

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: filosofie

Studijní program: 2. stupeň

Kombinace: anglický jazyk – občanská výchova

ŽENA V SOUČASNÉM ISLÁMSKÉM SVĚTĚ:
JEJÍ ROLE A SPOLEČENSKÉ POSTAVENÍ
WOMAN AT THE CONTEMPORARY ISLAMIC
WORLD: HER ROLE AND SOCIAL POSITION

Diplomová práce: 2008-FP-KFL-147

Autor:

Jana Bažantová

Podpis:

Adresa:

Luční 1288

468 51, Smržovka

Vedoucí práce: PhDr. Luďka Hrabáková, PhD.

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
123	34 523	10	0	48	10

V Liberci dne: 25. 4. 2008

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucí diplomové práce.

V Liberci dne: 25. 04. 2008

Jana Bažantová

Poděkování:

Chtěla bych na tomto místě poděkovat vedoucí své diplomové práce PhDr. Luděce Hrabákové, PhD. za její trpělivost, cenné rady a pomoc, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout. Dále patří mé poděkování rodině a příteli, kteří mě při studiu i psaní diplomové práce podporovali a povzbuzovali.

Anotace

Práce se zabývá životem, postavením a možnostmi muslimek v dnešním islámském světě. V úvodu je pro lepší pochopení současného stavu stručně nastíněno období v Arábii, tj. kolébce islámu, před jeho nástupem. Část práce pojednává o prorokovi Muhammadovi, jeho životě – a to jak soukromém tak veřejném, o Koránu, o pilířích islámu i o základních lidských právech, která toto náboženství deklaruje. Konkrétní témata, která se již týkají žen, jsou rodina, oblékání, vzdělávání, práce a vnitřní svět muslimek jako takový. V závěru práce popisuje také situaci muslimek v Evropě i České republice a nabízí možnosti zpracování daného tématu na základní nebo střední škole.

Annotation

The diploma thesis deals with life, position in a society and opportunities of Muslim women at the contemporary Islamic world. The era in Arabia before the new religion came into existence is described at the beginning for better understanding of the present-day situation. The diploma thesis presents basic information about Prophet Muhammad, his personal life as well as public the one, about the Koran, about fundamental duties for Muslims and about basic human rights which are declared by Islam. The particular topics devoted to women are family, clothing, education, employment and private world of Muslim women in general. At the end the diploma thesis characterizes the situation of Muslim women in the Europe and the Czech Republic and offers possible ways to deal with this issue at the primary and secondary schools.

Annotation

Diese Arbeit beschäftigt sich mit der Position und Möglichkeiten der Musliminnen in heutiger islamischer Welt. Am Anfang wird heutige Situation in Arabien, d.h. in der Wiege des Islams, im Zeitraum vor seinem Antritt beschrieben. Ein Teil der Arbeit behandelt den Prophet Muhammad und sein Leben – sowohl privat, als auch öffentlichen Leben, Koran, Grund des Islams, Menschenrechte, die diese Religion deklariert. Die konkreten Themen, die die Frauen betreffen, sind Familie, Bekleidung, Ausbildung, Arbeit und innere Welt der Musliminnen. Am Ende der Arbeit wird die Situation der Musliminnen in Europa und in der Tschechischen Republik beschrieben. Es gibt die Möglichkeiten dieses Thema in Grundschulen, als auch in Mittelschulen bearbeiten.

Obsah

Úvod.....	1
1 Předislámská Arábie.....	3
1.1 Život kmene	4
1.2 Náboženství kmenů	5
2 Muhammad.....	7
2.1 Život Muhammada	7
2.2 Počátky nového náboženství - islámu.....	7
2.3 Prorokovo působení v Medíně	9
2.4 Prvotní nařízení pro ženy	11
2.5 Áiša.....	12
2.6 Nástupnictví.....	14
3 Korán.....	16
4 Šarí'a.....	19
5 Základní pilíře islámu	22
5.1 Víra v jednoho Boha (šaháda).....	22
5.2 Modlitba (salát).....	22
5.3 Půst (saum).....	23
5.4 Dobročinnost (zakát).....	23
5.5 Putování (hadždž).....	23
6 Vybraná lidská práva v islámu	25
6.1 Rovnost lidí	25
6.2 Právo na život.....	25
6.3 Úcta k ženám.....	25
6.4 Bezpečí osobní svobody	26
6.5 Ochrana cti	26
6.6 Právo podílet se na státních záležitostech	26
7 Postavení ženy v islámu.....	27
7.1 Žena a její zobrazení v Koránu.....	27
7.2 Žena v raném islámu	28
7.3 Žena v současném muslimském světě	32
8 Svět žen.....	38
9 Citový a sexuální život	41

10	Rodinný život	44
10.1	Výběr partnera.....	48
10.2	Manželství.....	51
10.3	Práva manželů.....	54
10.4	Polygamie.....	56
10.5	Rozvod.....	60
11	Zahalování a izolace žen	63
11.1	Závoj.....	63
11.2	Vycházení z domu.....	70
12	Vzdělání a práce	74
13	Muslimové v Evropě.....	82
13.1	Muslimové v ČR.....	84
14	Téma islámu ve vyučování	90
	Závěr	93
	Použitá literatura.....	96
	Monografie a články v časopisech	96
	Internetové zdroje	98
	Přílohy	

Úvod

Tato diplomová práce je zaměřena na soukromý i veřejný život žen v islámském světě. Důvodů pro výběr právě tohoto tématu bylo několik. Prvním a nejdůležitějším byl osobní zájem. Tato problematika mě zaujala ihned během pročitání seznamu možných témat pro diplomovou práci, kdy se mi vybavily veškeré asociace spojené s muslimkami. Vše, co jsem v té době věděla nebo tušila, pocházelo z reportáží nebo článků v médiích. Již od počátku bylo jisté, že cílem práce nebude hledat podporu pro takový obraz muslimského světa, který média prezentují, ale právě naopak, účelem bude analyzovat tamní společnost a pokusit se odstranit nebo alespoň vysvětlit ono černobílé vidění společnosti, jež se objevuje v západních společnostech. Sdělovací prostředky totiž často přinášejí buď neúplné, nebo zkreslené údaje o poměrech v muslimských státech a snahou této práce je zaměřit se na problém z širší perspektivy a ne čerpat pouze z kusých informací a příběhů.

Dalším důvodem byl zájem o islámský styl a způsob života jako takový. Cílem bylo dopátrat se, proč je vztah muslimských žen a mužů tak odlišný od západního pojetí a proč zastávají muži poměrně nepřátelský postoj (z pohledu Evropanů) nejen k ženám (odpověď na tuto otázku však byla jedna z hlavních), ale i k západnímu světu a jeho smýšlení. Dále se pokusit objasnit, co je k jejich jednání a názorům motivuje. Je-li to skutečně víra ve slova, která byla před čtrnácti stoletími zaznamenána v Koránu, nebo fakt, že se nesnaží modernizovat své učení a upustit od svých zvyků, má i jiný důvod než úctu k tradicím. Stejně tak bylo nutné pokusit se analyzovat způsob myšlení i návyky muslimských žen s cílem odhalit, zda ony samy vidí své životy skutečně v takovém světle, v jakém jsou prezentovány v západních společnostech.

V neposlední řadě bylo záměrem zjistit, jestli se – případně jak – změní po ukončení této práce můj pohled na problematiku žen v islámu, nebo zda budou přetrvávat názory a představy vytvořené v minulosti.

Taková změna se však nezdála pravděpodobná vzhledem k tomu, že sdělovací prostředky přinášely a stále přinášejí otřesné příběhy muslimek, na základě kterých se pěstuje v lidech určitý obraz islámské společnosti. Vliv mají média i na žáky ve školách, neboť i ti jsou s daným tématem konfrontováni, a pravděpodobně utvrzováni v ne příliš pozitivním názoru na muslimský svět. Vyučující občanské výchovy by tedy měl být o celé problematice podrobněji obeznámen, aby mohl zodpovídat případně dotazy žáků, či poopravit nebo upřesnit jejich mínění. To je další důvod, proč bylo nezbytné pokusit se zjistit, zda se informace, které jsou zprostředkováně přinášeny, zakládají na pravdě a pokud ano, tak z jaké příčiny tomu tak je. Bylo tedy nezbytné porozumět problematice v širší souvislosti.

Kapitoly jsou v práci řazeny tak, aby čtenář mohl získat co nejucelenější představu o dané problematice. V úvodu je nastíněna historie, tj. popis Arábie před nástupem islámu; poté následuje část věnovaná postavě Muhammada, jakožto zakladateli nového náboženství; následují obecné charakteristiky a symboly islámu, jako Korán, pilíře víry a základní lidská práva. Až po tomto úvodu do tématu bylo možné přistoupit k samotným ženám a jejich postavení a roli v muslimském světě. Celý tento celek je rozdělen do několika základních oblastí – obecného nastínění světa žen, rodinného života, izolování žen od vnějšího světa a vzdělání a práce. Krátký úsek je věnován také situaci muslimek v Evropě a v České republice. V závěru práce je uvedeno, jak by se téma islámu a muslimských žen dalo uchopit na základních nebo středních školách tak, aby nebyli žáci utvrzováni v předsudcích vytvořených na základě dílčích informací, ale aby se v problematice dokázali alespoň trochu zorientovat sami.

1 Předislámská Arábie

K islámu, nejrozšířenějšímu a zároveň také nejmladšímu monoteistickému náboženství na Zemi – jeho vznik se datuje do počátku sedmého století našeho letopočtu – se hlásí asi miliarda obyvatel planety. Stoupence má téměř v každém státě na světě, avšak nejpočetněji je zastoupen na území severní Afriky, na Arabském poloostrově, v Palestině, Sýrii, v Malé Asii, Íránu, Střední Asii a Přední Indii. V poslední jmenované oblasti není islám vládnoucím náboženstvím, avšak zasáhl do života tamějších obyvatel a ovlivnil jejich společnost politicky i kulturně.

Kolébkou islámu se stala Arábie, domov proroka Muhammada, zakladatele náboženství. Díky tomuto faktu se tato země na čas dostala do popředí světového zájmu, ačkoliv během dějinného vývoje jinak žádnou důležitější roli nesehrála. Pro pochopení situace, která v Arábii nastala po zakotvení islámu, a toho, co jí toto nové náboženství přineslo, je nutné se seznámit s dějinami Arábie a s tím, jak vypadala a fungovala její společnost do začátku sedmého století našeho letopočtu, tj. do doby, kdy vznikl islám.

Zdrojů, které by vypovídaly o Arábii v předislámské době, je poměrně málo. K dispozici jsou pouze spisy dějepisců z Řecka a Říma, pár zpráv asyrského a egyptského původu, text Bible a pověsti, které byly později zaznamenány arabskými autory.

Již od prvního tisíciletí před naším letopočtem se na jihu území nacházeli politické útvary. Státy byly kulturně i politicky vyspělé a obyvatelé se díky dostatku dešťových srážek věnovali nejen zemědělství a pěstování rozmanitých druhů plodin, ale v období bez dešťů se starali též o umělé zavlažování i stavění přehrad. Výhodou Arábie byla její geografická poloha, tedy přímo na obchodní cestě mezi Indií a Středomořím. Díky vývozu myrhy, kadidla nebo produktů barvířského a textilního řemesla byl jih Arábie zdrojem obrovského bohatství. Během staletí se také v severní části stezky v oblasti Arábie objevovaly nové státy.

1.1 Život kmene

V rozporu s vyvíjejícími se státy žili v nitru Arábie po tisíciletí beduíni téměř stále tím stejným způsobem života. Ke své existenci potřebovali hlavně velbloudy, zvířata, které jim sloužila nejen jako dopravní prostředky, ale i jako obživa, zdroj materiálu pro šaty i plachty a v neposlední řadě jako platidlo i ukazatel bohatství. Čím více velbloudů, tím větší majetek a také vážnost.

Kočující Arab neměl jednoduchý život. Bylo nutné, aby si vydobyl určité postavení mezi ostatními členy kmene, ochránil svůj majetek i život a zároveň byl schopný podřídit se potřebám společenství. Kmen byla jednotka vázaná k sobě na základě pokrevního příbuzenství, kdy jednotlivé rodiny, ze kterých se skládala, pocházely od společného mužského předka. Kmen si vždy na území, které osídlil, vyhradil jakési vlastnické právo, které zakazovalo ostatním kmenům, aby se na něm během cesty za pěstou také usídlily. V čele každého kmene stál náčelník, často volený, bylo ovšem také možné tento titul získat – pokud měl dotyčný stejně jako jeho otec vynikající vlastnosti – dědičně. Tímto způsobem se u kočovných Arabů vytvořily náčelnické dynastie, z nichž se některým, ač na ne příliš dlouhé období, podařilo sjednotit kmeny do jakési nomádské říše. Náčelník rozhodoval o tom, kam se bude kmen stěhovat za pastvou, kdy a kde se bude válčit nebo loupit, ale také působil jako soudce, pro kterého bylo závazné zvykové právo.

Co se týče postoje k dívkám, již v předislámském období byl u arabských usedlíků a nomádů zřejmý pohrdavý vztah k dcerám. Byly považovány za nadbytečný krk, který je nutno živit, a proto zejména v dobách hladu a sucha nebylo výjimkou, že se novorozeňata ženského pohlaví zabíjela.

Na trhu v Mekce bylo v době před nástupem islámu taktéž možno od vojáků koupit jejich válečnou kořist – ženy – do otroctví¹. Naproti tomu však existovala také část žen, které měly díky svému vlivu a bohatství možnost vybrat si nejen manžela, ale i to, jaký budou žít život.

1.2 Náboženství kmenů

Co se týče náboženství, tak v předislámské době na poloostrově nebyly žádné ideje, které by kočovníky, tvořící drtivou většinu obyvatelstva, sjednocovaly. Velká část Arábie byla v šestém století postupně ovlivňována křesťanstvím a židovstvím, jen zřídka se uchovaly prvotní primitivní arabské kultury božstev². Ty sestávaly původně převážně z fetišů, které symbolizovaly závislost člověka na přírodě a měly podobu kamenných bohů. Uctívány byly líbáním, obíháním kolem dokola, přinášením zvířecích i lidských obětí. Kouzelníci, věštcí, věstkyně, vykladači znamení, ale i básníci a básnířky byli těmi, kteří dle víry členů kmene byli ve spojení s džiny a démony a skrz ně tudíž mohli ostatní s božstvem komunikovat.

Obvykle měl každý kmen své vlastní idoly, tj. božstva, ke kterým se modlil. Pouze pár idolů bylo posvátných pro více společenství najednou, a pokud tomu tak bylo, vytvářel se mezi takovými kmeny specifický vztah. Nejenže podnikaly poutě ke svatyním na cizí území a byla jim při tom zaručena ochrana, ale platil také určitý zvyk míru, který ve čtyřech měsících v roce zakazoval jakékoliv přepadávání, loupení a válčení. Poutě ke známým svatyním sloužily nejen k náboženským, ale i kulturním účelům. Konaly se tu trhy doprovázené vystoupením pěvců, hudebníků a básníků, a to jak ženských tak mužských, kteří opěvovali své domoviny, krásu žen i statečnost mužů a válečné úspěchy svých kmenů.

¹ Islám později hlásá, že odmítá jakoukoliv formu otroctví a odsuzuje národy, které si převážně z Afriky otroky dovážely. Pro vykoupení těch otroků, kteří již v Arábii po nástupu islámu žili, se používala daň, prostřednictvím které muslimové vykonávají dobročinnost – jeden ze sloupů své víry – tj. odevzdávají určitou část peněz ve prospěch chudých.

² Ačkoliv někteří Arabové již v této době věřili v boha nazývaného Alláh, byl pro ně jiným bohem, než jak ho vnímají současní muslimové. Byl pro ně stvořitelem, ale neuctívali ho nijak oficiálně ani pravidelně.

Jedním z nejznámějších a nejčastěji navštěvovaných poutních míst byla Mekka. Pouť k Mekce byla rozdělena na dvě části – malou a velkou pouť. Velká pouť neboli hadždž se konala vždy ke konci první třetiny měsíce dhú-l-hidždža³ a svoji tradici si zachovala dodnes. Malá pouť sestávala z obíhání kolem svatyně Ka`by, v jejíž jedné zdi je zapaščen fetiš v podobě lidské hlavy, který se uctíval líbáním či dotýkáním, a poklusu mezi dvěma dalšími svatyněmi al-Marva a al-Safá. Během výroční pouti se přidávalo ještě stání na pahorku Arafát východně od Mekky, večerní běhání ke svatyni Muzdalifě, házení kaménků v údolí Miná a zařiznutí obětního zvířete.

³ Tento měsíc odpovídá křesťanskému prosinci.

2 Muhammad

2.1 Život Muhammada

Kmen Kurajš, který měl v pátém století Mekku i její okolí v držení a během poutních obřadů rozšiřoval svůj majetek i obchodní styky a uctíval pohanské kulty, byl společností, do které se narodil prorok Muhammad.

O prvních letech Prorokova života se mnoho neví, stejně jako není známo ani přesné datum jeho narození, odhaduje se, že to bylo mezi lety 570-580 n. l. Jisté ale je, že již v útlém věku přišel Muhammad o oba rodiče a jeho výchovy se ujal strýc Abú Tálíb. Dalším důležitým mezníkem jeho života je setkání s Chadídžou, ovdovělou nebo rozvedenou zámožnou ženou, tehdy čtyřicetiletou. V té době pětadvacetiletý mladík se pravděpodobně účastnil obchodních výprav (předtím pracoval v okolí Mekky jako pastýř), které Chadídža každoročně vysílala v období míru do jižní Arábie a Sýrie, a mladého zaměstnance si oblíbila natolik, že mu nabídla sňatek. Z manželství vzešlo šest dětí, čtyři dcery a dva synové, kteří však zemřeli v dětském věku.

V této době se Muhammad začal zabývat hlouběji otázkami, o které se zajímalo stále větší množství Arabů, tj. otázkami sociálními a náboženskými. Arabové, kteří nebyli spokojeni se stávajícím primitivním náboženstvím, se obraceli nejen ke křesťanství či židovství, ale byli i tací, kteří se nehlásili ani k jednomu monoteistickému systému, a přesto uctívali pouze jednoho boha a věřili v posmrtný život. Sám Muhammad se s křesťanstvím a židovstvím také setkal, avšak ani jeden směr v něm nezanechal mnoho ze svých specifických charakteristik. Ačkoliv podléhal především vlivu křesťanství, nepochopil základní články víry ani základní teze tohoto náboženství. Muslimové dnes však uznávají za proroky nejen Muhammada, ale i Ježíše a Mojžíše.

2.2 Počátky nového náboženství - islámu

Ve věku čtyřiceti let se Muhammadovi dostalo dvou zjevení, nejprve na hoře Hirá', kde v jeskyni rozjímal, a poté i v jeho příbytku v Mek-

ce. Posel boží či snad sám Bůh mu přikazoval, aby vystoupil mezi ostatními a hlásal spásu a zároveň varoval před božím hněvem: „Hlásej ve jménu svého Pána, který stvořil, stvořil člověka z kapky krve! Hlásej, vždyť Pán tvůj je přemilostivý, jenž naučil člověka užívat třtinového pera, naučil člověka tomu, co nevěděl.“⁴ Muhammad se rozhodl uposlechnout nařízení, o nichž byl přesvědčen, že skutečně mají božský původ.⁵ Začal rozprávět nejprve se svou rodinou a až po třech letech mu bylo Bohem nařízeno, aby se vydal mezi ostatní členy kmene a počal veřejně kázat a recitovat zjevení.

Jeho snahy však nedošly uznání, mnozí se mu vysmívali a ignorovali ho, požadovali po něm zázraky na důkaz jeho vyvolenosti a považovali ho za fantastu. Obávali se hlavně, že nové učení ohrozí jejich dosavadní způsob života a všechny výhody, majetek i postavení, kterého díky obchodu nabyli. A to se také stalo; Muhammad začal odsuzovat pohanské bohy Mekkánců. Následkem toho jeho přednášení a samotnému prorockému poslání uvěřilo a bylo jej ochotno akceptovat pouze pár lidí – blízcí rodinní příslušníci a také několik otroků a chudých, kteří byli přivábeni vidinou odstranění sociální nerovnosti a zlepšení své životní úrovně. Tato hrstka obyvatel Mekky Muhammada také považovala za skutečného Proroka, Bohem vyvoleného, který je vybízeli, aby se oddali pouze jednomu Pánu. Vznikla tak první skupinka takzvaných muslimů, doslova „těch, kdo se podřizují“.

Již od počátku měly jejich modlitby daná pravidla, která v ne příliš pozměněné podobě platí pro muslimy až do dnešní doby. Byly to nejen určité úkony a postoje těla, ale i rituální omývání a frekvence modliteb, která byla stanovena na dvě denně. Taktéž bylo Prorokem požadováno

⁴ Korán, súra 74., verše 1-5 a 7; citace převzata od Tauera, F. *Svět islámu: Jeho dějiny a kultura: Nástin politického., sociálního, hospodářského a kulturního vývoje zemí, do nichž proniklo učení arabského proroka, od jeho vystoupení do konce první světové války*, s. 19.

⁵ V přesvědčení Muhammada utvrdil také zážitek jedné noci, kdy byl ze svatyně v Mekce, zatímco spal, odnesen archandělem Gabrielem do Jeruzaléma, kde se setkal s Abrahamem, Mojžíšem i Ježíšem a vedl je v modlitbě. Poté navštívil nebe. Jeho popis Jeruzaléma potvrdili někteří křesťané jakožto věrohodný.

soucitění s bližními, obdarování chudých almužnou i zákaz pohřbívání novorozeňat ženského pohlaví zaživa.

V době snahy o rozšíření nového náboženství se Muhammad nepotýkal jen s nedostatkem porozumění od ostatních, vyčerpáním majetku a bojkotem ze strany Kurajšovců, ale hlavně se smrtí své ženy Chadžídži a strýce Abú Tálíba, kteří oba Muhammada ochraňovali a podporovali. Byl čas opustit Mekku. Díky nově navázaným vztahům s kmeny jathribskými, do nichž byl Prorok přijat, měl i místo, kde, jak doufal, mohl konečně splnit své poslání a volně šířit nové náboženství. Tím místem, kam se uchýlil i se svými stoupenci v roce 622, byla Medína⁶. Tento odchod Muhammada z Mekky je nazýván hidžra a první červenec roku 622 je počátečním datem islámského letopočtu.

2.3 Prorokovo působení v Medíně

Z Medíny se stalo nejen místo, kde byl Muhammad kazatelem nového náboženství, ale také místo, ve kterém se stal vladařem (znění jednoho z prvních významných muslimských spisů – medínské ústavy – je v příloze č. 1), ačkoliv titulu vladař nikdy nepoužíval, vždy v sobě viděl Proroka nebo Božího posla. Změnil se i způsob, kterým u něj docházelo ke zjevení. Na rozdíl od těch, která měla v Mekce podobu krátkých, v extázi vykřikovaných vět, byla medínská delší, souvislejší a rýmovaná. Zde docházelo i k postupnému odhalování Muhammadových vlastností, jako je úskočnost či mstivost, neboť se již před ostatními obyvateli nemusel snažit potlačit svůj charakter, jak to činil v Mekce, aby dodal své osobě na věrohodnosti.

Oproti této Muhammadově charakteristice z doby jeho pobytu v Medíně se objevuje i jiná, která vidí Proroka jakožto muže, který „žil v daném okamžiku bez vzpomínek na neklid a příkoří utrpěná v minulosti a bez strachu z budoucnosti, kromě toho, co potěšilo Boha a setkal se s jeho

⁶ Město Jathrib bylo původně aglomerát s poli, zahradami a oázami na obchodní cestě mezi jižní Arábií a Středomořím, kterému tamější židovští obyvatelé dali aramejské jméno madíná, tj. sousední okrsek.

souhlasem a vůlí.“⁷ Muhammadovo chování se stalo vzorem pro všechny ostatní muslimy, neboť „byl vždycky spontánní, přístupný, nesobecky oddaný své službě Božímu tvorstvu s radostí a bez jakýchkoli pozemských nadějí. Vnitřní radost a klid z něj vyzařovaly, když vyvíjel vnější úsilí a snahu o pozvednutí lidstva k naplnění jeho nejvyšších možností. Jeho upřímnost ve věci odhalování pravdy, jeho naprostá spolehlivost a ostatní kladné vlastnosti se projevovaly i za těch nejnepříznivějších okolností.“⁸

Zpočátku se Prorok snažil obrátit na nové náboženství i medínské Židy, ale setkal se s jejich odporem. Rozhodl se tedy vytvářet islám do zcela jiné podoby. Nařídil modlitební směr ke Ka'abě, půst po celý měsíc Ramadán⁹, denně pět modliteb s jednou společnou polední, ke kterým jsou věřící vyzýváni voláním, povinnou almužnu (nejprve pro majetné věřící, později pro všechny) a z Ka'aby učinil nejposvátnější místo islámu.

Během let, kdy si své postavení v Medíně upevnil, odvážil se Muhammad i k tomu, aby zahájil tvrdý postup proti tamním Židům, kdy jich část vyhnal z města a zabavil jejich majetek, a taktéž útočil na karavany Kurajšovců, kterým se chtěl pomstít za posměšky a příkoří, které mu před lety v rodné Mekce způsobili. Po téměř deseti letech se po mnoha bojích zmocnil Mekky, přičemž své odpůrce z rodu Kurajšovců buď pobil, anebo přinutil přijmout islám za jejich náboženství.

V roce 632, v době, kdy se Muhammad stal první osobností Arábie a kdy se nejdůležitější část země hlásila k islámu, podlehl tento, ve své době lidmi milovaný i nenáviděný, muž zimnici, na jejíž následky v náručí své nejmilejší ženy Á'íši umírá.

⁷ Haeri, F. *Základy islámu: tradice, historie, vývoj, současnost*, s. 29.

⁸ Haeri, F. *Základy islámu: tradice, historie, vývoj, současnost*, s. 33.

⁹ Jedná se o devátý měsíc islámského kalendáře; každý rok se Ramadán posune oproti křesťanskému kalendáři o jedenáct dní zpět.

2.4 Prvotní nařízení pro ženy

Po dvacet čtyři let byla Chadídža Muhammadovou jedinou manželkou. Teprve po její smrti, devět let po prvním zjevení, kterého se mu dostalo, k němu začal Bůh promlouvat o postavení žen ve společnosti. Z toho důvodu tedy nebyla Chadídža nikdy podřízena takovým pravidlům, která zavládla v muslimské obci později.

V době otevřených bojů s Kurajšovci umíralo mnoho muslimů v bitvách a ženy se tak ocitly bez svých manželů. V té době měl Prorok zjevení, na základě kterého bylo mužům dovolováno, aby se oženili až se čtyřmi ženami najednou. Muhammad sám však – vzhledem k nutnosti uzavírat spojenectví prostřednictvím sňatků – mohl tento limit překročit, jak pravilo další zjevení. Dalším důvodem toho, že měl více než čtyři manželky, byl, jak se tvrdí, soucit s ovdovělými ženami. Pro muslimky je prý lépe mít manžela, o kterého se musí dělit, než nemít žádného.

Celkový počet manželek Muhammada byl osm nebo devět. Tyto ženy mezi sebou ovšem neměly nijak vřelý vztah. Právě naopak. Vzájemně se pomlouvaly, žárlily na sebe a splétaly intriky. Stejně tak činilo i jejich příbuzenstvo. „Příbuzní méně významných manželek kuli pikle, aby zdiskreditovali Prorokovy favoritky...Jedna manželka se dotkla při večeři ruky hosta, když mu podávala talíř s jídlem. Další se stala terčem neslušných poznámek, když si v noci odskočila ven na latrínu. Sňatek třetí vyvolal řadu diskusí, protože její¹⁰ první manžel byl Muhammadův adoptivní syn Zajd.“¹¹

Tyto události vedly k tomu, že Bůh přikázal Muhammadovi, aby své manželky držel v ústraní. Od té doby se tedy musely zdržovat po celou dobu ve svých pokojích a ven směly vycházet pouze od hlavy až k patě zakryté. Jedině tak byly chráněny od dalších pomluv a rozepří. Po-

¹⁰ Jedná se o Zajnab, ženu, kterou předtím pojal za manželku Zajd. Jednoho dne ji zahlédl Prorok pouze spoře oděnou a vyvolala v něm touhu. Jeho adoptivní syn to poznal a se Zajnab se rozvedl. Po svatbě, která následovala a vyvolala skandál, neboť došlo k incestu, se situace uklidnila, a to díky Muhammadově vidění, které prohlašovalo všechny adopce za neplatné. Tím pádem nebyl již žádný problém, aby se otec oženil s manželkou svého syna.

¹¹ Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*, s. 12n.

stupem času se nařízení, které platilo pro manželky Proroka a mělo chránit jejich pověst, rozšířilo i na ostatní muslimské ženy.

Otázkou zůstává, jak je možné, že příkázání, které původně platilo pouze pro Prorokovy ženy, najednou začalo být obecně závazným pravidlem pro všechny stoupenkyně islámu. Dle Karen Armstrong, která se islámem zabývá, byly „tyto zvyky přijaty asi tři nebo čtyři generace po Prorokově smrti. Muslimové v té době napodobovali řecké křesťany z Byzance, kteří své ženy takto celé zahalovali a izolovali.“¹²

2.5 Áiša

Poté, co zemřela Chadídža, se Muhammad, kterému bylo v té době již přes padesát, oženil s teprve šestiletou Áišou, dcerou svého nejlepšího přítele Abú Bakra. Áiša znamená „život“ a je dodnes jedním z nejoblíbenějších jmen sunnitů, kteří považují velkou lásku Muhammada za učitelku islámu, jež zasluhuje úctu.¹³ Oproti tomu šiité ji považují za velmi žárlivou osobu, která zničila poslední roky Proroka, nesnášela se se služebnictvem a s jeho dcerou Fátimou, která měla svému otci za zlé, že se nedlouho po matčině smrti oženil znovu a to s dítětem o rok mladším, než byla sama.

Jestliže má muslimský muž více manželek, je jeho povinností věnovat každé stejné množství času a přízně. Muhammad se snažil toto nařízení dodržovat. Každý den se s každou ze svých manželek sešel, a s tou, na které byla řada, strávil noc. Pokud někdy chtěl být s tou, která právě neměla být na řadě, musel požádat o svolení tu, které patřila ten den jeho přítomnost. Áiša na takové dohody nikdy nepřistupovala, naopak, vyčítala Prorokovi, že s ní tráví málo času. Popouzela ho proti ostatním manželkám, pomlouvala je před ním, snažila se zabránit dalším jeho případným sňatkům.

Muhammad se však oženil ještě s dalšími ženami, také s židovkami a koptskou křesťankou. Právě tento sňatek vyvolal v jeho domě intriky,

¹² Spencer, R. *Islám bez závoje*, s. 86.

¹³ Dalšími častými jmény v muslimském světě jsou: Abdulláh („sluha Boží“), Muhammad, Fátima, Alí, Hasan či Husajn. Jedná se o jména spojovaná s Prorokem, jeho rodinou a jeho příznivci.

nesváry a nenávisť, zvláště ze strany Áiši. V takové atmosféře Prorok nemohl vydržet a na měsíc se proto uchýlil do ústraní. Tato skutečnost ale vzbudila obavy v obci, která měla strach, aby rodinné vztahy nepřiměly Proroka k rozvodu s některou z jeho žen a tím nebyly ohroženy spojenecké smlouvy. Po návratu domů proto dal svým manželkám ultimátum – buď se s ním rozvedou a budou si užívat bohatství, nebo s ním zůstanou, avšak po jeho smrti se již nevďají. Všechny zůstaly.

Do doby, než bylo Muhammadovi přikázáno, aby své ženy ponechával v ústraní, se pravidelně účastnily bitev, ošetřovaly raněné a byly přínosem pro mysl svého muže. Poté si ovšem na cesty bral jen jednu z nich, jakožto sexuální partnerku. Příhoda, která se stala při jedné takové výpravě, měla následky nejen pro Áišu, ale i pro ostatní ženy.

Áiša těsně před cestou zpátky do města zjistila, že nemá náhrdelník a vydala se ho hledat. Muži mezitím odvedli velblouda i s nosítky, v nichž, jak se domnívali, Áiša dávno sedí. Ta byla pak nucena počkat v poušti až do doby, než ji někdo začne postrádat. Po několika hodinách ji objevil mladý voják a odvezl ji zpět do města, což vyvolalo pomluvy a pochybnosti o Áišině počestnosti, které neutichaly, a proto se dívka vrátila s hanbou k rodičům. Až po nějaké době měl prý Muhammad zjevení, které očistilo její jméno. Tato celá událost je zaznamenána v Koránu a od té doby islámské právo požaduje, aby podezření z cizoložství dosvědčili čtyři svědkové – avšak pouze mužského pohlaví!¹⁴

Když Muhammad onemocněl a umíral, snažil se stále zachovávat pořadí a práva manželek, se kterými měl právě trávit den. Avšak ony časem pochopily, že jeho největším přáním je trávit poslední týdny života s jeho nejmilejší manželkou – Áišou, a proto se rozhodly, že se vzdají dnů, které měl trávit s nimi a umožní mu čas trávit jen s tou, o kterou nejvíc stál. Zemřel jí v náručí a byl pohřben v jejím pokoji.

¹⁴ Tímto tématem se práce bude ještě zabývat v kapitole 'Citový a sexuální život'.

Áiše bylo tehdy devatenáct let. Neměla děti a nesměla se znovu provdat. Jediným, co jí zbylo, byl značný vliv a majetek. Ovšem vzhledem k tomu, že Muhammad vše odkázal na dobročinné účely, neměla k penězům přístup. Obec jí pravidelně vyplácela jen určitý obnos na živobytí a stejně tak jí platila za užívání části jejího pokoje, ve kterém byla Muhammadova hrobka, a ve kterém Áiša nadále bydlela.

2.6 Nástupnictví

Po smrti Muhammada se rozhořel mezi jeho případnými nástupci boj. Hlavními kandidáty byli Abú Bakr – otec jeho ženy Áiši a Alí – manžel jeho dcery Fátimy. Sama Fátima vystoupila na obranu Alího a jeho práva stát se nástupcem jejího otce. Přednesla argument, že to byl sám Prorok, který si přál, aby muslimskou obec vedli jeho pokrevní příbuzní.¹⁵ I přes veškerou snahu se jí nepodařilo přesvědčit většinu obce, a spor vyhrál Abú Bakr. Fátima, zničená a vyčerpaná, umírá půl roku po svém otci.

Po Abú Bakrovi se dalším nástupcem stal Omar, násilnický muž, který se zasadil o to, aby se některá jeho nařízení dostala do islámského zákoníku. Stanovil, že cizoložníci budou ukamenováni, a žádal, aby se v ústraní kromě Prorokových žen držely i všechny ostatní ženy a modlily se odděleně od mužů.

Než se Áiša stáhla z politického a náboženského života – ačkoliv až do konce svých dnů zůstala významnou náboženskou autoritou – vyrazila do bitvy proti Alímu, který se mezitím stal čtvrtým nástupcem Proroka. Neměla ho ráda a snažila se ostatní přesvědčit o jeho neschopnosti zastávat tak významnou funkci. Její vojsko ale bylo poraženo a to mělo kruté následky pro muslimské ženy. Áišini odpůrci nyní mohli směle tvrdit, že pokud by zůstala v pozadí, jak jí bylo nařízeno Bohem, žádná bitva, ve které bojoval muslim proti muslimovi, by se nikdy neodehrála. Jeden z Muhammadových propuštěných otroků napsal spis, který se od té doby

¹⁵ Sunnitě věří, že Muhammadovým nástupcem má být zvolen muž z jeho kmene, tedy Kurajšovec. Oproti tomu dle Šíitů se vládcem obce má stát pouze Muhammadův potomek, neboť tato funkce není volitelná. Zhruba devadesát procent muslimů na celém světě jsou sunnitě. Šíité početně převažují jen v Íránu, Iráku, Jemenu, Libanonu, Ázerbájdžánu a na ostrově Bahrajn.

používá proti muslimkám, které dosáhly nějakého politického vlivu – v Pákistánu jím kupříkladu v 80. letech argumentovali oponenti premiérky Bénazír Bhuttové¹⁶. Stojí v něm, že se do Áišina vojska nepřidal, protože si vzpomněl, co pronesl Muhammad, když se dozvěděl, že Peršané zvolili princeznu, aby vládla jejich zemi: „Lidé, kteří nechají o svých záležitostech rozhodovat ženu, nebudou nikdy úspěšní.“¹⁷

Po tomto incidentu si prý Áiša až do smrti přála, aby na ni dějiny zapomněly. Tak se však nestalo...

¹⁶ Bénazír Bhuttová byla do pákistánské vlády zvolena v roce 1988. Ve své funkci však setrvala pouze něco málo přes rok a půl, kdy byla obviněna z korupce. Její zvolení mělo přinést ulehčení pro život muslimských žen. Jakékoliv kroky tímto směrem však stále odkládala. Vždy nosila tradiční oděv a provdala se za muže, kterého jí vybrali. Jedna opoziční členka parlamentu o ní prohlásila, že Bénazír nejde o nic jiného, než jen o to, aby byla u moci. Krátce před volbami v únoru 2008, kdy se chtěla opět ucházet o post premiérky, byla zabita sebevražděným atentátníkem během své předvolební kampaně.

¹⁷ Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*, s. 100.

3 Korán

Zákon islámu, zákon Boží, vychází ze tří zdrojů: z Koránu, slov Božích, které byly lidem zprostředkovány Prorokem, ze souborů tradic – sunny¹⁸ a z muslimského práva.

Korán je posvátnou knihou¹⁹ muslimů, neboť je považováno za zázrak, že se zde poznává Slovo Boží. Tvoří ho jednotlivá zjevení, kterých se dostalo Muhammadovi a která si osvojovali jednotliví Prorokovi žáci a poté zaznamenávali na kamínky nebo zvířecí kůži a kosti. Jelikož Muhammad sám neuměl číst ani psát, byli to právě jeho žáci, kteří dali vzniknout Koránu, jakožto tomu, co má být čteno, neboť slovo Korán doslova znamená 'čtení'.

Korán se skládá ze 114 kapitol neboli súr, které se dále dělí do více než 6200 veršů. S výjimkou první súry, Otevíratelky (její znění je v příloze č. 2), se kapitoly řadí sestupně, přičemž platí, že delší súry pocházejí z období medinského a jedná se převážně o právnícké texty, neboť jak již bylo řečeno, za svého pobytu v Medíně byl Muhammad hlavou obce a měl na starosti její uspořádání a organizaci. Naproti tomu mekkánské súry pocházející z období před hidžrou, jsou kratší a týkají se převážně náboženských témat, jako varování před Božím hněvem a peklem či proklínání nevěřících.

¹⁸ Sunna se skládá ze dvou částí. Jednou je sír neboli život Muhammadův, jak je znám ze záznamů pořízených jeho písaři, kteří měli za úkol zapisovat veškerá důležitá rozhodnutí a činy; druhou je hadíth, Muhammadovy výroky od doby, kdy se mu dostalo prvního zjevení až do jeho smrti. Sunna značí příklad nebo cestu. Je považována za vzor chování pro každého muslima, který dodržováním norem dosáhne zbožného života. Neplatí to však vždy a doslova. „Sunna má absolutní a pomíjivě části a od muslimů se vyžaduje, aby je dodržovali. Například to, že Muhammad nosil turban a jezdil na velbloudu, ještě neznámá, že všichni muslimové musí nosit turban a jezdit na velbloudu. Muhammad ale trval na tom, že lidé musí nosit čistý šat, který musí zakrývat určité části těla, nebo že musíme krmit a napájet svá zvířata, dopřát jim odpočinek a zacházet s nimi vlídně. Tyto části sunny se musí dodržovat.“ viz. Sardar, Z. - Malik, Z.A. *Seznamte se – islám*, s. 34.; Zde však tkví jádro sporů: některé tradičně orientované skupiny muslimů trvají na tom, že je třeba dodržovat všechny aspekty sunny do všech podrobností.

¹⁹ „Korán vpisuje islám do abrahámovské tradice, ale důrazně trvá na tom, že židé a křesťané překroutili zjevení, které jim bylo zprostředkováno proroky. Řada súr opakuje biblická témata, Marii jako Ježíšovu matku a Ježíše jako jednoho z velkých proroků, který konal zázraky. Popírá však jeho božství a odmítá se základní křesťanské dogma o Ježíši jako synu božím. Přívlastek božský náleží jen Koránu, který je v důsledku toho vysoce uctíván.“ viz. Müller, Z. *Islám: historie a současnost*, s. 22.

Korán je určený pro všechny lidi na Zemi bez rozdílu pohlaví, rasy, místa a času. Jeho hlavními tematickými okruhy jsou Bůh, člověk, příroda a rozum. Pojednává o odpovědnosti lidí, jakožto Božích zástupců na Zemi, stejně jako zdůrazňuje stabilitu a pravidelnost přírodních jevů.

Úkolem Koránu je formulovat základní etické normy, hodnoty i způsoby chování, které musí být aplikovány do každodenního života každého věřícího. Muslimští právníci mají pak tyto zásady převést do obecně platných zákonů.

Korán prý nelze srovnávat s žádným jiným náboženským textem, jako je Bible či Tóra, poněvadž nevypráví žádné příběhy o dávných skutcích lidí, ani nemá nějaký logický začátek nebo konec. „Je to rytmičná próza, epická báseň a symfonie, to vše v jednom velkolepém textu...má mřížovou strukturu, která spojuje jedno slovo s druhým prostřednictvím rytmu, rýmu a významu...v textu nelze změnit jedinou tečku, neboť i ta nejmenší změna naruší rytmus textu.“²⁰ Korán je také jedinou knihou v dějinách, kterou se lidé učí nejen od útlého dětství krásně přednášet, ale také od prvního do posledního slova zpaměti.

Ač literárně i esteticky opěvované dílo, vzhledem k formě, jakou je Korán napsán, dává prostor pro různé interpretace veršů, kdy se od sebe jednotlivé výklady liší podle toho, jaké zájmy a názory mají daní komentátoři. Právě toto může často vést k tomu, že je určitá pasáž chápána v jednotlivých případech odlišně, podle toho, jak se to právě hodí.

Korán je pro vyznavače islámu více než jen pouhý text, je to Slovo Boží a jako takovému mu přísluší mimořádné zacházení. Korán je jedinečný a nenapodobitelný a muslimové dlouho odmítali akceptovat jeho překlady do jiných jazyků, neboť takový čin považovali za svatokrádež. Časem však tento způsob rozšiřování moudrosti Koránu začali tolerovat,

²⁰ Sardar, Z. - Malik, Z.A. *Seznamte se – islám*, s. 40.

ačkoliv tím prý posvátnost textu utrpěla.²¹ Překladem totiž dosáhli něčeho jiného – Korán, a s ním i islám jako takový, se stal dostupnějším pro jiný než muslimský svět a mohlo tak snáze dojít k šíření jeho myšlenek a k nárůstu počtu nově věřících.

²¹ Dle mínění učenců je Korán Slovem Božím pouze ve své původní podobě. Překladem nikdy nemůže být dosaženo oné harmonie významu, ale pouze strohých slov. Často také viní překladatele ze záměrného zkreslování poslání Koránu, kdy je použito nepřesných a neadekvátních překladů.

4 Šarí'a

Pod tímto pojmem si lze představit islámské právo. Není to ale správná interpretace. Nejedná se totiž o zákon, ale o soupis nařízení a zásad, od nichž se zákony odvozují, tj. šarí'a je jedním ze zdrojů práva. Šarí'a je věčná, zatímco právo se – stejně jako práva jakýchkoliv jiných států – mění.²² Základními²³ zdroji šarí'i jsou Korán, sunna, konsenzus muslimské obce (idžmá) a analogické zdůvodnění (qijás). Zahrnuje v sobě rodinné právo, trestní, dědické, majetkové a smluvní a v neposlední řadě i náboženská nařízení.

Cílem šarí'i je dosáhnout spravedlnosti ve společnosti, dodržování práv a povinností každého jedince, které povede k propojení lidí navzájem a k propojení vlády s veřejností. Důraz je kladen na morální, sociální a ekonomické aspekty. „Šarí'a předpokládá naprostou svobodu lidských bytostí – svobodu jednat podle šarí'i, ale stejně tak svobodu nejednat podle šarí'i.“²⁴

Šarí'a neobsahuje jednoduše pouze zákazy nebo příkazy pro určité chování. Její předpisy se dají dělit do pěti různých stupňů: co se musí dělat, co se nesmí dělat, co je dobré dělat, co není vhodné dělat a co je lhostejné. Toto dělení usnadňuje učencům, kteří mají zájem na tom, aby se některé normy – takové, které nelze v dnešní době považovat za stejně efektivní či prospěšné obci jako v sedmém století – alespoň částečně modernizovaly. Je to jeden z mála způsobů, jak dosáhnout nějakých změn v jinak téměř archaickém právním systému. Kromě těchto muslimských reformátorů je to ještě západní svět, který zemím dodržujícím šarí'u, vytýká zejména lpění na jejich předpisech a zavádění trestů, které předkládá. Tresty, které jsou z pohledu Západu skutečně kruté (useknutí ruky, veřejné bičování) byly totiž v době svého vzniku připraveny pro ty, kteří se

²² Právo v islámu je ale měněno velice zřídka, protože je božského původu, tj. vyjádřením Alláhovy vůle, a tudíž pouhému člověku není dovoleno pochybovat o jeho rozhodnutích nebo je měnit. Ukázka toho, že není jednoduché nějaký zákon pozměnit, je v příloze č. 3.

²³ Muslimští právníci vyvinuli pro šarí'u mnoho dalších doplňkových zdrojů, jako je veřejný zájem (istisláh) nebo zvykové právo konkrétní společnosti (urf).

²⁴ Sardar, Z. - Malik, Z.A. *Seznamte se – islám*, s. 63.

dopustili zločinů pokládaných před čtrnácti stoletími za ty nejzávažnější – krádeže, lichvy nebo pití alkoholu.

Je nutné poznamenat, že některé zákazy či fakta se již v současnosti uplatňují pouze v určitých oblastech muslimského světa nebo jsou uplatňovány jen za určitých okolností:

- „- žena nesmí ze svého těla ukázat více než ruce od zápěstí, kotníky, obličej, některé zdroje uvádí i zahalení těchto částí těla
- žena se nesmí pohybovat mimo domov bez doprovodu muže, s nímž nemůže navázat intimní vztah (v praxi bratr, otec) – z toho vyplývá a je v literatuře popisováno, že pro ženu existuje jen určitý seznam doporučených či povolených prací – např. šít doma šaty pro ženy, nesmí pracovat například v nemocnici, nesmí sama řídit auto, vykonávat jakékoliv povolání, kde není zaručena dostatečná segregace pohlaví a tak ohrožena její čest
- segregace pohlaví jde tak daleko, že ani dívky ve škole nesmí učit muž, např. společné hodiny tělocviku s chlapci ve cvičebních úbořech jsou nepřipustné
- vstup ženy do nemocnice a její ošetření jsou přinejmenším velmi problematické
- žena musí požádat manžela o povolení opustit dům
- žena by bez závažných důvodů psychických nebo fyzických neměla svému muži odříci intimní styk
- antikoncepce bez závažných důvodů je zakázána
- ženy nesmí na hřbitov
- žena by měla studovat, ale až ve chvíli, kdy jsou muž a dítě zaopatřeni
- žena smí být bita – podle islámu je to krajní řešení přípustné v případech kdy je žena neoblomná a muž nevidí jiné východisko
- úlohy muže a žen jsou jasně rozděleny
- mnišský život je zakázán

- filmy a časopisy, kde jsou zobrazovány odhalené části těl, jsou zakázány, výjimkou jsou náhodné obrázky v novinách atp., které čteme za jiným účelem
- zakázány jsou sochy a jakákoliv vyobrazení, kde by umělec chtěl soupeřit s Alláhem, v některých knihách bývá popisován i zákaz fotografií
- za krádež následuje trest useknutí ruky, bývá uváděn příklad ze života Proroka, který prohlásil, že i kdyby jeho oblíbená dcera Fátima kradla, přísluší jí trest předepsaný Alláhem“²⁵

²⁵ Tým Budoucnost Evropy. *Budoucnost Evropy* [online]. 2005, [cit. 2007-06-20]. <<http://home.graffiti.net/budoucnost-evropy:graffiti.net/roz/islam.html>>.

5 Základní pilíře islámu

Slovo islám pochází z arabského 'SLM', které znamená mír, čistota a podřízenost. Z náboženského hlediska tedy vyplývá, že člověk je podřízen Bohu, jeho vůli a jeho zákonům, a pouze tak může dosáhnout opravdového míru a naprosté čistoty. Islám svým vyznavačům vytyčuje pět²⁶ základních pilířů, které musí každý dodržovat. Jsou jimi víra v jednoho Boha, modlitba, půst, dobročinnost a pouť do Mekky.

5.1 Víra v jednoho Boha (šaháda)

Jedná se patrně o nejdůležitější náboženské přikázání. Pro muslimy je Alláh jediným zdrojem života a všech tvorů, z nichž na vrcholu je člověk, jakožto možný zástupce Boha na Zemi. Je to dokonalá bytost, je to absolutní dobro, je neomylný a bezchybný. Každý věřící musí poznat, že Alláh je: " 1- On Bůh je jediný, Bůh věčný, nezplozoval aniž zplozen byl a nikoho roven není Mu.; 2 - On milosrdný je i slitovný, ochránce, spravedlivý a nejvyšší vládce, stvořitel a pozorný, on počátkem je i koncem, vědoucí i moudrý slyšící a o každé věci vševědoucí, slavný, schopný a mocný.; 3 - Bůh je milující a obživu poskytující, štědrý a promíjející, bohatý a nezávislý, odpouštějící a mírný, trpělivý a pozorný, jedinečný a ochraňující, soudce a mír."²⁷

5.2 Modlitba (salát)

Je každodenní součástí života muslimů. Jejich víra požaduje, aby se k Alláhovi pomodlili každý den pětkrát – za úsvitu, v poledne, odpoledne, po západu slunce a v noci. Před modlitbou je nutné se rituálně očistit na znamení zřeknutí se těch skutků, které nemají za cíl uctívat Boha. Modlit se člověk má nejlépe pod širým nebem²⁸, přímo na zemi a směrem ke sva-

²⁶ Někdy se přidává ještě šestý pilíř, džihád. Má dva různé významy, dvě různé složky. První z nich je tzv. Velký džihád, výraz pro sebeočistění, vnitřní boj s tím, aby se člověk stal bohabojnějším muslimem a byl schopen vyššího procitnutí a osvícení. V posledních letech je však džihád spojován často s terorismem, jakožto válkou ve jménu Alláha. Tato druhá část je překroucený typ, jenž měl být ve skutečnosti úsilím pomoci ostatním lidem, snahou zlepšit sociální podmínky a vyučovat. Pouze v případě bylo-li by to nutné, měl dát věřící v zájmu vnějšího světa v sázku i svůj život.

²⁷ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 16.

²⁸ Pouze v pátek v době polední modlitby se koná vždy v největší mešitě daného města velký sněm, kterému předchází dvě kázání.

tyni Ka'aba v Mekce. Bude-li se věřící modlit společně s ostatními, má tento způsob společenský i duchovní přínos, neboť je tak posílena jednota muslimů a rovnost před Stvořitelem. Pro jedince samotného jsou pak modlitby, během nichž dochází k vnějšímu i vnitřnímu očištění, posílením a potvrzením jeho víry.

5.3 Půst (saum)

Je Koránem předepsaný během devátého měsíce (Ramadánu) muslimského roku, kdy je zakázáno od úsvitu do západu slunce přijímat potravu i nápoje, stejně jako je nezbytné se vyvarovat intimního styku, vzrušení nebo rozptýlení. Je taktéž žádoucí zdržet se hněvu, pomluv a vůbec všech nectností. Člověk se musí chovat tak, aby svými uvážlivými činy potěšil Boha. Půst má pro věřícího fyziologický, duchovní i psychický přínos.

5.4 Dobročinnost (zakát)

Původně to byla daň, která se vybírala za určité množství konkrétního zboží, například pšenice, datlí, zlata nebo dobytka. Pokud se překročilo dané množství, stal se zakát povinným. V dnešní době většina muslimů využívá peněz, a to přibližně ve výši dvě a půl procenta ze svého příjmu, které dají immámovi²⁹, aby s dary naložil podle svého uvážení. Ti, kterým je almužna určena, jsou lidé chudí a poutníci. Poskytování půjček – samozřejmě bez lichvářského úroku – je také možností, jak projevit dobročinnost, tato forma ale již není povinností, záleží na každém, zdali půjčku poskytne.

5.5 Putování (hadždž)

Bylo, jak již bylo zmíněno, součástí života muslimů už v předislámské době, kdy se Arabové vydávali na rituální putování ke svatyni Ka'aba. Dnes by měl každý muslim vykonat pouť do Mekky alespoň jednou v životě. Navštívit místo, kde se každoročně setkají až dva miliony stoupenců islámu, místo, odkud pochází Prorok, místo, které se stalo nejposvátnější

²⁹ Immám je označení pro muslimského vědce nebo soudce.

lokalitou jejich náboženství – to je považováno za poctu a náboženskou povinnost. Součástí poutě jsou neustálé modlitby, vnitřní rozjímání a společné modlení se na pahorku Arafát, díky kterému zažívají muslimové vrcholné okamžiky svého života. Po celou dobu pouti milionů věřících je významná jednota a rovnoprávnost všech³⁰, doprovázené vzájemnými dotyky, objímáním a líbáním.

³⁰ Také proto si před vstupem do posvátného okolí Mekky každý poutník oblékne jednoduchý oděv, na znamení toho, že mezi jednotlivými muslimy není žádných rozdílů.

6 Vybraná lidská práva v islámu

6.1 Rovnost lidí

Islám hlásá, že jsou si všichni lidé rovni – bez ohledu na barvu pleti či národnost: „věřící jsou si navzájem bratry.“³¹ Není však uvedena ani zmínka o tom, že jsou si také rovni bez ohledu na pohlaví. V jednom hadísu Prorok řekl, že „každý muslim, bez ohledu na své postavení, může poskytnout stejnou ochranu. I zcela prostý muž může zaručit ochranu komukoliv jinému.“³² Ve společnosti by měl mít každý muslim stejné povinnosti i práva jako kterýkoliv jiný, jedná se o bratrstvo.

6.2 Právo na život

Islám zakazuje, aby člověk zabil druhého člověka, jakožto odplatu za vraždu: „A když někdo záměrně zabije věřícího, za trest půjde do Pekla a zůstane tam navěky. Alláh se rozhněvá, prokleje ho a připraví mu trest strašlivý.“³³ Výjimku tomuto pravidlu tvoří případy, v nichž jde o spravedlivé vyrovnaní (qisás) na základě zákona a práva. To může být dotyčná osoba – za předpokladu, že o tom, zdali je takový trest spravedlivý, rozhodl soud – odsouzena k trestu smrti. „Nezabíjejte nikoho, jehož život Alláh učinil posvátným – leda na základě náležitého zákona a práva.“³⁴

6.3 Úcta k ženám

Žena má být respektována a má k ní být zachována úcta, ať se jedná o muslimku či nemuslimku. Muž se má vyvarovat jakéhokoliv násilí na ženě.³⁵ Stejně tak zneuctění ženy je nepřípustné. Pokud by ale k něčemu takovému došlo, „muslim, který se dopustí tohoto hříchu, jistě neujde trestu, ať už to bude na tomto nebo na Onom světě.“³⁶ Pokud však jde o samotné vynesení rozsudku či alespoň usvědčení ze zneuctění, je to ne-

³¹ Haeri, F. *Základy islámu: tradice, historie, vývoj, současnost*, s. 20.

³² Haeri, F. *Základy islámu: tradice, historie, vývoj, současnost*, s. 39.

³³ Křikavová, A. aj. *Islám – ideál a skutečnost*, s. 23.

³⁴ Křikavová, A. aj. *Islám – ideál a skutečnost*, s. 8.

³⁵ „Avšak podle teologů může muž ženu tělesně trestat, pokud žena: odmítá se pro svého muže zdobit; odmítá jeho sexuální požadavky; opouští dům bez dovolení nebo bez důvodu, který je uznán zákonem; zanedbává své náboženské povinnosti.“ viz. Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 435.

³⁶ *Lidská práva v islámu*, s. 10.

smírně problematické, neboť je k tomu zapotřebí svědectví čtyř hodnověrných svědků – mužů.

6.4 Bezpečí osobní svobody

V islámu má platit zásada, že nikdo nesmí být vězněn, aniž by předem proběhlo veřejné přelíčení. Je nepřípustné poslat do vězení člověka pouze na základě podezření, „bez náležitých soudních procedur a bez poskytnutí rozumné příležitosti k obhajobě.“³⁷ Obviněný má mít právo na to, aby se hájil, a případné podezření ze zločinu má být potvrzeno nebo vyvráceno za přítomnosti veřejnosti, aby bylo zjevné, že jsou dodržována práva obviněného.

Korán také uvádí: „Žádná duše obtížená břemeny neponese cizí břemeno.“³⁸ Jde o nařízení, které zaručuje jedinci, že nebude souzen a uvězněn za přestupky a zločiny jiných lidí. Každý má být zodpovědný za své skutky a má nést následky pouze za sebe sama. Tato norma je však porušována samotnými muslimy – jestliže se proviní zločinem muž, často jde do vězení místo něj jeho žena, nebo je potrestána jiným způsobem.

6.5 Ochrana cti

Kdo se dotkne cti druhého člověka, zaslouží potrestání. Stačí i podezření, že obviněný řekl věci, které mohly poškodit pověst nebo důstojnost druhého člověka a je uznán vinným. Často se v této souvislosti mluví o cti celé rodiny.

6.6 Právo podílet se na státních záležitostech

„Alláh přislíbil těm, kdo věří a konají zbožné skutky, že z nich učiní Své zástupce na zemi.“³⁹ Zodpovědnost za chod muslimského státu tak tedy připadá nikoliv jedincům či skupině, ale celé společnosti. V tomto ohledu má mít každý člověk stejné právo na zasahování do věcí veřejných, a to bez ohledu na pohlaví.

³⁷ *Lidská práva v islámu*, s. 27.

³⁸ *Lidská práva v islámu*, s. 27.

³⁹ *Lidská práva v islámu*, s. 42n.

7 Postavení ženy v islámu

7.1 Žena a její zobrazení v Koránu

Korán věnuje ženám jednu z nejdelších súr, a to súru čtvrtou. Pojetí pozice žen v Koránu vychází již z postavení žen v předislámské době, a ačkoliv dalo nové náboženství ženám i jistá práva a nabádá k laskavému zacházení s nimi⁴⁰, do některých oblastí ovládaných tradicí – jako je krevní msta za zabití, neomezený počet konkubín či snadnost rozvodu – se neodvážil zasáhnout.

Žena je v Koránu vyobrazena ve třech rolích: jako postava ve vyprávění o biblickém spasení, jako biologická a sociální bytost, a jako věřící. Co do pojetí biblické postavy pohlíží Korán na ženy, jako na manželky mužů a kromě Panny Marie nepojmenovává jménem žádnou z žen: „Adame, obývej s manželkou svou zahradu.“⁴¹ Žena, jakožto biologicko-sociální bytost, je Koránem postavena o stupeň níž⁴² než muž: „Muži zaujímají postavení nad ženami proto, že Bůh dal přednost jednomu z vás před druhými, a proto že muži dávají z majetků svých (ženám).“⁴³ A poslední role ženy – věřící muslimky – není Koránem odlišena od muže, pro oba platí povinnost vyznávat víru, modlit se pětkrát denně, dodržovat půst během měsíce Ramadánu, darovat almužnu a alespoň jednou za život vykonat pouť do Mekky.

Korán však také obsahuje hned několik veršů, ze kterých zřetelně vyplývá to, jak islám pohlíží na ženské pohlaví:

„Bůh že měl by míti dcery, zatímco vy máte syny?“⁴⁴

⁴⁰ Podle muslimského slovníku se dokonce jedná o velmi razantní změnu: „Korán potvrdil patriarchální charakter rodinných vztahů, avšak významně liberalizoval status ženy.“ viz. *Slovník: judaismus, křesťanství, islám*, s. 431.

⁴¹ *Korán*, 2:35.

⁴² Otázkou ale zůstává, co se míní oním stupněm. Bývá považován za schopnost muže vést a zajistit rodinu, jindy za toleranci, kterou musí mít ke své ženě, avšak většinou vyjadřuje jeho roli poručníka a ochránce ženy. A definice takové ochrany? Ženu nesmějí navštěvovat cizí muži (někdy ani rodina), muž má právo omezit její svobodu pohybu a potrestat ji za neposlušnost. Vzhledem ke své víře má být ale soucitný a svých práv nezneužívat.

⁴³ *Korán*, 4:34.

⁴⁴ *Korán*, 52:39.

„Vy syny byste měly mít a On pouze dcery? To vskutku rozdělení by bylo nerovné!“⁴⁵

Je zcela zřejmé, že ani Bůh se nechce spokojit pouze s ženskými potomky. Nejen tyto dva verše tedy inspirují, ale i ospravedlňují chování mužů k ženám. V rozporu s výše uvedenými verši je ale následující citace, která zachycuje slova Muhammada, jež pronesl o své dceři Fátimě a podle kterých lze soudit, že on byl na své dcery hrdý: „Fátima je mojí součástí. Kdo zraní ji, zraní i mne, a kdo zranil mne, zranil Boha.“⁴⁶

7.2 Žena v raném islámu

Téma postavení ženy v předislámské době a v raném období islámu je velice problematické. Na jednu stranu je možné najít autory (a to nejen muslimských), kteří vyzdvihují roli nového náboženství a jeho nesmírný vliv na zlepšení situace žen ve společnosti. Na druhou stranu existují autoři (i muslimští), kteří taková tvrzení tvrdě popírají a prohlašují, že islám se nezasloužil o žádné zlepšení, ba naopak, ještě ženám jejich roli v obci i rodině ztížil. Není možné se v této práci přiklonit buď k prvnímu, nebo druhému okruhu autorů; je nutné zabývat se oběma.

Ženy a muži si v islámském světě nejsou rovni – jak je již uvedeno v kapitole o lidských právech – neboť z Koránu i z muslimských tradic vyplývá určitá nadřazenost mužského pohlaví nad pohlavím ženským. Důvod takové nadřazenosti vyplývá z mužské fyzické síly⁴⁷ a z rolí, které přetrvaly z předislámské doby. „Přirozeností ženy je sklánět se, krčit se, ohýbat se... Jestliže ji narovnáš a učiníš tvrdou jako muž, zlomíš ji. Pak nezůstane ženou, stane se mužem.“⁴⁸ Na základě této citace je tedy žádoucí,

⁴⁵ Korán, 53:21,22.

⁴⁶ Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*, s. 79.

⁴⁷ „Kaddáfí (jeden z nejdéle vládnoucích diktátorů – Lybie) o tom říká: ‘Žena je odlišného pohlaví než muž, z čehož pramení – jak přiznávají lékaři – její oslabování. Žena je přirozeně nemocná. Má menstruaci, a tím každý měsíc onemocní. Muž takovou nemocí netrpí. Zdravý muž není každý měsíc nemocen. Jestliže žena nedostane menstruaci, znamená to, že je těhotná. V tom případě onemocní nejméně na dobu jednoho roku. Je vyřazena z běžné činnosti nejméně do porodu. A když porodí nebo potratí, přijde další nemoc – šestinedělí. Z tohoto stavu není úniku. Jestliže žena porodí, zpravidla pak kojí po dobu dvou let. Tyto přirozené údaje nám dokazují, že jsou momenty, kdy si žena a muž nemohou být rovni.’ “ viz. Křikavová, A. aj. *Islám – ideál a skutečnost*, s. 130.

⁴⁸ *Variace na Korán, islám v diaspoře*, s. 108.

aby žena byla vždy poslušná, konala to, co je její povinností a byla v podstatě závislou na muži. Toho se dosáhne tím, že se jí odepře přístup ke vzdělání a možnosti vydělat si vlastní peníze, stejně jako opouštět dům a pohybovat se ve světě, ve kterém musí jednat sama za sebe a ne se spoléhat na muže. Na druhou stranu „žena však v žádném případě není hodnocena jako méněcenná a nezpůsobilá plnoprávné společenské interakce. Rozhodně jí v plnění společenské role není vykazován pouze prostor manželova obydlí a jeho bezprostředního okolí.“⁴⁹

O ženské otázce pojednává nejen Korán, ale toto téma se objevuje i v tradicích a zvyklotech společnosti. Taktéž v hadísech je postavení ženy z rané doby dobře zaznamenáno. Jednou z nejdůležitějších, o kterých se v nich píše, je Chadídža; ta, vedle které Muhammad citově ani materiálně nestrádal, ta, která mu stála po boku a podporovala ho v šíření nového náboženství. Další významnou byla Áiša, „o níž zakladatel islámu říkal, že si osvojila polovinu toho, co člověk vůbec může znát.“⁵⁰

Sám Prorok se zajímal o vzdělání žen v obci a také se na něm podílel. Jednou týdně se s ženami scházel, aby jim osvětlil základní články víry a popřípadě zodpovídal jejich otázky. Dokonce prý požádal jednu ze vzdělaných žen, aby učila číst a psát jednu z jeho pozdějších manželék.

Během prvního století islámského letopočtu dochází v muslimské společnosti k ekonomickým i sociálním změnám, které zamítají a odnímají ženám postavení, které si vydobýly v počátku, tj. kdy vstupovaly do politiky i vztahů jako svobodné bytosti.⁵¹ Žena, která umí bojovat za sebe i za obec, je vzdělaná a v manželství se harmonicky doplňuje s mužem, se tedy neobjevuje dlouhou dobu.

S představou takového „zlatého věku úsvitu islámu“ však zásadně nesouhlasí Ibn Warraq, který v knize *Proč nejsem muslim* obviňuje

⁴⁹ Křikavová, A. aj. *Islám – ideál a skutečnost*, s. 133.

⁵⁰ Křikavová, A. aj. *Islám – ideál a skutečnost*, s. 133.

⁵¹ Někteří islámští reformisté se dokonce snaží najít důkazy o tom, že ženy, které žily v době Muhammada a byly součástí muslimské obce, byly v podstatě feministky.

muslimské intelektuály z šíření myšlenek, že v počátcích islámu existovaly stejná práva pro ženy i pro muže. Podle něj islám vždy považoval – tedy již od samého začátku – ženy za fyzicky, intelektuálně i morálně méněcenné.⁵²

Na podporu svého tvrzení cituje výroky chalífů⁵³, filosofů i učenců všech dob:

„Druhý chalífa Omar (581-644) řekl: ‘Nedovolte, aby se ženy naučily psát. Postavte se proti jejich rozmarům!’...‘Trvejte na tom, aby ženy byly nahé. Šaty jsou jedním z důvodů, proč odcházejí z domu, chodí na svatby a objevují se na veřejnosti při různých slavnostech. Pokud žena často vychází, hrozí, že se setká s jiným mužem, který jí bude připadat přitažlivější než její manžel, i když přitažlivější nebude – ženu totiž rozptyluje a přitahuje vše, co nemá.’...Slavné jsou protiženské výroky Prorokova bratrance a čtvrtého chalífy Alího (600-661): ‘Žena jako taková je zlo, a co je horší, je to zlo nezbytné!’...‘Nikdy by ses na radu neměl ptát ženy. Její rada je bezcenná. Ukryj ženy, aby nemohly vidět jiné muže!...Netrav s nimi příliš mnoho času, nebo přivodí tvůj pád.’...

Vhodným zakončením tohoto úvodu budou snad dva citáty ze slavného a váženého filosofa al-Ghazzálího (1058-1111), jež profesor Montgomery Watt nazývá největším muslimem po Muhammedovi. Ve svém díle *Obroda náboženských věd* definuje Ghazzálí roli ženy následovně:

‘Měla by zůstávat doma a příst, neměla by často vycházet ven, neměla by být vzdělaná. Neměla by ani mluvit se svými sousedy. Navštěvovat by je měla jen tehdy, je-li to zcela nezbytné. Měla by se starat o svého manžela a ctít ho, je-li přítomen i je-li nepřítomen. Měla by se snažit ho ve

⁵² Podle slovníku bylo postavení žen v předislámské Arábii přímo degradující. Muhammad se sice snažil o pozvednutí úrovně žen (o jeho zásluhách již byla řeč), avšak během následujících desetiletí a staletí se situace opět změnila. Podle právní vědy je žena „redukována na sociální element, jemuž přísluší rodit nové muslimy a dodržovat pravidla vnitřní stability a intimity rodiny.“ viz. *Slovník: judaismus, křesťanství, islám*, s. 460n.

⁵³ Chalífa byl nejvyšší duchovní autoritou; jedná se o titul, kterého užívali nástupci Muhammada.

všem uspokojit. Neměla by ho podvádět ani z něj tahat peníze. Bez jeho svolení by neměla opouštět dům; pokud se jí svolení dostane, měla by odejít pokradmu. Měla by mít na sobě staré šaty a jít opuštěnými uličkami. Měla by se vyhýbat tržištím. Musí si dávat pozor, aby cizí člověk nezaslechl její hlas a nepoznal ji. S přítelem svého manžela nesmí promluvit ani v nouzi...Jediné, oč by se měla starat, je její ctnost, její dům, a dále její motlitby a její půst. Pokud v nepřítomnosti manžela přijde manželův přítel, nesmí ani otevřít dveře, ani mu odpovědět; tak zachová čest svou i čest svého manžela. Vždy by měla přijmout, jak manžel naplňuje její sexuální potřeby...Měla by být čistá a připravena kdykoliv naplnit sexuální potřeby svého manžela.“⁵⁴

S podobným tvrzením, jaké zastává Warraq – tj. s odmítnutím islámu, jakožto náboženství, které se zasloužilo o lepší postavení ženy ve společnosti – je možné se setkat i jinde: „Korán, sunna a šaría samy o sobě nevytvořily, 'nevymyslely' její [ženy] podřízené postavení...Islám je pouze sankcionoval, posvětil, i když je jasné, že jeho úloha v tomto směru nebyla jen pasívní. Posvětil ovšem takové formy nerovnoprávnosti a ponížení ženy jako málokteré jiné náboženství.“⁵⁵

V současnosti je žena v muslimském světě častým objektem novinářů, reportérů i fotografů. Jejich prostřednictvím se do západního světa dostávají obrázky a příběhy, které vyvolávají strach i soucit, odpor k islámu i zlost nad daným řádem věcí. Lidé ze západních zemí si na základě těchto informací vytváří o islámské společnosti a jejich vztahu k ženám svůj obrazek, kterého se jen těžko zbavují. Brání jim v tom hlavně neznalost historie a pak také samy reportáže, články nebo fotky, které se v poslední době na téma „muslimská žena“ objevují v hojném množství. „Průměrný Evropan nabývá dojmu, že současná muslimka chodí po celý den povinně za-

⁵⁴ Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 416n.

⁵⁵ Kovář, J. *Islám a muslimské země*, s. 100.

halena od hlavy až k patě, že je vlastně otrokyní svého muže, o něhož se navíc musí dělit s několika dalšími 'kolegyněmi'."⁵⁶

7.3 Žena v současném muslimském světě

Na úvod nutno poznamenat, že postoj k ženám není rozhodně v celém muslimském světě jednotný. Liší se od sebe nejen jednotlivé státy, ale dokonce i jednotlivé společenské vrstvy; roly hraje také to, pochází-li žena z bohaté nebo chudé rodiny a jsou-li její rodiče gramotní či nikoliv. Velký rozdíl je v neposlední řadě možno zaznamenat mezi venkovem a městem, tj. mezi oblastmi, kde se tradice striktně dodržují a rodiny jsou převážně konzervativní a těmi, kde je v podvědomí lidí daleko více prvků z moderního způsobu života i myšlení.⁵⁷ Není tedy možné popsat „univerzální muslimku“ – stejně jako „univerzální Evropanku“ – neboť i v islámském světě existují nejen ženy spokojené a šťastné, ale i ty, které žijí v bídě, útrapách a jen těžko se domáhají svých práv. Tato práce se z důvodu svého rozsahu zabývá tedy danou tematikou v obecné rovině.

Tématem postavení ženy v muslimském světě se obšírněji zabývá kniha Hammudaha Abdalatiho 'Zaostřeno na islám'. Autor se snaží čtenářům objasnit, jaký je skutečný svět islámu, jaká v něm panují pravidla, zákony a práva. Úkolem oddílu 'Nepravdy o islámu' je uvést na pravou míru několik témat, která jsou pro Evropany i Američany nejvíce médií zkreslována a o nichž mají tedy vytvořený neúplný nebo překroucený obrázek. Kromě žen a jejich postavení v islámu to jsou témata rodiny, rozvodu, polygamie či džihádu. Některými z nich, tak jak je vidí Abdalati, se tato práce ještě bude zabývat.

Abdalati je přesvědčen, že postavení ženy v islámu nepředstavuje žádný problém. Pokud by se prý nevyskytly nežádoucí vlivy jiných kultur, nebylo by potřeby se touto otázkou vůbec zabývat. Muslimové totiž

⁵⁶ Křikavová, A. aj. *Islám – ideál a skutečnost*, s. 119.

⁵⁷ Zde lze konstatovat, že čím je společnost chudší, tím více tíhne k striktnímu dodržování tradic; tím arogantnější je přístup mužů k ženám; tím obtížněji se ženy snaží dovolat se základních práv.

považovali a považují ženu za naprosto rovnoprávnou muži.⁵⁸ „Islám nestaví muže na místo pána ženy, která nemá jinou volbu, než se jeho vládě podřídí.“⁵⁹

Už na počátku dal prý islám ženě práva a možnosti, jaké neměla během žádného jiného náboženského systému.⁶⁰ Dle autora žena v západních demokratických systémech nežije šťastně. „Musí tvrdě pracovat, aby mohla žít, někdy dokonce vykonává stejnou práci jako muž, přitom za nižší mzdu...aby se ženy dostaly tam, kde dnes jsou, musely celá desetiletí a staletí tvrdě bojovat. Aby žena získala právo na vzdělání a právo na práci a výdělek, musela podstoupit řadu bolestných obětí a vzdát se mnoha přirozených práv.“⁶¹ Ani tak ale ženy ze Západu prý nedosáhly toho, co získaly muslimské ženy nástupem islámu. Evropanky či Američanky sice mají právo na volný pohyb, práci a plat a může se zdát, že jsou rovnoprávné mužům, ale to vše se děje na úkor jejich rodin.

Co se týče založení rodiny, dle islámu je žena shledávána stejně nepostradatelnou a důležitou jako muž. Poněvadž žena je matkou a muž je otcem, oba jsou stejně potřební k výchově dítěte. Žena je podle Abdalatiho rovnoprávná s mužem taktéž v osobní i společenské sféře a je považována za nezávislou osobu. To platí i v oblasti vzdělávání, kdy „není žádný rozdíl mezi mužem a ženou, když islám nařizuje muslimům, aby se vzdělávali.“⁶²

⁵⁸ Tomuto tvrzení však odporuje Zdeněk Müller, který ve své knize *‘Islám: historie a současnost’* píše: „Z hlediska Koránu a v duchu beduínské tradice se vztahy mezi mužem a ženou nezakládají na rovnocenném partnerství, ale vazbě povinnosti a závazku. Ženy, ať vdané či svobodné, jsou podřízeny mužům, kteří nad nimi drží ochrannou, poručnickou i opatrovnickou ruku. Otcové střeží své dcery, bratři své sestry, manželé své manželky. Chrání je před okolím i jejich vlastní ženskou podstatou.“ viz. Müller, Z. *Islám: historie a současnost*, s. 131.

⁵⁹ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 174.

⁶⁰ S takovým tvrzením nesouhlasí Ibn Warraq, který zastává názor, že ženy před příchodem islámu nežily tak špatně, jak tvrdí Abdalati. „Beduínské ženy, pracující po boku svých manželů, se těšily značné osobní svobodě a nezávislosti. Při nomádském způsobu život a pěstování dobytka nebyly ženy ani uzavřeny, ani nuceny se zahalovat. Žily aktivně a jejich přínos obci byl oceňován a respektován. Segregace bylo něco naprosto nepraktického. Když s nimi manželé zacházeli surově, mnohé ženy prostě uprchly k sousednímu kmeni.“ viz. Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 407.

⁶¹ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 174.

⁶² Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 175.

Abdalati trvá na tom, že ženy mají stejné právo vyjádřit svůj názor jako muži. Odkazuje se na historické záznamy, ve kterých je doloženo, že ženy prvních muslimů se zúčastňovaly veřejného života a vstupovaly do debat, a to i se samotným Prorokem. Islám dále zaručuje ženám práva uzavírat smlouvy, podnikat a mít oddělený majetek. Majetek ženy, její život i čest jsou stejně nedotknutelné jako u muže, a „jestliže se žena dopustí nějakého přestupku, její trest není větší nebo menší než trest udělený v podobném případě muži.“⁶³

Před nástupem islámu pro ženu neexistoval žádný nárok na dědictví a navíc ona sama byla považována za majetek muže. Až s novým náboženstvím byla ženě přiznána dědická práva, a to bez ohledu na to, zda je dcerou, manželkou, matkou či sestrou zemřelé osoby. Podle zákona nemůže být vyděděná, ani jí nikdo nemůže její podíl vzít. Abdalati připouští, že v některých případech dochází k tomu, že žena získá třetinu dědictví a muž zbylé dvě třetiny.⁶⁴ Důvodů, proč tomu tak je, je několik, ale rozhodně prý nejde o projev nerovnoprávnosti. Prvním důvodem je fakt, že povinností muže je zabezpečit ženu a svoji rodinu, a k tomu tudíž potřebuje větší finanční obnos. Zadruhé, ženinými jedinými výdaji jsou ty, kterými uspokojuje své potřeby, avšak s výjimkou výživy, nákladů na bydlení či nezbytného ošacení⁶⁵ – v těchto směrech je zajištěná buď manželem nebo synem či otcem. Za své finance si tedy žena pořizuje věci, které nejsou nezbytně nutné.⁶⁶ Posledním důvodem, proč žena dostává méně z dědictví než muž, je skutečnost, že tak „přichází“ o něco, o co se sama nezasloužila, co není to výsledkem jejího vlastního snažení či práce. „Kdybychom ženě upřeli podíl na dědictví, bylo by to vůči ní nespravedlivé, protože byla v příbuzenském vztahu k zesnulému. Kdybychom jí však dali stejný díl jako mužskému dědici, bylo by to nespravedlivé vůči němu.

⁶³ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 176.

⁶⁴ Není zcela pravdivé, že k takovým praktikám dochází jen v některých případech, neboť o takovémto rozdělení dědictví se zmiňuje i Korán, čímž ho posvěcuje a činí z něj povinnost: „A Bůh vám stanoví o dětech vašich toto: synovi rovný podíl podílu dvou dcer.“ viz. *Korán*, 4:11.

⁶⁵ Manžel musí své ženě zajistit oblečení začátkem každé sezóny, tj. na začátku léta a zimy.

⁶⁶ Manžel není povinen platit za kosmetiku pro ženu, poplatky za lékaře, nákup léků pro ni a podobné výdaje.

Aby tedy islám nepáchal nespravedlnost na žádné straně, dostává muž větší část zděděného majetku na pomoc potřebám své rodiny a společenským povinnostem.“⁶⁷

V případech svědectví u soudu, kdy je vyžadována přítomnost dvou mužských svědků, nebo jednoho muže a dvou žen⁶⁸, je dle Abdalatiho vysvětlení prosté. Nejde o snižování hodnověrnosti výpovědi ženy, nýbrž o to, že muž má daleko více zkušeností ze života, než jakými disponuje žena. „Jestliže jedna žena, svědkyně, něco opomene, druhá jí to připomene. Nebo když jedna udělá z nedostatku zkušeností chybu, pak jí druhá žena pomůže chybu napravit...nedostatek zkušeností však v žádném případě neznamena, že je žena horší než muž.“⁶⁹

V životě se muslimské ženy také těší několika výsadám, které se mužů netýkají. Jedná se například o období šestinedělí či menstruace, kdy se nemusí účastnit modliteb či dodržovat půst. Nejsou pro ně povinné páteční veřejné modlitby, které však pro muže závazná jsou. Nejsou povinny živit rodinu, a tudíž chodit do práce – jak již bylo zmíněno, o tuto oblast se stará výlučně muž. Jsou plně zabezpečovány mužskou částí rodiny. Navíc jako „matky mají nárok na tři čtvrtiny synovské lásky a laskavosti, na otce zbývá jen jedna čtvrtina.“⁷⁰

Během modliteb⁷¹ jsou ženy odděleny od mužů, stojí v řadách, ze kterých není na muže vidět. Opět to však není projev nadřazenosti mužů nad ženami. Takové uspořádání je nutné pro to, aby se každý věřící mohl plně soustředit na modlitbu; během ní se má jeho mysl odpoutat od pozemských záležitostí a obracet se k Alláhovi. Pokud by muž během meditování měl v blízkosti ženu či by zahlédl část jejího těla, které by se mohlo při klanění poodhalit, rozptylovalo by ho to, jeho pozornost by byla odvá-

⁶⁷ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 177.

⁶⁸ Pouze ve vybraných případech svědčí jen jedna žena a přítomnost mužského svědka je nežádoucí.

⁶⁹ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 178.

⁷⁰ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 178.

⁷¹ Jedná se o páteční shromáždění, na která ženy nejsou povinny chodit. Pokud je však chtějí navštívit, nic jim v tom nebrání, mají k tomu vyhrazená místa.

děna jiným směrem. Stejně tak žena by byla nervózní, byl-li by v její přítomnosti muž. Pokud by se navzájem dotýkali, což by se v případě, že by se modlili vedle sebe, mohlo stát, situace by byla stejná. Proto jsou ženy od mužů v době modliteb odděleny.

Nyní slova Hammudaha Abdalatiho, jakými shrnuje postavení ženy v islámu:

„Je již zřejmé, že postavení ženy v islámu je neobvykle vysoké a realisticky vhodné pro její povahu. Její práva a povinnosti jsou stejné jako práva muže, což však neznamená, že jsou totožná. Jestliže je v určité záležitosti o něco ochuzena, získává v jiných oblastech plnou náhradu. Skutečnost, že je ženského pohlaví, nemá vliv na její postavení člověka nebo nezávislost osobnosti, a není to ani důvod k ospravedlňování předsudků nebo nespravedlnosti vůči ženě. Islám jí dává tolik, kolik se od ní vyžaduje. Její povinnosti se nádherně doplňují s jejími právy. Udržuje se rovněž rovnováha mezi právy a povinnostmi, žádná strana nepřevažuje druhou.“⁷²

Otázkou ženské role ve společnosti se také zabývají samotné muslimky. Jejich články lze rozdělit do dvou kategorií: zaprvé se jedná o ty, které vychvalují islám, ospravedlňují jednání mužů a zásadně popírají jakékoliv nešetrné či nelaskavé zacházení s ženami, a zadruhé jsou to ty, které více odpovídají pohledu západního světa – vidí nedostatečnou schopnost islámu přiblížit se nové době, tj. pozměnit pravidla přetrvávající téměř čtrnáct století, vytýkají mu nedostačující práva žen i uspořádání společnosti a v neposlední řadě legislativu. Následující řádky se budou opírat o článek, který je příkladem první zmiňované alternativy.

Z pohledu této muslimky nejsou ženy v islámu rozhodně jinak utlačovány. Ba naopak – jsou důležitou a nedílnou součástí života obce. Jak sama píše: „Muslimská umma⁷³ v této době velmi trpí, a jak ženy, tak

⁷² Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 179.

⁷³ Umma označuje muslimskou společnost.

muži musí odpovědět na výzvu a musí pomoci znovu obnovit její slávu. Je zde mnoho práce, která musí být vykonána a není času nazbyt...Pohled do minulosti nám osvětlí významnou roli, kterou hrály ženy a v níž mohou pokračovat k užitku celé společnosti.“⁷⁴

Pro podporu svého tvrzení o tom, jak jsou ženy nepostradatelné a jaké zastávají důležité funkce – lékařky, sociální pracovnice, učitelky či mecenášky – užívá příkladů žen Proroka a pak také těch, které žily nejpozději na počátku 13. století. Jedná se tedy o ty ženy, pro které ještě neplatila nařízení islámu (Chadídža), nebo ty, které samy svým chováním zavdaly příčinu pro nová (Áiša) či takové, které se kdysi dávno narodily do velmi zámožných rodin a jako takové pak měly určité možnosti a příležitosti jak být prospěšné, tj. stát se například mecenáškami.

Takovéto argumenty a příklady z minulosti, které mají podpořit významnou roli žen, nejsou nijak výjimečné. Lze se s nimi setkat nejen u článků napsaných ženami, ale i muži. Dokazují sice to, že ženy mohly zastávat různé pozice, a tak se zasloužit o blaho společnosti, ale právě to, že se jedná pouze a jedině o příklady z velmi dávné minulosti, nelze je považovat za příliš přesvědčivé. Z celé debaty na toto téma totiž na konci vyplývá smutný fakt, že se islám musí odkazovat pouze na to, co se odehrálo již před staletími a není schopen doložit podobné činy a příběhy žen ze současnosti. Proč tomu tak je? Snad proto, že není z přítomnosti z čeho čerpat. Ačkoliv ani tato myšlenka není zcela přesná, neboť i dnes existují ženy, které určitým způsobem přispívají obci a jsou důležité. Na ty se ale kupodivu nikdo ve svých argumentech, jako na ženy z období dávno minulých, tak vehementně neodkazuje.

⁷⁴ Dr. Hamdan, Aisha. *Úžasné možnosti muslimských žen* [online]. 2005, [cit. 2006-05-04]. <<http://islamweb.cz/clanky/clanek.php?id=48>>.

8 Svět žen

V evropském a americkém způsobu života se světy mužů a žen navzájem prolínají. Muži a ženy žijí ne vedle sebe, nýbrž spolu a ovlivňují se navzájem. V životě muslimů toto nefunguje. V islámských společnostech panuje nejen v soukromém životě, ale i ve veřejném (tam především), segregace pohlaví.

Ženský svět je od toho mužského oddělen stěnami, závěsy, závoji i dlouhými neprůhlednými hidžáby (tématem oblékání se tato práce ještě bude zabývat). Panují v něm nejen určitá pravidla a normy, ale především tradice a zvyky. Jeho součástí jsou čistě ženské záležitosti: péče o krásu, oblékání, líčení, vaření, nakupování, tajnosti a povídání s kamarádkami a samozřejmě i pomluvy a závist. Takový je ale stav pouze ve městech nebo v oblastech, kde žijí relativně dobře finančně zajištění muslimové. Na vesnicích je situace, v případě, že se jedná o velmi chudou oblast, naprosto odlišná. Hlavní náplní žen v takových případech je práce, potom rodina a potom práce. Na krášení se a trávení volného času po svém nemají ani čas ani peníze.

Pokud se již ženy musí stýkat s muži, kteří nejsou jejich příbuznými, děje se tak vždy za doprovodu ještě někoho jiného – buď mužského příbuzného nebo sestry či kamarádky. K takovýmto opatřením dochází proto, aby se předešlo případnému flirtování nebo dokonce sexuálnímu styku, neboť lidé věří, že „cizí muž a žena nejsou spolu o samotě nikdy ve dvou, vždy je s nimi někdo třetí – satan.“⁷⁵ Proto muži a ženy nesedí vedle sebe v autobuse; pokud si žena přeje získat řidičské oprávnění (v případě, že jí to rodina povolila)⁷⁶, po celou dobu s ní musí být v autě ještě někdo další. Jsou to preventivní opatření, aby se žena s mužem nespustila a také aby si on k ní něco nedovolil.

⁷⁵ Klímová-Pumerová, K. *Mužům vstup zakázán*, s. 163.

⁷⁶ Kupříkladu v jedné z nejkonzervativnějších muslimských zemí – Saúdské Arábii – je však řízení ženám stále odepíráno. Ačkoliv v lednu 2008 se na internetu objevil článek, který říkal, že kvůli nátlaku hnutí za práva žen bude do konce roku tento zákaz zrušen, a tudíž Saúdky získají možnost řídit automobily, je otázkou, zda k takovému zlomu skutečně dojde.

V západním světě dochází k tomu, že když se žena vdá, zapomíná na své přítelkyně; přítelem se jí stává manžel. Už si s kamarádkami tak často nepovídá o svých snech, přáních, pocitech, o tajných láskách, nejezdí s nimi na dovolenou, netráví s nimi volný čas; pokud není vztah s manželem v krizi, je to on, komu se žena se vším svěřuje a s kým tráví volné chvíle a relaxuje.

Taková situace však není běžná pro islámský svět. Zde jsou kamarádky na prvním místě. I když muslimky berou manželství vážně a v podstatě každá se chce vdát, tak jsou to jejich přítelkyně, o které se mohou v případě problémů opřít, které budou stát na jejich straně a zůstanou jejich důvěrníci. Od svého muže nemohou očekávat tak velký zájem a pozornost, na které jsou zvyklé ženy ze Západu. Naopak – muslimští muži zase zastávají určité činnosti, na které nejsou zvyklé ženy ze Západu: „Své manželce nakupuje spodní prádlo (prodává se na trhu a prodávají ho muži), chodí pro páteční snídani (před restaurací je nával cizích mužů), doprovází ji k lékaři (aby si k ní lékař něco nedovolil – jako jediný ‘cizí’ muž má dovoleno na ni sáhnout), do zelinářství, do obchodu s oblečením (obsluhují tu muži⁷⁷), na výlety za rodinou (ženy by neměly cestovat samy), do parku s dětmi (kvůli dětem), do ženské části⁷⁸ v restauraci (když se jde rodina společně najíst).“⁷⁹

Muslimské ženy mají relativně dost možností, jak se zabavit⁸⁰ během dne. To platí pro ty, které jsou i nejsou vdané. Svobodné dívky naplňují svůj čas navštěvováním přítelkyň, případně zaměstnáním nebo vzděláváním se, a vdané také tak – navštěvováním přítelkyň (samozřejmě kromě péče o rodinu a domácnost, někdy i zaměstnání). Svobodné navíc ještě shánějí manžela (pokud mají možnost si ho zvolit samy), k čemuž je

⁷⁷ To však neplatí vždy. Je možné běžně se setkat s ženami-prodavačkami.

⁷⁸ Některé restaurace jsou rozdělené na dvě části. První část patří mužům; druhá ženám s dětmi, rodinám nebo manželským párům. Muži, kteří nedoprovázejí ženu do „jejího patra“, tam mají vstup zakázán; je to z důvodu toho, aby se ženy cítily pohodlně, mohly se v klidu najíst a neměly pocit, že jsou neustále pozorovány cizími muži.

⁷⁹ Klímová-Pumerová, K. *Mužům vstup zakázán*, s. 165.

⁸⁰ I v této oblasti je velký rozdíl mezi různými státy a mezi městem a venkovem. Nejedná se tedy o možnosti, které lze užít univerzálně v celém islámském světě.

zapotřebí dostatek informací o mužích z daného města nebo vesnice – a kde se takové informace dají sehnat lépe než u jiných žen? Vdané ženy mají další „povinnost“, kterou je pořádání pravidelných schůzek s kamarádkami ve svém domě – přirozeně za předpokladu, že není přítomen manžel. Platí zvyk, který říká, že pokud nějakou ženu pozve k sobě na návštěvu jiná, tak ona jí pak má pozvání na návštěvu oplatit; v postatě tedy navštěvování se je u muslimských žen nikdy nekončící proces.

Pouze ve větších modernějších městech islámského světa lze potom nalézt další prostory, které ženy mohou využít ve volných chvílích. Jsou jimi oddělené restaurace, ženské bazény, tělocvičny, školy nebo kanceláře.

Pokud ženy touží sportovat a nemají k tomu vyhrazený prostor nebo odvahu navštívit k tomu určenou tělocvičnu, nebo jim to rodina zakáže, nabízí se ještě jedna možnost, jak navenek zůstat naprosto věrnou zákazům a tradicím, a přesto alespoň částečně udělat něco pro své tělo. Jedná se o chůzi. Ženy, které jsou oblečeny do oděvu, který se od nich vyžaduje, tj. nic, co nemá být odhaleno, neodhaluje, se mohou vydat na delší procházky svižnou chůzí, a tím si tak v rámci možností udržovat postavu. Často je to jediný způsob, kterým mohou dosáhnout svého cíle; a skutečně je dost žen, které tuto formu „sportování“ provozují.

Abdalati, který si je patrně vědom toho, že ženy často nemají žádnou možnost sportovat, ve své knize píše, že islám má ve své podstatě velmi pozitivní vztah ke sportu. Dokazuje to tím, že pouť do Mekky, půst i modlitby – tedy formy uctívání Boha – mají sportovní charakter. Na co se při svém tvrzení ještě odvolává, je, že fyzická i mravní stránka člověka jsou navzájem neustále propojovány; tudíž ten, kdo o sebe pečuje v rovině mravů, pečuje zároveň i o své tělo. V neposlední řadě prý sám Prorok chválil ty věřící, kteří se věnovali sportům, jež posilovaly mravnost a fyzickou vytrvalost.

9 Citový a sexuální život

Již ve středověku byla v muslimském světě žena viděna jako hříšná, prohnaná a mazaná, byla ztělesněním zmatku, vyzývavosti i pokušení. Sexualitu samu o sobě ale islám nepovažuje za nijak škodlivou, ba naopak, je to bohulibá činnost, vede-li ke zrození muslima.⁸¹ Aktivním prvkem je však při takové činnosti žena a ta je vzhledem ke své vrozené hříšnosti neschopna se ovládat – a to nejen v intimním, ale i běžném životě. A proto, aby se mohl muž v ženě přítomnosti cítit bezpečně, je nutné, aby bylo chování ženy neustále pod dohledem společnosti a upravováno zákony.⁸² Jedině tak je zajištěna stabilita obce.

Pokud jde o sexuální styk, kterým by měla být pouze uspokojena ženina touha, jedná se o jev nežádoucí, který odvádí mysl od zbožných skutků a strhává s sebou i muže. V oblasti sexuálního života musí být žena muži naprosto poslušna a vždy mu vyhovět. Pouze za velmi výjimečných okolností má právo odmítnout mu styk, a ponoukat k němu sama nesmí. Pokud je důvod, pro který styk žena odmítá, „neadekvátní“, má muž právo ji na čas zbavit přístřeší i stravy, fyzicky potrestat či zapudit. Předtím, než ji zapudí, jí však musí vyplatit část výkupného, které bylo stanoveno v manželské smlouvě.

Sexuálně nebezpečnou žena přestává být až v pokročilém věku, v období klimakteria, a nemusí být tedy neustále pod dohledem. Teprve tehdy získává právo na svobodný pohyb, vstup do veřejných záležitostí⁸³ i do světa mužů.

O cizoložství Korán říká: „Cizoložníci a cizoložníka zbičujte, každého z nich sto ranami. Ty, kdo vrhají podezření na počestné ženy a pak

⁸¹ Klasické sunnitské interpretace považují sex za nejužitečnější formu komunikace mezi manželi. Oproti tomu pozdější učenci spatřují v sexuálním aktu, který nevede ke zplození potomka „nebezpečný a zbytečný jev oslabující obec...Ulamá odmítají programy plánování rodiny, interrupce, antikoncepci, sekulární osvětové kampaně.“ viz. *Slovník: judaismus, křesťanství, islám*, s. 436.

⁸² Každá muslimka se v postatě řídí neviditelným, ale hluboce zakořeněným pravidlem (a to nejen v oblasti citové a sexuální), a to že „slušná a cudná žena by neměla dělat nic, co nedělá většina.“ viz. Klímová-Pumerová, K. *Mužům vstup zakázán*, s. 185.

⁸³ Ačkoliv do těch by měla mít právo zasahovat již dávno – na základě lidských práv, která byla výše zmíněna.

nepřivedou čtyři svědky, zbičujte osmdesáti ranami a nepřijímejte od nich již nikdy žádné svědectví.“⁸⁴ Jak již bylo výše zmíněno, jedná se pouze o mužské svědky, kteří musí potvrdit, že „viděly strany přímo při tělesném spojení.“⁸⁵ Celá záležitost je však daleko více problematická. Jestliže někdo vznesl obvinění z cizoložství, je možné, že bude sám potrestán, pokud své obvinění není schopen doložit popsáním způsobem. Pokud tedy muž v místnosti, kde jsou samé ženy, jich znásilní, kolik chce, nic neriskuje, neboť neexistují žádní mužští svědkové takového činu. Naopak žena si případné obvinění musí dobře rozmyslet, protože jí samotné by hrozilo potrestání. A právě takový konec podobných případů není rozhodně nijak výjimečný; svědčí o tom příloha č. 4.

Ibn Warraq shrnul sexuální oblast a vztah ženy a muže v ní do jedné věty: „Bůh stvořil ženy pro potěšení mužů – moderně řečeno, stvořil je jako sexuální objekt.“⁸⁶

Jedna žena, Jihoafričanka, to komentovala podobnými slovy: „Muži nejsou schopni kontrolovat svůj sexuální pud, takže za to trestají ženy.“⁸⁷ Tento názor podporuje i následující citace:

„Ve společnostech, kde panuje důsledná segregace pohlaví, omezování prostoru pro společenskou seberealizaci, úředně nařízené zahalování na veřejnosti a každodenní úzkostlivý dozor a kde chybí předmanželský sexuální styk, vytváří se u mužů nutně aktivní představa ženské sexuality. Mužská část společnosti je si podvědomě jista nepřirozeností tohoto stavu, ale není ochotna ani schopna připustit, že by právě oni, respektive jejich ženy, sestry a dcery se měly propůjčit k nějaké obrodě. Jedná se o stav nedobrovolného kolektivního pokrytectví, skrytého zoufalství a schizofrenie v přirozeně sexuálním vidění života.“⁸⁸

⁸⁴ Korán, 24:2,4.

⁸⁵ Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 430.

⁸⁶ Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 404.

⁸⁷ Dvorská, A. *Ženy v islámu* [online]. 2005 [cit. 2007-02-20].

<<http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=269476>>.

⁸⁸ Křikavová, A. aj. *Islám – ideál a skutečnost*, s. 139.

Islám kromě života na tomto světě uznává také pozdější život v ráji. Ten je však přístupný pouze pro muže; ženám je tam vstup zapovězen, nemají tedy možnost si ani pak vynahradit to, co jim v pozemském životě bylo upíráno. Muži si však v ráji dle islámských vizí budou užívat sexuálních radovánek s tamními pannami.

10 Rodinný život

Rodina je v muslimském světě velmi důležitou jednotkou společnosti. V rámci rodinného života jsou uplatňována práva i povinnosti jednotlivých členů rodiny vyplývajících z náboženství. Kromě toho mají jednotliví příslušníci společné závazky: „jde o závazky spojené s příslušenstvím k rodině a jejím zaopatřením, dědickým a rodinným právem, vztahem k mladé generaci, zabezpečením starých lidí a s úsilím pokračovat v existenci rodiny v míru.“⁸⁹

V islámském smyslu je rodina jako taková vytvářena buď pokrevními pouty⁹⁰ nebo manželstvím, a proto adopce či soužití nesezdaných párů není možné považovat za rodinu. Každý muslim by měl usilovat o to, aby jednou založil rodinu; možnost zanechat po sobě syna a tím pokračovatele rodu je pro věřící posláním i náboženskou povinností. Staromládenectví je považováno za úchylku a zvyšuje nebezpečí, že by mohlo dojít k mimomanželskému pohlavnímu styku. V případě ženy je staropanenství pokládáno za nepřijatelné, protože žádná muslimka nemá právo na to, aby se vzdala svého poslání stát se matkou.

Převládajícím typem rodiny je stále velkorodina, která je založena na tradičních vazbách. Úkolem manželky, která po uzavření sňatku bydlí v rodině muže – jen výjimečně se muž po svatbě stěhuje do rodiny své ženy – se očekává, že jejími potomky budou synové. Porodí-li alespoň jednoho chlapce, zajistí jí to klid a úctu příbuzných, neboť splnila, co se od ní očekávalo. Od synů se čeká, že zajistí materiálně rodinu, postarají se o své rodiče a případně sestry. Dívky jsou brány jako ty, které v dospělosti opustí svoji původní rodinu a stanou se součástí té manželovy, a proto nejsou pro své rodiče i další osud rodiny tak důležité, jako jsou chlapci. Z tohoto důvodu se i v dnešní době stále objevují případy, kdy dochází k zabíjení novorozeňat ženského pohlaví.

⁸⁹ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 110.

⁹⁰ Podle islámu neexistuje přirozenější vztah než je ten, který je vytvořen na základě pokrevního pouta.

Co se týče výchovy, je zvykem, že dcery bývají vychovávány daleko přísněji než synové, poněvadž dívky jsou pro okolí přitažlivé a tím vystaveny nebezpečí, a také prý obdařeny nižším stupněm inteligence, v důsledku čehož potřebují, aby je někdo vedl. Taktéž bývají od puberty separovány od chlapců, s nimiž si do té doby mohou hrát, a čas poté tráví pod dohledem rodinných příslušníků, jejichž úkolem je chránit dívčíno panství až do svatby.

Ve velkorodinách jsou děti často vychovávány nejen matkou, ale i tchyní, která má právo do věcí týkajících se rodiny svého syna zasahovat. Svoji matku by měl syn obdivovat, věnovat jí pozornost i lásku, a to v mnohem větší míře než své manželce. „Libanonská socioložka Mádžida Salmánová dokonce tvrdí, že matka často skrze svého syna 'realizuje všechny své potlačené city'.“⁹¹

Manželova matka má právo vstupovat do soukromí svého syna a jeho manželky a ovlivňovat chod domácnosti. Tato skutečnost se může stát velmi problematickou v případě, že se syn rozhodne vzít si za manželku Evropanku či Američanku, jež na takový přístup nejsou zvyklé. Vzniká tak konflikt nejen mezi manželi samotnými, ale hlavně mezi synem a jeho matkou. Syn se dostává do rozporu mezi svými city k matce a manželce. Na jedné straně se snaží své ženě usnadnit adaptaci v novém prostředí, obdarovávat ji a zahrnovat láskou, na straně druhé je však pod vlivem své matky, které se neodvážá vzepřít a podlomit tak její respekt ve společnosti, kterého – jakožto žena, která porodila syna – dosáhla.

Děti jsou vychovávány v ženské části domu, a jak již bylo zmíněno, výchovou se kromě matky zabývá i tchyně, ale taktéž sestry manžela či manželky bratrů. Je zcela běžné, že pokud matka dítěte má jiné starosti (vaří či uklízí), její potomek je kojen jinou z žen. Naprosto běžným jevem je také to, že při výchově pomáhají své matce starší dcery. Tato kolektivní výchova má prý pro dítě své výhody – je zajištěna jeho sociální, materiální

⁹¹ Křikavová, A. aj. *Islám – ideál a skutečnost*, s. 149.

i citová ochrana a má možnost čerpat ze zkušeností a názorů více lidí než jen od svých rodičů.⁹²

Během doby, kdy je dítě⁹³ na studiích v zahraničí, je možné pozorovat taktéž vztah mezi ním a rodinou. Oproti evropským či americkým studentům je o těch z muslimských států známo, že jsou daleko více zavázáni rodině za možnosti studia, které jim poskytla a že v dopisech, které píší všem příbuzným, vyjadřují svůj vděk a náklonnost. Silné vazby přetrvávají nejen během studií, ale i poté, co se v cizině případně usadí a začnou si vydělávat vlastní peníze. Velkou část z nich posílají domů svým příbuzným a jsou taktéž připraveni poskytnout nejen dočasně přístřeší, ale i finanční podporu těm z rodiny, kteří se rozhodnou do nové země přistěhovat. Jen velmi zřídka se stává, že by dítě, které se usadí v zahraničí, zpřetrhalo se svojí rodinou veškeré styky a bylo nuceno se ve svém nitru vyrovnat s pocitem, že se rodině takto odplácí za jejich výchovu a podporu, které se mu až do dospělosti dostávalo.

Podstatu rodiny lze shrnout slovy muslima, který věří, že: „úcta ke starším lidem, láska a pozornost věnovaná dětem, sebeovládání a spolupráce, nikoli vzájemná konkurence – to jsou pravé normy pro život muslimské rodiny. Ve vztazích uvnitř rodiny a mezi rodinami navzájem se posilují nadčasové a oživující kvality člověka, jako je nezištnost, štedrost, trpělivost a starost o druhé.“⁹⁴

Hlavním – a někdy i jediným – prostředím, ve kterém se žena během svého života nachází, je rodina. Její pozice však není často nijak záviděníhodná. Při rodinných setkáních má mlčet, ve společnosti mužů není vítána, během rozhodování není brána v úvahu, neboť její úsudek není možné považovat za dostatečně rozumný či adekvátní; taktéž při jídle sedí

⁹² Důvod pro takový typ výchovy ale může být i jiný. „V právní vědě se žena dokonce stává potencialem zdrojem rozvratu, proto i podíl ženy-matky na výchově dětí je omezen a podroben kolektivní kontrole.“ viz. *Slovník: judaismus, křesťanství, islám*, s. 461.

⁹³ Ve většině případů se jedná o syna; neboť do dcery se – vzhledem k tomu, že svoji původní rodinu stejně opustí a o rodiče se starat nebude – nevyplatí investovat tolik peněz. Navíc, rodiče se stále raději chlubí úspěchy svých synů než dcer.

⁹⁴ Chajrí, F. *Islám*, s. 193.

ženy odděleně od mužů. Oblasti ženina zájmu a působení v rodině je možné přirovnat k situaci, která byla kdysi k vidění i v českých zemích, pro niž existovalo pojmenování 'tři k', což se vztahovalo k německým slovům – děti, kuchyň a kostel. Ačkoliv v muslimské rodině „mohou být ženy vděčné, jsou-li pouze domácí služky, protože to mohou mít ještě horší.“⁹⁵

Jak popisuje Květa Klímová-Pumerová ve své knize 'Mužům vstup zakázán', během svého několikaměsíčního pobytu v Jordánsku se sama setkala s tím, jak takové každodenní obsluhování mužů v rodině probíhá. Základním pravidlem je, že nikdy nesmí dojít k situaci, kdy by v domě nezůstala žádná žena. To je nemyslitelné, neboť v takovém případě by nebyl nikdo, kdo by se o muže postaral.

„'Ale jídlo je uvařené již od rána a od oběda, to si ho nemůžou sami nandat na talíř?' divila jsem se. 'Můžou, ale proč by to dělali? Jsme tady proto, abychom se o ně postaraly. Nebylo by to správné, aby se muž sám o sebe staral,' vysvětlila mi Hanadi...Sama jsem pak takového „starání se o muže“ byla několikrát svědkem, když domů přišel některý z bratrů. Hanadi nebo Fejrúz při jeho příchodu hned všeho nechaly, zeptaly se ho, zda bude jíst, a pak okamžitě běžely do kuchyně. Bratr si umyl ruce, zasedl ke stolu a během několika minut před ním na stole ležel teplý oběd, který jedna z jeho sester (někdy obě) ohrála ze zbytků po rodině, a on se beze slova do oběda pustil. Občas si ještě řekl o pití a nakonec čekal, až to sestra všechno odnese a přinese mu čaj. Pak vstal a všechno nechal tak, jak bylo, a odešel. Hanadi to nikdy nekomentovala, vše uklidila a pak se teprve ke mně vrátila. Nikdy se neprojevil jakýkoli náznak vzdoru proti tomuto protivnému pravidlu.“⁹⁶

Zatímco ve venkovských oblastech muslimských zemí jsou podobná pravidla dodržována a případné změny jsou v nedohlednu, ve městech se situace pomalu odvrací od zaběhnutých tradic – velkorodina začíná

⁹⁵ Spencer, R. *Islám bez závoje*, s. 91.

⁹⁶ Klímová-Pumerová, K. *Mužům vstup zakázán*, s. 155.

ztrácet na důležitosti a naopak nastupuje typ nukleárních rodin, kde jsou vazby mezi členy těsnější a kde se uznávají jiné hodnoty.⁹⁷ Ustupuje se od nutnosti mít mužského potomka, i na dceru začínají být rodiče hrdí. Ve městech je také větší možnost uplatnění pro ženy, kde mohou chodit do škol i zaměstnání, nejsou tedy neustále pod dohledem mužských příbuzných, častěji se pohybují v přítomnosti cizích mužů; a na základě těchto skutečností se mění myšlení společnosti. Ačkoliv velmi pozvolna.

10.1 Výběr partnera

Jak již bylo zmíněno, manželství je považováno za posvátný stav⁹⁸ a cílem každého muslima by mělo být založit rodinu a snažit se vztah mezi partnery udržovat a prohlubovat. „Prorok údajně řekl, že ženu člověk hledá pro manželství kvůli jejímu bohatství, pro její krásu, pro vznešenost jejího rodu nebo pro její náboženské vlastnosti; požehnaný a šťastný je však ten, kdo si zvolí partnerku pro její zbožnost a dá jí přednost před všemi ostatními hledisky.“⁹⁹ Z toho vyplývá, že pro ženu ani pro muže není jednoduché najít partnera a při výběru je nutné brát v potaz mnoho aspektů.

Cílem manželství je, aby mělo dlouhého trvání, a k tomu je nutné, aby obě strany přizpůsobily „správný věk, obecnou vhodnost partnerů, rozumné věno, dobrou vůli, svobodný souhlas, nesobecké poručnictví, počestné úmysly a právní diskretnost.“¹⁰⁰

Budoucí nevěsta by měla mít určité vlastnosti. Je žádoucí, aby byla panna, zbožná, plodná, z dobré rodiny i krásná. Muž by však měl vybírat podle trvalejších charakteristik ženy, jako je náboženská stálost, morální

⁹⁷ „Změny ve výrobním způsobu a z toho vyplývající demografický pohyb obyvatelstva předznamenaly trhání tradičních rodinných vazeb a vývoj k směrem k individualizaci rodiny.“ viz. *Slovník: judaismus, křesťanství, islám*, s. 431.

⁹⁸ Vzhledem k posvátnosti manželství i rodiny jako takové je tato oblast před okolními zraky stále velmi střežena a zůstává mnoho skrytého, než aby bylo možné se jejímu studiu věnovat hlouběji nebo ji dokonce považovat za prozkoumanou. K dispozici je tudíž pouze malé množství seriózních výzkumů, aby se dalo téma rodiny zobecnovat.

⁹⁹ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 111.

¹⁰⁰ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 112.

zásady, charakter a až poté věnovat pozornost jejímu vzhledu a fyzické přitažlivosti.

Dle Abdalatiho si žena má vybrat takového muže, který ji učiní šťastnou a je hoden její lásky a oddanosti. Pokud má pocit, že by její manžel nesplňoval tyto požadavky, což by dále vedlo k nesouladu v manželství a možnému rozpadu, pak může nabídku k sňatku odmítnout.¹⁰¹

Není však nijak neobvyklé, že výběr nastávajících manželů byl učiněn jejich rodinami již v útlém dětství¹⁰² a oni sami pak nemají moc toto rozhodnutí změnit. Může se jednat o páry, které sobě byly zaslíbeny v době, kdy byli oba partneři dětmi, avšak stává se také, že velmi mladá dívka je takto provdána za mnohem staršího muže.

Nejčastěji se ale volbou budoucího manžela nebo manželky zabývají oba rodiče tehdy, když dcera nebo syn dosáhne požadovaného věku. Ženy rozhovory s jinými ženami zjistí, kdo má kde svobodnou dceru či syna, jací jsou, byli-li by vhodní pro jejich dítě; důležitá je pověst i finanční a sociální situace rodiny, ze které by pocházel případný manžel či manželka. Obvyklým místem, kde dochází k získávání těchto informací, jsou právě svatby. Samotný výběr vhodného partnera pro dívku je pak doménou otce, popřípadě bratrů, strýců nebo bratranců.

Jak rozdílné jsou pohledy žen na takové zvyklosti, je možné zjistit z následující ukázky:

„Osmatřicetileté ředitelce školy Basíle al-Hammúdové bylo jednadvacet, když jí otec oznámil, že dostala nabídku k sňatku. ‘Chceš ho vidět, chceš s ním mluvit?’ zeptal se. Odpověděla, že stačí, když s ním promluví on. Poprvé svého manžela viděla v den, kdy měli svatbu. Zahlédla jej z okna ve chvíli, kdy přicházel do jejich domu. Vstupoval právě do domu s několika příbuznými. Podívala se přímo na něj a modlila se, aby to byl ten pravý. Basíla je přesvědčená, že jednala správně, když svému otci důvěro-

¹⁰¹ S tímto tvrzením nesouhlasí M. Mendel, který ve své kapitole v knize *‘Islám – ideál a skutečnost’* píše, že dívka nemá právo rozhodovat o svém nastávajícím. Toho vybere její rodina.

¹⁰² Do deseti let věku dětí je takto dohodnuto přibližně 20% manželství.

vala. Kdo jiný by si víc přál, abych byla šťastná? Kdo mě zná lépe než on? 'Takhle moje manželství není záležitostí pouze nás dvou, je to věc celé rodiny a celé rodiny mého manžela. A protože se týká i našich rodin, tisíckrát si rozmyslím, než se zeptám, zda můžu požádat o rozvod.'"¹⁰³

Jiné mladé ženy ovšem tak důvěřivé nejsou. „'Manželství pro nás představuje hrozné riziko,' prohlašovala Árezú Moradjánová, osmnáctiletá studentka angličtiny z Teheránu. 'Manželé nad námi mají takovou moc, že bychom musely být blázni, kdybychom se provdaly na někoho, koho dokonale neznáme. Jenže systém, který tady máme, nám neumožňuje muže dokonale poznat. Nemůžeme si spolu vyjít, nemůžeme spolu být sami.'"¹⁰⁴

Pokud jde o příbuzenské vztahy, je přesně stanoveno, koho není možné si vzít. „A jsou vám zakázány jako manželky vaše matky, vaše dcery, vaše sestry¹⁰⁵, vaše tety z otcovy i matčiny strany, vaše neteře z bratrovy a sestřiny strany, vaše kojné a vaše soukojenky a matky vašich žen a vaše nevlastní dcery, jež jsou ve vaší péči a jež se narodily z žen, k nimž jste již vešli - však jestliže jste k nim nevešli, není to pro vás hříchem - a manželky vašich synů, narozených z vašeho ledví, a dále dvě sestry současně, ledaže se to stalo již v minulosti.“¹⁰⁶

Muslimkám je dále přísně zakázáno vdát se za nemuslima, ačkoliv mnoho muslimů si za manželky bere křesťanky či ženy jiných vyznání.

Je taktéž nemyslitelný sňatek muže nižší profese a dcery někoho, kdo zastává vyšší post¹⁰⁷ - například pokud by si krejčí chtěl vzít dceru obchodníka.

Rodina dívky - i ona sama - předpokládá, že v nové rodině bude mít stejné materiální zázemí, na které byla od dětství zvyklá u svých rodičů. S tím souvisí také výše výkupného (mahr), neboli částky, kterou platí

¹⁰³ Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*, s. 70.

¹⁰⁴ Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*, s. 70.

¹⁰⁵ Surozenecké sňatky však nejsou pro muslimy úplně tabu. Je možné se s nimi setkat.

¹⁰⁶ *Korán*, 4:23.

¹⁰⁷ Islámský učenec je však vhodným partnerem ve všech případech.

ženichova rodina. To je rozděleno na dva nestejně díly. První z nich je vyplacen před svatbou a jedná se o osobní majetek nevěsty. Druhý je vyplacen pouze v případě, že je během manželství žena mužem nebo jeho rodinou zapuzena. Co se týče výše výkupného, do diskuze o něm budoucí nevěsta obvykle nemá právo vstupovat. O tom rozhoduje dívčina rodina, která by při rozhodování měla myslet především na její dobro. Pokud má nějaký majetek sama nevěsta, po vstupu do manželství jí zůstává, manžel na něj nemá žádné právo.

10.2 Manželství

Nejnižší věková hranice pro uzavření manželství není šarí'ou nijak stanovena. Ve většině islámských zemí je jí však věk 16ti let.¹⁰⁸ Výjimkou ale nejsou manželství, která byla uzavřena v mnohem nižším věku dívek i chlapců.

Pro uzavření manželství je nutné získat od budoucí nevěsty souhlas. Pokud dívka mlčí, je to pokládáno za kladnou odpověď.¹⁰⁹

Samotnému sňatku mohou předcházet zasnuby – jsou doporučené, nikoliv přikázané. Jejich cílem je, aby se budoucí manželé blíže seznámili a získali představu o budoucím partnerovi.¹¹⁰ Avšak i když jsou snoubenci ve fázi, kdy se navzájem poznávají, neměli by se spolu ocitnout o samotě. Mohou se ale po ulici procházet vedle sebe, protože každý už ví, že patří k sobě a okolí je tedy nebude soudit. Muž v tomto období nesmí z ženy spatřit víc, než co je běžně viditelné, tj. tvář a ruce.¹¹¹

Zásnuby nemají žádnou předem stanovenou formu; jedná se o předběžný závazek druhému, že se jednou vezmou. Během doby, kdy

¹⁰⁸ Například v Íránu jsou již devítileté dívky považovány za dost vyzrálé, aby se mohly provdat.

¹⁰⁹ Často je však takového „souhlasu“ dosaženo pouze tím, že dívka má strach odmítnout toho, koho jí rodina vybrala; postavit se takovému rozhodnutí by mohlo být považováno za projev neposlušnosti a nedostatku úcty vůči příbuzným. Z obavy z možných následků, které by po odmítnutí ženicha mohly následovat, některé dívky raději mlčí, jiné se odhodlají k činům ze zoufalství, jak dokládá příloha č. 5.

¹¹⁰ Není totiž výjimkou, že rodiny dohodnou sňatek svých dětí, aniž by se předtím budoucí manželé byť jen spatřili. Uvádí se, že až 40% žen nikdy před svatbou nehovořilo se svým nastávajícím důvěrněji.

¹¹¹ V muslimské společnosti je tabu, aby se muž díval na ženu, která není jeho manželkou nebo jednou z jeho příbuzných, které si však nemůže vzít. Totéž platí i pro ženy.

zasnoubení trvá, není možné, aby například ženu požádal o ruku někdo jiný.

Přestože je možné zasnuby zrušit, nese to s sebou velké nepříjemnosti. Pokud si svatbu rozmyslí nevěsta, musí vrátit zasnubní dar – nejčastěji zlato a peníze – její vyhlídky na další sňatek nejsou moc příznivé, neboť každý bude vědět, že byla zasnoubená a pravděpodobně se již nějakým způsobem dotkla jiného muže; odvržený ženich bude velmi uražen a ponížen. Odvolá-li svatbu ženich, je to pro dívku ještě horší, protože každý bude pátrat po důvodu, proč se tak stalo (většinou je to proto, že dívka již jednou zasnoubená byla a dalšímu potenciálnímu ženichovi to samozřejmě vadilo); dívka se bude cítit velmi zostuzena a bude se stranit veřejnosti; dary, které obdržela, si bude smět ponechat.

Manželství je platné od okamžiku, kdy je podepsána svatební smlouva (aqd) mezi nevěstíným otcem a ženichem. Hlavním tématem, kterým se zabývá, je výše již zmíněné částky, kterou v případě rozvodu je nucen muž ženě vyplatit. Smlouva, která by měla být sepsána s ohledem na budoucí manželku, jí může zaručit právo pracovat, vzdělávat se či možnost rozvést se, kdykoliv si to bude přát. „Dobře sepsaný aqd může zahladit některé nerovnosti v islámském zákoně o rodině.“¹¹²

Samotná svatba je pak velkou událostí, která se týká celé obce. Je spojena s bujarým veselím, oslavami, tancem i zpěvem. Na svatbách se většinou nijak nešetří, jsou totiž ukázkou toho, co si rodina může po finanční stránce dovolit, nakolik si cení svých dětí a co pro ně obětuje.

Během oslav jsou manželé od sebe odděleni. Muž slaví s jinými muži a žena je v přítomnosti žen. Po dobu, kdy je ženská společnost mužům nepřístupná, mnohé z nich sundají hábit, který jim zakrývá oblečení, jež nosí vespod – jedná se často o velmi luxusní, krásně zdobené šaty (u žen, které si je mohou finančně dovolit), popřípadě o šaty, které si ženy berou pouze při výjimečných příležitostech (v případě žen chudších). Ty

¹¹² Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*, s. 67.

mohou nyní mezi ostatními ženami beze strachu ukazovat. Nevěsta se oslav nijak neúčastní, oděna do svatebních šatů a se spoustou šperků sedí na vyvýšeném místě v místnosti.

Pak nadejde čas, kdy budoucí manžel vstupuje mezi ženy. Ty se musí zahalit, aby nemohl spatřit nic, co je mu zapovězeno. Usedá vedle své nastávající a obdaruje ji svatebním darem – jedná se o zlaté šperky, které musí mít určitou hodnotu (muž výši ceny šperku ukazuje, jak je bohatý a žena je tím krásnější, čím víc zlata na sobě má). Často je až toto chvíle, kdy se manželé navzájem poprvé spatří.

Ráno po svatební noci je stále v mnoha oblastech – ačkoliv převážně venkovských – zvykem ukázat svatebčanům znečištěné prostěradlo. To na důkaz počestnosti nevěsty.¹¹³

Co se týče manželství, která byla uzavřena bez možnosti, aby si své partnery mohli budoucí manželé či manželky vybrat sami, tj. jedná se o sňatek, který byl dohodnut mezi rodiči, v takových případech není nijak vzácné, že je to po citové stránce nešťastný svazek. Ženy, které prožívají průměrné manželství, vypovídají, že se mezi nimi a manželem vytvořil nějaký cit až v průběhu života. Zbytek manželství – může se jednat až o polovinu – tedy zůstává v rovině bez hlubšího vzájemného pochopení a citových projevů a je v podstatě založen na vztahu, kdy manželka prokazuje manželovi povinnou úctu a poslušnost a on jí v určité míře vyjadřuje respekt, jakožto matce jeho dětí. Pro mnohé ženy je sexuální styk i po mnoha letech manželství nutností, která je po nich vyžadována a kterou musí v rámci svých povinností vůči manželovi vytrpět.

Velmi smutné případy, se kterými je možno se setkat (například v Pákistánu), jsou manželství dívek, které byly nuceny provdat se za Korán. Takové dívky jsou známy jako 'nevěsty Koránu' a pocházejí většinou z velkých, bohatých rodin, které si přejí, aby po sňatku zůstal majetek v ro-

¹¹³ Mnoho žen si v takových případech – za předpokladu že již nejsou pannami – pomáhá tím, že si do pochvy vkládají houbičky nasáklé krví nebo úlomky skla. Ty, které si to mohou finančně dovořit, mají možnost si nechat panenskou blánu sešít.

dině, a proto mají ženy právo vdát se pouze v rámci rodiny – zejména za bratrance. Pokud žádný takový vhodný ženich není, přinutí rodina dívku vzít si Korán. Jedná se o zcela tradiční obřad, kdy jsou pozváni hosté, koná se hostina a nevěsta je oblečena do svatebních šatů. Pouze ženich chybí. Takto provdaná žena je po zbytek života nucena žít v naprosté izolaci od světa; očekává se od ní, že bude studovat Korán a zabývat se ručními pracemi. V mnoha případech se takový způsob života podepíše na psychice ženy tak, že ji to poznamená do konce života.

10.3 Práva manželů

V manželství by měl existovat vyvážený vztah mezi oběma partnery. Obě strany by měly dodržovat, co je jim Koránem a tradicí ukládáno a na základě tohoto předpokladu by zároveň měly využívat práv, kterých se jim má dostávat.

Právem ženy je, aby její manžel usiloval o to, aby přijala islám - pokud není muslimkou - a k tomu jí má dopomoci jeho vlídné chování. Jestliže je žena muslimka, potom má právo na to, aby ji její manžel islám učil.

Taktéž na laskavé zacházení a soužití má žena právo. To znamená, že „muž má zacházet se svou ženou s velkou něhou, láskou a péčí, jemnými slovy a něžným přístupem bez jakéhokoliv špatného chování, napadání, bití anebo výsměchů, protože islám tyto věci zakazuje. Prorok řekl: ‘Muslimský manžel nesmí nenávidět svoji ženu, protože jestli se mu nelíbí některé její vlastnosti, bude spokojen s jinými jejími dobrými vlastnostmi.’ Toto znamená, že jestli se mu nelíbí jakákoliv špatná vlastnost jeho ženy, potom by si měl připomenout jiné její dobré vlastnosti a tak bude uspokojen.”¹¹⁴ Žena nemá být vystavena pocitům nedůvěry ze strany manžela, ani nesmí být omezována její svoboda.

¹¹⁴ Imane_cz000. *Práva manželů* [online]. 2005, [cit. 2006-04-04].
<http://groups.msn.com/islamiccommunityofczechsisters/rodina.msnw?action=get_message&view=0&ID_Message=13835&LastModified=4675551872363432702>.

Dalším nezbytným právem ženy je zajištění jejích životních výdajů. Manžel musí finančně zajistit veškeré životní náklady své ženy, jako jídlo a pití, oblečení či zdravotní péči, a to v rozumné míře.

Mezi další práva manželky patří právo na věno; právo na soukromí; právo na sexuální život či právo na rovnost a spravedlnost v polygynním manželství.

Naopak povinností ženy je poslušnost. Musí poslouchat svého manžela v jeho příkazech a požadavcích. A to ve všech. Výjimkou je pouze případ, kdy by manžel požadoval po manželce spáchání hříchu nebo špatné chování. „Prorok řekl, že nejlepší popis věřící ženy je žena, která je plně poslušná svému manželovi.“¹¹⁵ Muž má dále právo na ochranu domova, peněz, cti i majetku. O to se stará jeho manželka v jeho přítomnosti i nepřítomnosti. „Je povinností ženy chránit manželův dům a nenechat vstoupit nikoho bez jeho povolení a střežit svou čest¹¹⁶ před jakýmkoliv nedovoleným činem, který by mohl uvalit na muže hanbu nebo skandál.“¹¹⁷ Manželka dále nesmí zatěžovat svého muže zbytečnými a nepotřebnými požadavky, například na hmotné statky, které mají sousedé a po kterých ona sama začala také toužit.

Dalšími právy muže je uspokojování sexuálních potřeb; právo být vždy obsloužen; právo zakázat ženě opustit dům i návštěvy u jejích příbuzných; nebo právo být hlavou rodiny.

¹¹⁵ Imane_cz000. *Práva manželů* [online]. 2005, [cit. 2006-04-04].

<http://groups.msn.com/islamiccommunityofczechsisters/rodina.msnw?action=get_message&view=0&ID_Message=13835&LastModified=4675551872363432702>.

¹¹⁶ Čest muže je odvíjena od cti jeho ženy. Jestliže se žena chová podle pravidel, tak jak je po ní vyžadováno, vyhýbá se hříchu, pomlouvám i neposlušnosti, je tak chráněna i čest jejího manžela. Pokud se však manželka dopustí něčeho zakázaného či nevhodného, „pošpiní“ tak čest a pověst sebe i svého manžela, popřípadě celé rodiny a za to ji čeká potrestání, jako je fyzické napadení, psychický teror či dokonce vražda – ta je v takovém případě známa jako ‘vražda ze cti’.

¹¹⁷ Imane_cz000. *Práva manželů* [online]. 2005, [cit. 2006-04-04].

<http://groups.msn.com/islamiccommunityofczechsisters/rodina.msnw?action=get_message&view=0&ID_Message=13835&LastModified=4675551872363432702>.

10.4 Polygamie

Jedná se o stav, kdy má jeden z manželů více než jednoho partnera; polygamie se dělí na polygynii, tedy mnohoženství a polyandrii, mnoho-mužství.

Nejprve se tato práce bude zabývat polygynií, tedy situací, kdy má jeden muž větší počet manželek; taková manželství jsou v muslimském světě stále k vidění. Platí však, že aby se mohl muž oženit s více ženami, každé z manželek musí věnovat stejné množství financí a stejné množství přízně.¹¹⁸ Maximálně může jeden muž mít čtyři ženy. „Bojíte-li se, že nebudete spravedliví k sirotkům, berte si za manželky ženy takové, které jsou vám příjemné, dvě, tři a čtyři; avšak bojíte-li se, že nebudete spravedliví, tedy si vezměte jen jednu.“¹¹⁹ Tento verš lze považovat, k čemuž se někteří muslimští reformisté přiklání, vlastně za zákaz mnohoženství, neboť není možné, aby muž zajistil všem ženám nejen stejnou materiální, ale i citovou rovnost.

Polygynie je známa již ze života proroků, jako byl Abraham, David či Šalamoun. Svoje opodstatnění měla pak ve středověku, kdy v důsledku válek docházelo k početní převaze žen nad muži. Aby tedy měla buď každá dívka možnost stát se matkou a vychovat potomky, nebo aby byla vdova finančně zajištěna, pojímali muži za manželky mladé i zralé ženy. V 19. století však dochází k ekonomickým proměnám ve společnosti – urbanizaci, počátku rozpadu velkorodin – a tím i ke snižování počtu polygynních manželství. Muži již nejsou schopni spravedlivě rozdělit svoji náklonnost i finance mezi všechny své manželky.

V současnosti lze říci, že polygynie je ve většině muslimských států považována za ne zcela morální a pomalu se stává jevem ojedinělým. V Turecku a Tunisku je oficiálně zakázána. V Egyptě, Sýrii a Iráku platí zákaz polygynie pro státní zaměstnance a důstojníky armády. Pokud jinde k

¹¹⁸ Pokud muž jede například na cestu, tak s sebou nemůže vzít všechny manželky. Proto, aby se vyhnul tomu, že bude nějakou upřednostňovat tím, že si ji sám vybere a potom to bude muset zbývajícím manželkám vynahrazovat, vybere si jednu prostřednictvím losování.

¹¹⁹ *Korán*, 4:3.

mnohoženství dochází, je to často z důvodu neplodnosti ženy – muž se s ní rozvést nechce, ale po potomkovi touží, přivede si tedy další ženu. Také není výjimkou, že je ve smlouvě uvedena klauzule, která říká, že v případě, kdy si manžel přivede druhou ženu, tak musí souhlasit s rozvodem s ženou první.

Na obhajobu mnohoženství uvádí Hammudah Abdalati, že jen velmi málo žen je schopno žít bez trvalého vztahu s mužem. Ženy touží po tom, aby se mohly o někoho starat, pečovat, milovat. Jestliže se jim takového svazku nedostává, snaží se muže získat jinými cestami, které jsou ne vždy morální – pořádají večírky, schází se s neznámými muži, nadbíhají ženatým. Pokud se žena tedy stýká s mužem, který jí nepatří, jak si ho k sobě připoutá? Jak si zajistí, že ji neopustí, když ho bude potřebovat? A pokud se jednou odloučí, co bude ona žena dělat pak? Opět začne stejný kolotoč, aby se seznámila s nějakým mužem. Podle mínění Abdalatiho je tedy již od počátku lepší, aby se žena zklamání a ponížení snažila vyhnout.

A co v případě, že je manžel ve svazku se svou ženou nešťastný či nespokojený? Bude se pokoušet najít si rozptýlení a cit jinde. Výsledkem mohou být podezírání, hádky i nemanželské děti. Tomu lze dle Abdalatiho předejít, pokud se nešťastným mužům povolí sňatek s další ženou, se kterou budou moci žít bez skrývání, podvodů i možných následků. Z tohoto řešení má užitek i žena. „Islám tímto rozhodnutím ujišťuje ženu o náležité úctě, zaručuje její práva a nedotknutelnost, uznává její zákonné touhy mít slušného společníka, otevírá jí prostor do společnosti, do níž patří, poskytuje jí příležitost starat se o někoho drahého a dává jí někoho, kdo se stará o ni.“¹²⁰ Autor si ani nepřipouští možnost, že by některá žena skutečně nemusela mít o manželství zájem. Tvrdí, že i když má žena jen půlku manžela, je to pořád lepší, než nemít žádného.

¹²⁰ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 160.

Dalším, již zmíněným, bodem, který má ospravedlnit polygynii, je mateřství a samotná role manželky. Pokud se nějaké ženě nedaří otěhotnět, ale manžel přesto touží po dětech, může pojmout za manželku další ženu. První žena zůstává nadále jeho zákonnou manželkou, jen k ní přibude druhá. Obě jsou legitimní, obě mají stejná práva a povinnosti.

Posledními důvody, kterými Abdalati obhajuje mnohoženství, jsou zaprvé období, kdy žena nemůže plnit manželské povinnosti, tj. je dlouhodobě nemocná, je v šestinedělí nebo má menstruaci, a zadruhé je to čas, kdy je muž po delší dobu mimo domov, například za prací.

Nejprve druhý bod. Je-li muž často a dlouho odloučen od rodiny, je pro něj těžké zůstat věrný. Upadá tedy do hříchu, páchá nemorální skutky a může způsobit rozvrat v rodině. Je prý tedy lepší, když si v místě, kde pracuje, založí novou rodinu a s ní bude pobývat, pokud nebude u své původní rodiny. Prý je taková situace lepší i pro první manželku, která ví, že její manžel tráví čas se ženou, která je podle zákona jeho a jsou tak dodržována morální pravidla.

Dlouhodobá nemoc, šestinedělí nebo menstruace. Pokud se žena nachází v některém z těchto stavů, je to Abdalatim pokládáno za okolnost, které muže také opravňují k mnohoženství. Odůvodňuje to tím, že „mnozí muži se v těchto obdobích nedokážou ovládnout, nemají dostatek kázně, nedokážou se chovat jako andělé. Někteří muži zapadnou do jámy nemorálnosti, podvodu, pokrytectví a nevěry.“¹²¹ Dále popisuje případy, kdy došlo v době nepřítomnosti ženy doma, kdy byla například na operaci, že se její manžel pouštěl do vztahu s její přítelkyní či sestrou. Předejít takové situaci se prý dá pomocí polygynie.

Samozřejmě, že ženy se k případnému mnohoženství staví odlišně. Některé by k takové situaci nikdy nesvolily (zatímco některým pomůže svatební smlouva, některé nemají právo do záležitostí kolem svatby zasahovat, a tudíž pokud si klauzuli o případném rozvodu ve smlouvě nepřeje

¹²¹ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 162.

jejich otec, může dojít k tomu, že si manželé i proti jejich vůli jednou přivedou druhou manželku. Lidová píseň, která líčí pocity první manželky v takovém případě, je uvedena v příloze č. 6); jiné by ji nejenže strpěly, ale dokonce by z ní pro ně plynulo několik výhod:

„Řekla, že by ji klidně přijala: ‘Kdyby můj manžel chtěl mít druhou manželku, nebyla bych proti. Pokud by to bylo jeho přání, chtěla bych mu ho splnit, aby byl šťastný a spokojený v manželství se mnou.’ ‘To není možné, Hanadi!’ odporovala jsem. ‘To říkáš proto, že jsi ještě nepoznala lásku. Až poznáš lásku, pochopíš, že se o svého manžela nechceš s nikým dělit.’ ‘Kdepak,’ nesouhlasila a měla důvod ozkoušený po mnoho generací. ‘Pomáhala bych mu ji vybrat, a tak bych věděla, jaká žena do našeho manželství vstupuje, získala bych tak novou kamarádku, která by se mnou byla celý den. Už bych nemusela vařit, uklízet a nakupovat sama, nečekala bych na manžela sama. Byly bychom dvě, povídaly bychom si a dělaly vše společně. A to by bylo krásné!’“¹²²

Nyní něco o polyandrii, tedy o možnosti, že by žena měla více než jednoho manžela. Takovou situaci islám vylučuje a podle Abdalatiho pro to má několik důvodů.

Prvním je skutečnost, že zatímco v případě mnohoženství zná každé dítě svoji matku i otce, v případě polyandrie by otcem mohl být kterýkoliv z manželů, a tudíž by vznikaly nejistoty a potíže v oblasti dědického práva. Další obtíží by byly ony podmínky týkající se spravedlivého zacházení s každým z manželů. Jak by prý mohla být žena spravedlivá ke všem? Pokud by každý muž chtěl být otcem, jak by rozhodla, který bude první? Není to potom ukázkou nespravedlnosti, když by se některý dočkal potomka po roce, zatímco jiný až po pěti letech manželství? Nesnadné by to v tomto případě bylo i s určování otcovství. Když žena otěhotní, jak ví, který z manželů je otcem dítěte? Samozřejmě, v dnešní době lze

¹²² Klímová-Pumerová, K. *Mužům vstup zakázán*, s. 168.

využít testů otcovství, avšak zejména pro ženy z venkova není tak jednoduché dostat se k těmto službám.

10.5 Rozvod

Rozvod je stav, který je nepříjemný pro jakoukoliv společnost. Pro muslimskou však dvojnásobně, vezme-li se v úvahu, jak významné postavení zaujímá v tamním světě rodina. Stejně jako v jiných zemích, dochází i v těch, kde vládne islám, ke snaze analyzovat důvody neshod v rodině, jež mohou vést k jejímu rozpadu.

Podle TV pořadu *Wa nalqa al-ahibba*, ve kterém na téma rodina přednášel Amru Khalid, jimi mohou být ztráta lásky, pochybnosti, nepochopení, ale i neochota uvědomit si priority a povinnosti jednotlivých členů rodiny. Povinností muže má být nejen zajistit rodinu finančně, ale také se podílet na výchově dětí, a to z toho důvodu, aby jej jeho potomci respektovali, jakožto hlavu rodiny a ne pouze jako zdroj peněz. Povinností dětí má být poslouchat rodiče, akceptovat jejich výchovu, ctít je a postarat se o ně ve stáří.¹²³

A co je povinností ženy? Jaké priority má v životě mít? Výše zmínovaný přednášející seřadil roli žen do třech bodů. Zaprvé je to vytváření zázemí. Žena by měla být zdrojem tepla a lásky, měla by poskytovat klid, péči a cit, měla by milovat i odpouštět. Dalším, avšak neméně důležitým jejím posláním je výchova dětí. Poslední prioritou by pak měla být práce a plnění svých přání.

Pro porovnání je zde uvedeno, co si autor přednášky myslí o prioritách žen ze západního světa:

„Západ – zde je role matky a ženy eliminována. Je až na druhém místě žebříčku. Prioritou je zde sebeuspokojení a práce. Je to materialistická společnost, žít a vydělávat peníze na život. Ženy pracují jako muži, aby

¹²³ Toto se však týká – jak již bylo zmíněno výše – především chlapců, od kterých se očekává, že se jednou o rodiče postarají a budou je podporovat. Dívky, které se vdají, totiž od své otcovské rodiny odcházejí, a tudíž již není jejich povinností péče o rodiče ve stáří.

přežily, musí dokázat svou hodnotu, předčít muže, vydělat na živobytí bez ohledu na mateřství. Být ženou a matkou je až číslo 2. Ženy nemají na výběr než pracovat, aby přežily. Přijímají jakoukoliv práci – pracují u dráhy nebo řídí kamiony. Z práce některým dokonce rostou svaly jako mužům. Ztrácí svou ženskost. Některé, které nemají žádnou kvalifikaci, jsou jen pro pobavení – tanečnice a modelky – používají svá vlastní těla, aby si vydělaly. Pro mnoho produktů (výrobků) je v reklamě používáno ženské tělo. Tyto ženy ztratily a zhanobily ženskost, zapomněly na své role žen a matek, manželek a sester, pilných a svědomitých dívek a jejich jediným cílem v životě se stalo sebeuspokojení. Ale jsou ženy na Západě šťastné? Potom co dosáhnou věku 45 let, ztrácí většinu toho, co měly. Většinu svého života žily beztoho, aby byly ženami a matkami, byly jen přítelkyněmi a po 45 letech je jejich přátelé nechají a ony už nemají možnost být matkami a nikoho už nezajímají. Kde končí? V domovech důchodců. Na Západě funguje mnoho organizací, které mají za cíl pomáhat ženám po 45.“¹²⁴

Nyní však zpět k muslimskému světu. Pokud tedy existují v manželství neshody, je povinností manželů snažit se vztah mezi sebou urovnat. Jestliže se jim to nepovede, nastupují dva smírčí – jeden vybrán za ženu, druhý za muže – a ti mají taktéž za úkol urovnat spory mezi manželi. Když neuspěje ani tento pokus, pak je teprve možné přistoupit k rozvodu. Neboť jak prý sám Prorok pronesl: „Ze všech povolených věcí se rozvod oškliví Bohu nejvíce.“¹²⁵

Právo požádat o rozvod má jakákoliv ze stran. Souhlasit s rozvodem musí však oba partneři. Pokud jeden nechce k takovému kroku svolit, je na soudu, aby pomohl rozvodu dosáhnout. Poté následuje známá formule, kdy muž řekne ženě třikrát ‘zapuzuji tě.’¹²⁶

¹²⁴ Imane_cz000. *Rodina v Islámu* [online]. 2005, [cit. 2006-04-04].

<http://groups.msn.com/islamiccommunityofczechsisters/rodina.msnw?action=get_message&view=0&ID_Message=13282&LastModified=4675546548802838709>.

¹²⁵ Chajrí, F. *Islám*, s. 216.

¹²⁶ Někdy se uvádí ‘jsi rozvedena’.

Žena má právo na rozvod v případě, že je s ní nebo s jejími dětmi¹²⁷ špatně zacházeno – a to jak ze strany jejího muže tak jeho rodiny; dále pokud je muž impotentní nebo v případě jeho dlouhodobé nezdůvodněné nepřítomnosti v rodině.

Po rozvodu nastupuje období – od tří až do dvanácti měsíců¹²⁸ – během kterého je žena finančně zabezpečována bývalým manželem. Během této doby se nemůže provdat za jiného muže. Jde vlastně o poslední možnost, aby manželé mohli zjistit, zda chtějí skutečně žít jeden bez druhého. Když uplyne čekací doba a oni se k sobě nevrátí, nemají již vůči sobě žádné závazky a jejich cesty se rozcházejí. Předtím však ženě musí být vyplacena druhá část výkupného, jehož výše je stanovena ve smlouvě.¹²⁹

¹²⁷ Ačkoliv je v Evropě známo, že po rozvodu muž získává právo na děti, není to tak úplně pravda. Pokud by totiž k rozvodu došlo dříve, než bude potomkům sedm let, zůstávají u matky. Teprve po dosažení tohoto věku má právo na jejich výchovu otec; a to ještě pouze u syna, dcera může i nadále zůstat u matky.

¹²⁸ Tříměsíční lhůtu je nutné dodržovat z toho důvodu, aby bylo jisté, že žena není v jiném stavu.

¹²⁹ V minulosti se stávalo, že pokud žena podala žádost o rozvod, neměla pak právo na vyplacení výkupného. Soudobé reformy se však snaží něco takového znesnadnit.

11 Zahalování a izolace žen

Tato kapitola se bude zabývat nejen závojem, tedy svrchní částí oděvu, který ukrývá ženu před světem, nýbrž také ukrýváním ženy za zdmi domu. Jak již bylo zmíněno výše, obě tato nařízení pocházejí již z dob Proroka. V dnešní době jsou to ta, která západní společnosti muslimským zemím vyčítají, protože z jejich pohledu jsou to symboly útisku a omezování ženiny svobody.

11.1 Závoj

Na úvod je nutné uvést několik obecných pravidel, které o oblékání platí. Jak píše Abdalati: „v oblasti oblečení a zdobení bere islám vážně v potaz zásady slušnosti, skromnosti, cudnosti a mužnosti...Oděvní materiály a styl oblékání, které mohou vzbuzovat nadutost nebo falešnou pýchu a marnost, se přísně zakazují.“¹³⁰

Z výše uvedené citace vyplývá, že odívání podléhá pravidlům, zásadám i normám, které se musí dodržovat. Ale i v této oblasti muslimského života se podle Magdalény Frouzové, které v knize 'Závoj a džíny' patří jedna z kapitol (kniha je rozdělena do několika částí a každá pojednává o jiné muslimské zemi a je napsána jinou autorkou), objevuje dvojí metr. Ve skutečnosti jsou to výhradně ženy, které se nemohou podle svého vkusu, možností a touhy samy oblékat, ale musí se podřizovat nařízením, která jim předepsali muži. Mužům je však dovoleno nosit v podstatě cokoliv, co je ze západní módy zaujme; ačkoli i oni by se měli určitými pravidly řídit, nečiní tak.

V některých zemích je zahalování žen přikázáno zákonem – platí například pro Saúdskou Arábii nebo Írán; v jiných se ženy zahalují dobrovolně¹³¹ – v Egyptě či Sýrii.

¹³⁰ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 107.

¹³¹ I když hovořit v tomto případě o „dobrovolnosti“ není zcela přesné, neboť mnohé muslimky se nezahalují z vlastní volby, ale z obavy, že kdyby je okolí vidělo nezahalené, jejich pověst by byla zničena.

Svrchní část oděvu, která má za úkol zakrýt tvary ženského těla a popřípadě i celý obličej, nemá pouze jeden název. V různých částech muslimského světa pro ni existují odlišná pojmenování, ale univerzálně se používá hidžáb. V Tunisku nebo Maroku mají cajn či safsári; v Egyptě, Iráku a mezi beduíny je to abája, milhafa i chabara; v Íránu se jedná o čadór nebo ruband; Turecko má jalek a entari; Indie, Pákistán i Afghánistán pak burku. Liší nejen v názvu, ale i v tom, kolik toho zakrývají – některé pouze tělo a vlasy, nikoliv obličej; jiné celé tělo kromě očí a některé úplně vše – to je příklad burky, která má jakousi mřížku přes obličej, skrz níž se žena dívá.

Co se týká oblečení, které muslimské ženy nosí pod hidžábem, tak v tomto ohledu si nijak nezadají s ženami ze Západu. Pokud si to mohou finančně dovolit, nosí totiž nejen luxusní spodní prádlo, ale také bokové kalhoty, džíny, halenky i trička¹³² (klidně i s velkými výstřihy) i minišaty od předních světových návrhářů. A stejně jako ženy ze Západu, i ženy z islámských zemí se zajímají o módu a módní časopisy; a ty nejbohatší tráví celé dny s přítelkyněmi v butikách¹³³ a radí se, jakou část oděvu si zakoupit, aby vypadaly co nejlépe. I když jsou nuceny se na veřejnosti reprezentovat jako cudné, slušné muslimky, zahalené často do tmavých hidžábů, to, co nosí pod ním, je již znakem osobní volby každé z nich.

Vzhledem k tomu, že jsou ženy přes den, respektive, v době, kdy opustí dům, oblečeny do nevzhledných „pytlů“, je samozřejmé, že si pocit, že jsou krásné, musí vynahrádit někde jinde. A to doma. V soukromí se ženy v islámské části světa strojí daleko pečlivěji a noblesněji než ženy v západních státech. Hodně se líčí, načešou si vlasy, někdy obují vysoké podpatky, obléknou do hezkých šatů. Svou krásu nevystavují na obdiv okolí a cizím mužům, tu si schovávají pro své vlastní muže.

¹³² Pokud si muslimka chce obléknout tričko s krátkým rukávem, je nezbytné si obléci ještě nátepníčky (obdoba rukávků, které nosí ženy ze Západu k plesovým šatům), protože pak se nemusí obávat, že pokud zvedne ruku, odhalí se jí kus nahé paže.

¹³³ Obchody jsou rozděleny na mužské, kam nesmějí vstoupit ženy, a na ženské, kam mají vstup zakázán mužům.

Bohužel, tyto informace se týkají pouze žen z větších měst a z lépe situovaných rodin; muslimky na vesnicích a ty, které žijí v bídnych poměrech, žádné takové možnosti oblékání, vysokých podpatků ani líčení nemají. Ty nosí často pouze pár kousků oblečení – a to i několik let, chodí bosy či jen v jednoduché obuvi a líčidla jsou pro ně vzácná a nedostupná.

Je-li žena na veřejnosti nezahalena (popřípadě zahalena, avšak průhledným šátkem nebo oblečena do těsného oblečení – takové muslimky je možno potkat ve velkých městech), vysílá svému okolí signál, který říká, že její rodiče jsou moderně smýšlející¹³⁴, ona mladá a pokud by se některému muži líbila, je k mání. Naopak žena zahalená (s výjimkou obličeje) dává najevo, že jí záleží na tom, jak vypadá a že pravděpodobně shání manžela. Potká-li muž na ulici dívku nebo ženu¹³⁵, která si zakryla celý obličej a nechala si pouze úzkou štěrbinu pro oči, je to jasným vzkazem, který říká, že si žena nepřeje, aby se na ni nějaký muž díval a že není k mání. Ukázky oblékání jsou v příloze č. 7.

Ačkoliv lze říci, že tento způsob nonverbální komunikace mezi oběma pohlavími skutečně v reálném životě funguje, i zde se najdou výjimky. Existují totiž muži, kterým takové vzkazy od žen sice říkají, jak se k nim mají chovat, oni je ale jednoduše ignorují. A tak místo toho, aby ženě uvolnili dostatečné místo, aby kolem nich mohla projít a nemusela se jich dotknout, neudělají to (pokud jim okolnosti dovolí, sami se naopak ženy „náhodou“ dotknou tělem), ani nesklopí oči a nedívají se jinam, ale upřeně ženu pozorují již z dálky a poté se po ní i ohlédnou. Některé muslimky toto chování mužů nechají bez povšimnutí, jiné – statečnější – když kolem muže procházejí, zasyčí a vyjádří tak svůj nesouhlas a odpor nad jeho chováním. Pokud by jejich zasyčení slyšel někdo cizí, bylo by hned jasné,

¹³⁴ V té souvislosti je nutné zmínit smutnou skutečnost. Ačkoliv některé rodiny se již vymaňují ze zaběhnutých tradic a zvyklostí, tak se rozhodně nemohou chovat, jak by si přály a příliš se tak lišit od ostatních muslimů. Tlak veřejného mínění je obrovský, a tak se často stává, že dceři by rodiče klidně dovolili chodit například do práce, ale bojí se pomluvy, a tak jí podobnou činnost raději zakážou. Jedná se přece o pověst nejen její, ale celé rodiny.

¹³⁵ Muži z islámského světa jsou prý schopni poznat nejen to, jak je žena – i když zcela zahalená – přibližně stará, ale také to, je-li krásná či nikoliv.

proč se tak stalo a pro onoho nevychovaného muslima by to znamenalo velkou ostudu.

Samotné arabské slovo hidžáb vychází z kořene 'hadžaba', což znamená 'skrývat'. Jedná se tedy o něco, co odděluje, vytváří překážku. V překladu hidžáb znamená závoj, závěs ale i zeď (o této podobě překážky se práce zmiňuje v další podkapitole). Slovník se k tomuto pojmu staví následovně: „Jde až o nařízení právní vědy, jež nevyplývá z Koránu nebo tradic. Raně islámský pohled na ženu byl v mnohém tolerantnější než pozdější právní interpretace. Různé právní školy se liší v názoru na otázku ženiny nahoty. Podle některých smí žena obličej na veřejnosti odhalovat. Tato praxe se také udržela – zejména na venkově a u beduínů. Jiní ulama¹³⁶ doporučují zahalování úst a nosu, jednoho oka, popřípadě celé tváře. Praxe v islámských zemích se různí.“¹³⁷ Hlavním úkolem závoje je pak „oslabit případné vzrušení, touhu či přitažlivost mezi muži a ženami, kteří nejsou a ani nemají v úmyslu stát se životními partnery.“¹³⁸

Nyní jsou zde uvedena slova jedné členky Muslimského bratrstva v Evropě, která zdůvodnila své důvody k zahalování se následovně: „Islámský oděv je pro mne odlišujícím znakem. Žena v šátku vzbuzuje respekt a je znamením zdravé a slušné společnosti, kde je sexualita omezena v rámci manželství, kde plní každý své povinnosti a dostává se mu jeho práv. Žena v šátku je ženou váženou, s níž se zachází jako s lidskou bytostí, ne jako se sexuálním objektem.“¹³⁹

A pro porovnání text Američanky Geraldine Brooks z její knihy 'Devět částí touhy – skrytý svět muslimských žen'. Autorka hodnotí rozhodnutí¹⁴⁰ své přítelkyně-muslimky, se kterou se seznámila během svého pracovního pobytu v Egyptě na přelomu 80. a 90. let minulého století, no-

¹³⁶ Učenci vzdělaní v islámských vědních disciplínách, kteří mají právo interpretovat svaté texty

¹³⁷ Slovník: *judaismus, křesťanství, islám*, s. 376.

¹³⁸ Chajrī, F. *Islám*, s. 214.

¹³⁹ *Cesta k prameni: fatwy islámských učenců k otázkám všedního dne*, s. 57.

¹⁴⁰ V tomto případě se skutečně jednalo o dobrovolné zahalování se. Stalo se to v době, kdy se v Egyptě takto oblékalo stále více žen a stále více mužů začalo chodit do mešit a nechávalo si narůst plnovous. Muslimové i muslimky se obraceli zpět na svoji víru, ačkoliv to byly právě Egypťanky, které jakožto první ženy na Středním východě v roce 1923 závoj odložily.

sit závoj kritickým postojem: „Hidžáb, islámský oděv, který se Sahár rozhodla navzdory trýznivému horku nosit, byl znamením, že přijala první zákoník, podle něhož měla její svědecká výpověď poloviční hodnotu než svědectví muže, který jí přiznával o polovinu menší dědický podíl než jejímu bratrovi, v budoucnu ji odsuzoval k životu v domácnosti a jejímu muži dovoľoval, aby ji zbil, bude-li neposlušná, přinutil ji dělit se o jeho přízeň s třemi dalšími ženami, rozvedl se s ní, kdykoli se mu zlíbí, a získal děti plně do své péče.“¹⁴¹

Muslimské ženy často na obhajobu svého rozhodnutí nosit závoj uvádí mnoho důvodů. Mezi nimi je například větší šance na sňatek, neboť muži dávají přednost zahaleným ženám; dále je to vyjádření vlastního postoje a v neposlední řadě také osvobození – mohou se stát těmi, které pozorují, a ne těmi, které jsou samy pozorovány. Závoj pro ně prý znamená svobodu, ne útlak. Také odkazují na zobrazování Panny Marie, jež je vždy zahalena do závoje, stejně tak na ženy katoličky, které si závoj oblékaly léta a bylo jim zakázáno bez něj vstoupit na posvátná místa. Jeptišky si ho pak oblékají do dnešní doby. Muslimky se tedy mohou ptát, proč až když se zahalují ony, je to bráno jako útisk.

Jedna muslimka žijící v Americe popsala důvody nošení závoje takto:

„Jedná se o preventivní opatření. Islám se zaměřuje na prevenci, neboť prevence je vždy lepší, než čekat na léčbu. Závoj brání cizímu muži pohlížet na muslimskou ženu jako na sexuální objekt, a spíše ho donutí jednat s ní jako s osobností, než zaměřovat se na velikost jejího poprsí. Nemá jinou možnost, protože vše zůstává skryto před cizím pohledem.

Když je tělo skryto, pak jedinou věcí, kterou můžeme ovlivňovat ostatní, je mysl. Toto preventivní opatření brání dalšímu společenskému zlu, jako je cizoložství a předmanželský sex, což může vést k nechtěnému těhotenství, potratům a přenášení pohlavních nemocí. A nemluvíme ani o

¹⁴¹ Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*, s. 16n.

emocionálních problémech v takových vztazích. Cizoložství neničí jenom manželství, ale také ubližuje dětem, které jsou tím přímo dotčeny. Zhoubné následky výše zmíněného společenského zla jsou faktem, ve kterém dnešní společnost žije. Vláda pak utrácí miliony z našich daní v reklamních kampaních k podpoře abstinence a sexuální výchovy pro mladistvé. Protože v lidské povaze je touha po rozmnožování silně zakořeněna...Nezahalujeme se pro manžela, ale zahalujeme se pro našeho Stvořitele...Závoj je pro nás symbolem cudnosti (které si velmi ceníme) a hlavně je projevem našeho náboženství, označující nás v davu jako muslimské ženy. Je to také zdroj hrdosti muslimky.“¹⁴²

Je taktéž možné setkat se s názorem, že „západní oděv je znakem imperialismu, jenž dělá z ženské krásy pouhé zboží, které se dá kupovat a prodávat, a jenž zároveň staví ženy třetího světa do role spotřebitelek závislých na vrtoších rychle se měnící módy...muslimské ženy by měly svou svobodu prosazovat přijetím závoje.“¹⁴³

Zde je nezbytné poznamenat, že lidé ze západních zemí a lidé z islámského světa jsou si v lecčem podobní. Stejně jako Evropané či Američané vidí v každé zahalené muslimce ženu utiskovanou, zbavenou základních práv a zcela podřízenou muži, muslim naopak považuje bílé cizinky za ženy, které se chovají nezávazně, vyzývavě a které jsou ochotny mít sexuální styk s kýmkoliv, kdo se jim namane nebo o to projeví zájem. V takovém názoru podporují muslimy nejen filmy ze Západu, ale i samotné chování žen, které se často krátkým románkům během své dovolené s pohledným muslimem nebrání. Tak jako je tedy evropské a americké vnímání islámských zemí a tamních obyvatel často velmi generalizováno, platí to – minimálně v tomto případě – i naopak.

Ibn Warraq vysvětluje, jak k zahalování žen vůbec došlo – islám začal v době svého rozkvětu, tj. v době, kdy se dostával do podvědomí stále

¹⁴² Al-Nasr, Michelle. *Závoj vysvobození "hidžáb"* [online]. 2005, [cit. 2006-04-05]. <<http://www.islamweb.cz/clanky/clanek.php?id=39>>.

¹⁴³ Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*, s. 33n.

více lidí, přebírat od dalších vyspělých civilizací té doby, s nimiž přišel do styku, jejich zvyky. Závoj byl tak přejat od Peršanů¹⁴⁴ a povinnost žen zůstat v domě zase z Byzantské říše. Muslimští teologové ale prý původ zahalování spatřují úplně jinde. Podle nich bylo Muhammadovi nařízení o zahalování žen zjeveno poté, co mu jeden muž z obce vytkl, proč dovoluje všem, aby mohli hledět na jeho manželky, proč jim nenakáže, aby se zahallily.¹⁴⁵

Tak či onak, původ zahalování je nutné hledat již v době Muhammadově, kdy mělo za účel oddělovat jeho manželky od všech ostatních žen a ušetřit je pomluv, skandálů a jiných nepříjemností. Tyto ženy byly v tomto ohledu výjimečné, neboť žádné jiné muslimky se v té době nezahallovaly.

Podle další verze, kterou Warraq uvádí, a cituje tak historika at-Tabarího, je úkolem závoje skrýt tzv. awra. To nesmí nikdo spatřit. A co je awra? – „nedůstojné části těla a ty části, které skrýváme, abychom zachovaly svou čest. Ženy jsou awra celé.“¹⁴⁶ Jak je zřejmé z citace slovníku výše, na tom, které části ženského těla by měly být skryty, se učenci nedohodli dodnes. O awra mužů však mají jasno – jedná se o oblast mezi pupkem a koleny. Tyto části těla mohou spatřit pouze manželky či konkubíny. Oproti ženskému nařízení je však tento mužský patrně nepodstatný, vzhledem k tomu, že je v muslimském světě běžně možno vidat muže, kteří se daným pravidlem neřídí. Nejenže během plavání se po nich nevyžaduje ukrývat pupek, ale i během fotbalových utkání mohou hrát v trenýrkách, které jim nesahají ani do půli stehen. Vrcholem pak je skutečnost, že vzhledem k tomu, že se muži při fotbalovém zápase neoblékají tak, jak by měli, nemohou se na utkání přijít podívat ženy.

¹⁴⁴ Závoj u Peršanů měl dlouhou tradici; byl však určen pouze pro ženy urozené. Příslušnice nižších kast, které neměly dostatečné společenské postavení, neměly právo se závojem zahalovat.

¹⁴⁵ V jiném zdroji se však o původu různých typů závoje lze dočíst, že: „Ani Korán, ani Prorok nikde nenařizují volně splývající oděvy, burky apod. Tyto nepříjemně působící oděvy se objevily teprve jako produkt národní kultury.“ viz. Chajr, F. *Islám*, s. 214.

¹⁴⁶ Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 437.

A co o otázce ženského zahalování říká Abdalati? Podle jeho mínění je svrchní část oděvu pro ženu nezbytná, neboť „závoj, jež si musí natáhnout, je závojem, který ochrání její duši od slabosti, její mysl od domýšlivosti a její osobnost od demoralizace.“¹⁴⁷

Na to, zda je žena proti těmto neblahým vlivům chráněna, dohlíží například v Íránu nebo Saúdské Arábii náboženská policie (mutawa), a tvrdě trestá každé porušení daného nařízení; mnoho případů často končí až u soudu. Příklad z Teheránu v den, kdy náboženská policie kontrolovala zahalení žen, je v příloze č. 8.

Před téměř třiceti lety bylo možné potkat ve velkých městech muslimských států ženy oblečené podobně jako ženy na Západě. Nosily krátké sukně i trička, odhalovaly nohy i paže. Inspiraci nacházely právě v Evropě i Americe; vše, co pocházelo ze západních států, bylo pokládáno za moderní. Potkat ve velkoměstech zahalenou ženu bylo výjimečné. Vše se změnilo v roce 1979 islámskou revolucí v Íránu, kdy byl prohlášen Írán za „islámský stát“. Muslimové se tímto krokem navrátili ke svým původním tradicím a zvyklostem, které vyzdvihovali, a naopak vše, co pocházelo ze Západu, bylo považováno za nemorální a zkažené. Ženy byly přinuceny vládami (některé se však rozhodly dobrovolně) opět se zahalit a vrátit se ke svým kulturním a náboženským normám. Tento postoj přetrval až do současnosti.

11.2 Vycházení z domu

Co se týče druhého významu slova ‘hidžáb’ – skrývání se za zdmi domu – a následného dodržování daného nařízení, tak ani u toho (stejně jako v případě zahalování se) není zcela jasné, zda mělo platit pouze pro ženy Proroka nebo pro všechny muslimky. S první verzí se ztotožňují reformisté, s druhou konzervativci. Jeden ze stoupenců konzervativců dokonce za pomoci citátů z Koránu a hadísů sestavil podmínky, za kterých je ženě dovoleno opustit dům. Zde jsou uvedeny pouze některé z nich:

¹⁴⁷ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 179.

1. „Může odejít jen v případě skutečné potřeby.
2. Musí být dobře zahalena, včetně obličeje, aby muži v její blízkosti neupadali do pokušení. Musí mít hlavu skloněnou a nedívat se ani napravo ani nalevo. (Korán 24,31)
3. Nesmí být navoněná. Prorok řekl: 'Každá žena, která se navoní a pak jde do přítomnosti mužů, je smilnice.'
4. Nesmí chodit mezi muži uprostřed cesty. Prorok si všiml zmatku, když lidé odcházeli z mešity, a řekl: 'Vy ženy nemáte právo chodit mezi muži – držte se při stranách.'
5. Je-li v obchodě či na úřadě, nesmí dopustit, aby se ocitla v uzavřené místnosti s cizím mužem. Prorok řekl: 'Mezi mužem a ženou se nemůže uskutečnit žádná schůzka mezi čtyřma očima, aniž by se do toho připlétl ďábel a vykonal to nejhorší.'
6. Nesmí nikdy potřást rukou muži.
7. I když pobývá v domě své přítelkyně, nesmí nikdy odložit žádnou část oděvu pro případ, že by se v domě skrýval nějaký muž. Prorok řekl: 'Žena, která odkládá svůj svrchní oděv jinde než ve svém vlastním domě nebo v domě svého manžela, trhá obal, jenž ji chrání před bohem.'
8. Žena se nesmí vzdálit na vzdálenost větší třiceti kilometrů, pokud ji nedoprovází manžel nebo příbuzný."¹⁴⁸

Též je dokonale propracováno to, jak má být žena, která tedy dům opustí, oblečena. Smí si vzít oděv, který splňuje následující (opět se jedná pouze o některé příklady):

1. „Oděv musí pokrývat celé tělo s výjimkou obličeje a rukou.
2. Musí být z tlustého a neprůhledného materiálu.

¹⁴⁸ Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 439.

3. Musí být volný, nesmí být přiléhavý.
4. Nesmí se podobat oděvům, které nosí nevěřící.
5. Nesmí být příliš 'luxusní', okatý či nákladný."¹⁴⁹

Jak již bylo řečeno v kapitole pojednávající o právech manželů, je to manžel, kdo může ženě zakázat vycházet z domu. Pokud žena není vdaná, náleží tato pravomoc jejímu otci, bratrovi, strýci, synovi či jinému mužskému příbuznému. V této problematice se tradice v muslimských zemích velmi liší. Někde má žena právo opustit dům sama, jindy musí být v doprovodu mužského příbuzného, jinde naopak stačí přítomnost starší ženy, která na ni „dohlíží“.

V některých případech může na základě zákazu vycházení z domu dojít i k tak extrémním situacím, kdy žena opustí prostor čtyř stěn pouze dvakrát za život – a to v den své svatby a poté v den svého pohřbu. Ačkoliv nepřímě, tak k takovému zacházení se ženami může nabádat i citát z Koránu: „Proti těm z vašich žen, jež dopustí se hanebnosti, vezměte jako svědky čtyři z vás. A jestliže tito to dosvědčí, podržte ženy v domech, dokud smrt je nezavolá anebo Bůh pro ně nepřipraví nějaké východisko.“¹⁵⁰

Sama tradice, která se týká možnosti opouštět domov – především na venkově – pak vychází z každodenního života a zkušeností. Ženě, jakožto té, která se má starat o domácnost a rodit děti, je vyhrazen tzv. vnitřní prostor. Muži, který vydělává peníze a tím zabezpečuje rodinu, je k dispozici tzv. prostor vnější – mimo dům.

Žena, která vládne domácnosti (ačkoliv je i zcela běžné, že v domácnosti vládne muž), má plné právo rozhodovat o tom, jaký se koupí koberec, nábytek i ostatní vybava. Manžela poté pošle požadované věci obstarat. Totéž se týká i potravin. Při tom se utrácí ne mužovy peníze (i když on je vydělal), ale peníze celé rodiny, tudíž jeho případné námitky

¹⁴⁹ Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 440.

¹⁵⁰ Korán, 4,15.

ohledně ceny zboží jsou zcela zbytečné; tedy v případě, že – jak již bylo řečeno – domácnosti velí žena. „Zažila jsem sice rodiny, ve kterých si ženy po příchodu manžela z práce, ještě zničeného z celodenní dřiny, stouply s rukama v bok doprostřed pokoje a se slovy ‘kde máš peníze’ ho doslova ‘pumply’ o celou výplatu. Ale stejně tak jsem zažila rodiny, kde se žena bála i promluvit, když hovořil manžel, a pokud to udělala v nevhodnou chvíli, riskovala, že ji po odchodu hostů zbije.“¹⁵¹

Aby nebyl ženin vnitřní prostor narušen, tak pro případné návštěvy má téměř každý dům pokoj pro hosty. Není obvyklé, aby návštěvníci viděli jinou část domu než tu, která je k účelům návštěv vyhrazena – a to z důvodu zachování soukromí rodiny (nikdo z okolí nemusí vědět, jestli je rodina bohatá či chudá, jestli je domácnost uklizená, popřípadě co dělají členové rodiny ve chvílích volna), a také soukromí a ochrany žen. Doma chodí totiž ženy oblékané jinak než na veřejnosti a cizí člověk, pokud přijde neohlášen, by je mohl spatřit odhalené, což je v islámu nepřípustné.

Socioložka Fátima Mernessi prováděla průzkum v Maroku, a došla ve své studii k závěrům, které lze zobecnit:

„Každý pohlavně dospělý občan v městské společnosti v Maroku, který nutí svou ženu k zahalování, se rád otočí za pěkně urostlou ženou v moderním oblečení. Kdokoliv by však chtěl vstoupit do soukromí jeho manželky tím, že ji uvidí poodhalenou a že s ní bude chtít hovořit, nebo fotografovat, bude terčem manželova odporu. Maročané, kteří odcházejí za prací do Francie, nechávají své ženy doma a nařizují svým bratrům a švagrům, aby je nespustili z očí. Sami za mořem dělají, co se jim zlíbí, a všichni to vědí. Podle ankety, kterou jsem provedla v Marrákeši, každý svobodný muž mezi 25. až 30. rokem je bez rozmyslu ochoten zbavit panenství tolik žen, kolikrát bude mít příležitost. Všichni však důsledně trvali na tom, že jejich snoubenka musí být panna.“¹⁵²

¹⁵¹ Frouzová M. (ed). *Závoj a džíny: ženy v islámském světě*, s. 23.

¹⁵² Křikavová, A. aj. *Islám – ideál a skutečnost*, s. 139n.

12 Vzdělání a práce

Vzdělání je považováno v západním světě za mocnou zbraň. Vzdělaný člověk nejenže umí číst a psát, ale hlavně chápe souvislosti, má širší obzory, dokáže na základě svých znalostí obhájit svoje stanovisko, je schopen číst mezi řádky, analyzuje i vytváří závěry a umí se prosadit. Tím vším se stává osobou, která dokáže fungovat sama o sobě, nezávisle na druhých. Je jedinečná, a tím nepostradatelná pro společnost.

V islámských zemích se muži patrně děsí žen, které by mohly výše vyjmenovanými schopnostmi disponovat. Jak jinak si vysvětlit fakt, že vzdělání u dívek stále není považováno za samozřejmost? Že muži nemají zájem na tom, aby jejich dcery či manželky byly vzdělané, měly rozhled a dokázaly si přečíst i jinou knihu než Korán? Proč je žena, která umí číst a psát méně žádoucí nevěstou než ta, která umí recitovat Korán?¹⁵³

„Znovu jsem ji podporovala v tom, jak jsou knihy dobré: ‘Můžeš je číst, kdekoli budeš chtít! To je jejich další výhoda. Například si je můžeš číst v parku nebo v zaměstnání...’ psala jsem jí. Po týdnu mi však přišla smutná odpověď: ‘Milá Květo, souhlasím s tebou. Knihy jsou báječné. Miluji knihy. Ale nesouhlasím v jedné věci: nemohu je číst kdekoli. Vzala jsem si na tvou radu svou novou knihu do práce, a když jsem ji ve volném čase četla, viděla mě jedna kolegyně. Vytrhla mi knihu z ruky a křičela na mne, co to čtu. Řekla jsem jí, aby mi knihu vrátila, ale ona s ní běžela k oknu a hodila ji pryč za vysokou zeď...Pak už jsem ji raději nikdy do práce nevzala. Místo toho jsem si ji donesla do obchodního centra, kde jsem na lavičce čekala na Hanadi. Lidé se na mne koukali moc divně, ale já jsem je ignorovala. Potom ale šla kolem jedna známá a řekla, že nesmím číst. Že se musím místo toho věnovat něčemu jinému. Knihy nemohou být čteny všude. Opravdu ne. Ale já je beztak mám ráda a čtu dál. Jen tajně.’“¹⁵⁴

¹⁵³ Opět je nezbytné poznamenat, že tato práce se kvůli obrovským rozdílům mezi muslimskými státy a mezi městem a venkovem zabývá danou oblastí pouze ve všeobecné rovině.

¹⁵⁴ Klímová-Pumerová, K. *Mužům vstup zakázán*, s. 189n.

Sám Muhammad přece všechny muslimy nabádal k tomu, aby se vzdělávali: „Touha po vědění je posvátnou povinností, jež byla uložena každému muslimovi. Hleďte vědění, vydejte se za ním třeba do Číny.“¹⁵⁵ Není zde uvedena ani zmínka o tom, že by se toto nařízení mělo vztahovat pouze na muslimy-muže. Proč je tedy tak těžké, aby se i ženy dostaly do škol a následně si našly zaměstnání? Možná za to může jiný citát Proroka, ve kterém tvrdí: „Neučte ženy psát – učte je příst a sůru ‘Noc’.“¹⁵⁶ Je s po-
divem, jak může být na jedno téma (tj. vzdělání) zaznamenáno několik Muhammadových slov, ze kterých jasně vyplývá, že si vzájemně protiřečí.

Lze říci, že to, zda bude dívkám umožněno vzdělání, závisí pouze na jejich otcích. Oni mohou krok, který by vedl jejich dcery k větší nezávislosti a svéprávnosti, buď posvětit, nebo zakázat. Ti, kteří ženám vzdělání odeprou, patrně věří ve rčení, které praví, že „umožnit ženě získat vzdělání je jako dovolit velbloudovi, aby strčil čenich do stanu – nakonec ta potvora vleze dovnitř a zabere si všechno místo pro sebe.“¹⁵⁷ Zjednodušeně řečeno, takoví muži se bojí toho, že by jim ženy „přerostly přes hlavu“; že by si prosadily svoje požadavky, touhy, cíle; vymanily by se z jejich vlivu; rozhodovaly by se samostatně a nezávisle na přáních otců; staly by se sebevědomými bytostmi a muži by tím ztratili vliv ovládat jejich životy a tak život celé společnosti.

Na druhou stranu je nutné uvést, že existují i tací, kteří jsou na to, že mají vzdělanou dceru nebo manželku, pyšní a v jejím vzdělávání a kariéře se ji snaží podporovat. Není ovšem ojedinělá situace, kdy se budoucí manželé seznámí právě na pracovišti a muž je okouzlen vzdělanou, samostatnou dívkou (z čehož vyplývá, že jí otec dovolil chodit do práce), ale po svatbě mu tento fakt začne vadit a pracovat své manželce zakáže.

Jako dobrý argument, který byl použit předsedkyní Demokratické organizace žen Afghánistánu, je myšlenka, že je to v podstatě kvůli rodině,

¹⁵⁵ Sardar, Z. - Malik, Z.A. *Seznamte se – islám*, s. 36.

¹⁵⁶ Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 440.

¹⁵⁷ Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*, s. 155.

proč by se žena měla vzdělávat. Čím víc toho bude umět a chápat, tím lépe přece dokáže porozumět Koránu a tím lepší se stane matkou. A být dobrou matkou a vychovat dobrého muslima se ve společnosti velmi cení.

Například v Saúdské Arábii byla první dívčí škola otevřena až v roce 1956 a stalo se tak díky manželce tehdejšího krále.¹⁵⁸ Se zakládáním dalších škol to nebylo nijak snadné – rozhněvaní muži na protest pořádali dokonce i demonstrace. Situace se trochu zklidnila, když ulamá přijali opatření, které sice dovolovalo zakládat v zemi další školy, ale s tou podmínkou, že budou zcela pod jejich kontrolou, a otcové, kteří nesouhlasí se vzděláváním dívek, nemají povinnost dcery do škol posílat. V jednom městě tak nastal případ, kdy měla škola během celého roku pouze jedinou žákyni, a to dceru ředitelky. V roce 1980 chodilo na základní školu jen 55% saúdských dívek a jen 23% na střední školy; gramotných bylo 38% žen (62% mužů). Na univerzity (pouze některé) se ženy dostaly v roce 1962 a ženské fakulty zůstávají od té doby stále odděleny od mužských. Přednášky jsou realizovány pomocí telefonů a televizí – studentky tak mohou poslouchat výklad vyučujícího¹⁵⁹ a klást mu případné otázky, aniž by se spolu museli setkat. Knihovny, které mají být společné pro ženy i muže, jsou studentkám buď zcela uzavřeny, nebo do nich mohou docházet jen určité dny v týdnu; málo škol pro ženy má vlastní knihovnu. Studium v zahraničí je stále doménou studentů – mužů.

Pro srovnání: v Pákistánu je počet dívek docházejících do základních škol jeden z nejnižších na světě. Gramotné jsou na venkově pouze dvě procenta žen; v Tunisku je gramotných žen přes 40%, v Bahrajnu 95%. Roste také podíl žen, které studují na univerzitě, a to dokonce tak, že v

¹⁵⁸ Jednalo se sice o královnu, ale i ona musela být v tomto ohledu velmi opatrná a brát ohledy na mínění a zvyky společnosti. Z toho důvodu se až po roce odvážila odhalit pravý účel budovy, která byla do té doby vedena jako sirotčinec.

¹⁵⁹ V drtivé většině případů na školách vyučují muži. A proč? Protože „muž potřebuje dělat kariéru. Žena se vdá a její manžel se o ni postará. A kromě toho, když univerzita přijme ženu, může vyučovat jen zde, v ženské koleji, zatímco muž může učit jak tady, tak naproti přes ulici v mužské části školy.“ viz. Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*, s. 162n.

Íránu, Spojených arabských emirátech, Kuvajtu a Bahrajnu podíl dívek početně převažuje nad chlapci.¹⁶⁰

Ibn Warraq míní, že pokud jdou ženy do práce, tak tím porušují islámské zákony týkající se ženy a rodiny, neboť v islámu to má být pouze muž, kdo pracuje a živí rodinu, a kdo tudíž má moc nad svou manželkou, protože ta je zcela závislá na tom, kolik finančních prostředků muž poskytne.¹⁶¹ Přestože v Koránu stojí, že pokud si žena vydělává, tak má právo si ponechat peníze pouze pro sebe, v praxi to funguje málokdy.

„Zaopatřit rodinu je úkolem manžela. Pokud muž nemůže své rodině obstarat dostatek prostředků anebo je jeho příjem příliš nízký na to, aby jí zajistil relativně přijatelnou životní úroveň, mohou vydělávat oba, je-li manželka ochotna pracovat. Avšak:

- 1) Manžel má právo ukončit pracovní činnost své ženy, kdykoliv to pokládá za nutné.
- 2) Má právo nesouhlasit se zaměstnáním, o němž se domnívá, že by jeho manželku mohlo vystavit újmě, svodům či ponižování.
- 3) Manželka má právo přestat pracovat, kdykoli bude chtít.“¹⁶²

S tvrzením Ibn Warraqa kontrastuje tvrzení Abdalatiho, který píše, že „bůh muslimovi nařizuje, aby byl soběstačný a aby se vyhnul závislosti na někom jiném.“¹⁶³ Platí toto pouze pro muže? Ne, nikde nic takového není uvedeno. A protože Abdalati dále ubezpečuje, že „v islámském politickém systému má každý občan právo pracovat, vydělávat a vlastnit“¹⁶⁴, přirozeně by se mělo mluvit o mužích i ženách zároveň. V tom případě by

¹⁶⁰ Tato informace však není až tak převratná, pokud se vezme v úvahu fakt, že nespočet muslimských mladíků jezdí za vzděláním do západních států. Je jasné, že se tím jejich počet na univerzitě v rodné zemi zákonitě sníží.

¹⁶¹ Tento fakt je důvodem toho, proč se mnoho žen v západních zemích rozhoduje – i když finanční situace jejich rodiny to absolutně nevyžaduje – že budou chodit pracovat a stanou se tak soběstačnými a nezávislými na svých mužích.

¹⁶² Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*, s. 180.

¹⁶³ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 121.

¹⁶⁴ Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*, s. 130.

Abdalatiho slova ukazovala, že celá společnost praktikuje něco, co odporuje božímu nařízení. Všichni muži, kteří svým ženám brání pracovat, je totiž automaticky činí finančně závislé na svých manželech. A to je něco, co si Bůh evidentně nepřeje.

Vzhledem k tomu, že není ještě zcela běžné, aby ženy chodily do zaměstnání, je nutné se vypořádat i se stále se vyskytujícími předsudky ve společnosti. Po nástupu do práce může čelit nejen žena, ale celá její rodina, pomluvám okolí. Ty se mohou týkat toho, že je to nectnostná žena, která touží po seznamování se s cizími muži; muž je pak ponížen díky další pomluvě, a to, že je neschopný finančně zabezpečit rodinu, a proto je nucena jít do práce i jeho manželka. Tato fakta mají vliv na to, proč ne všechny vystudované dívky pak skutečně vstoupí do pracovního procesu. Bylo by však také mylné domnívat se, že všechny muslimky touží po tom, aby chodily do práce. Není tomu tak. Některým skutečně vyhovuje, že nemusí brzy ráno opouštět domov, trmácet se autobusem nebo pěšky do zaměstnání, trpět v neklimatizovaných místnostech, všudypřítomným horkem i prachem; odpoledne se vláčet zpět domů a potom se ještě postarat o domácnost, děti a v neposlední řadě manžela nebo otce. Je pohodlnější, pokud o vše postará manžel, tj. pokud cestou z práce nakoupí nebo obstará na úřadě potřebné doklady či razítka.

Muslimské ženy mají problémy i s vykonáváním práce, o které mužští členové rodiny nic netuší, nebo spíše s prací, která se bude vykonávat v prostředí, o němž nic netuší (v tomto případě se jedná o hotel pro zahraniční klientelu v Jordánsku): „Chtěli ji přijmout, aby masírovala cizince na dovolené, ale to zase zakázal její otec. Bylo mu jedno, že by Fejrúz masírovala jen ženy. Celý den by pracovala v prostředí, o kterém on sám nic netuší, a to, co tuší, se dozvídá jenom z pomluv, které kolují městem. Jedině tak, že jí takovou práci zakáže, ji mohl před takovými pomluvami ochránit...Určitě ne nadarmo se městem šíří zvěsti o tom, jak v těchhle ho-

telech běží čtyřicet hodin denně pornofilmy a alkohol teče proudem.“¹⁶⁵

Islámští reformističtí myslitelé, kteří tvrdí, že žena má právo chodit do práce, slovem „práce“ mají ale na mysli velmi specifický a úzký okruh činností, které by měly být povoleny ženám vykonávat. Jedná se o buď o povolání učitelky dívek nebo o zdravotní sestry či lékařky, která ale pečuje pouze o ženy. Někteří učenci daný okruh povolání definují tak, že žena může vykonávat jakoukoliv činnost – avšak s těmito výjimkami:

- 1) „zaměstnání neslučitelná s její vírou, jako je třeba čištění odpadů nebo rybaření v jezerech či řekách
- 2) zaměstnání neslučitelná s jejím ženstvím – revizorka, policistka, tanečnice
- 3) zaměstnání, která nezvládne fyzicky, např. práce v továrně
- 4) zaměstnání, při nichž by byla odkázána na koně či jízdní kolo
- 5) zaměstnání, při nichž používá svůj rozum – žena nemůže být soudkyní nebo imámem“¹⁶⁶

Jiní myslitelé zakazují ženám pracovat jako herečky či letušky. Odvolávají se na přitom na:

- 1) „ženskou přirozenost – žena byla stvořena přírodou, aby byla doma, pečovala o sexuální potřeby manžela a vychovávala děti
- 2) její omezené rozumové schopnosti
- 3) psychologickou slabost danou menstruací, těhotenstvím a rozením dětí“¹⁶⁷

¹⁶⁵ Klímová-Pumerová, K. *Mužům vstup zakázán*, s. 153.

¹⁶⁶ Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 441

¹⁶⁷ Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 441.

V roce 1952 se pokusily egyptské feministky dovolat se hlasovacího práva i možnosti kandidovat do parlamentu. Dočkaly se jen vydání fatwy¹⁶⁸, která odsuzuje možnost zvolení žen do parlamentu, a na podporu si vybírá citáty z hadísů i Koránu. Učenci, kteří spis vydali, uvádějí:

- 1) „ženy nemají dostatečné intelektuální schopnosti
- 2) kvůli svému ženství by se ženy vystavily nebezpečí, která by mohla vést ke ztrátě rozumu a slušnosti
- 3) jakmile bude žena ustanovena do veřejného úřadu, povede to nevyhnutelně k selhání
- 4) islámské právo připisuje svědectví ženy pouze poloviční váhu ve srovnání se svědectvím muže
- 5) podle Koránu ´mužové rozhodují za ženy, neboť bůh dal mužům před ženami přednost´
- 6) bůh nařizuje mužům, aby chodili v pátek do mešity a aby vedli svatou válku, nenařizuje to však ženám
- 7) islámské právo vyhrazuje veřejné úřady pouze mužům, kteří splnili určité podmínky“¹⁶⁹

Ženy v Egyptě se alespoň po čtyřech letech, tedy v roce 1956, dočkaly práva volit;¹⁷⁰ a v roce 1962 se jedna dokonce stala ministryní sociálních věcí. Egypt je relativně pokrokovou zemí, neboť tamní ženy vykonávají mnoho různých povolání. Starají se o pole a úrodu – tak jako to dělaly staletí předtím, prodávají své výrobky, působí jako lékařky, političky, ekonomky, inženýrky a především jako státní úřednice.

Ačkoliv Ibn Warraq uvádí, že žena má islámem přímo zakázáno vykonávat některé funkce, jako je možnost stát se hlavou státu, velitelkou

¹⁶⁸ Fatwa je nábožensko-právní prohlášení islámských duchovních, které zdůvodňuje určité jednání (i politické).

¹⁶⁹ Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 442.

¹⁷⁰ Pro srovnání – v Kuvajtu dostaly ženy právo volit až v roce 2005.

ozbrojených sil nebo imámem a soudkyní. Toto pravidlo již bylo v praxi porušeno, když se premiérkou Pákistánu stala nejen již zmiňovaná Bénazír Bhuttová, ale také Tansu Cillerová v Turecku či Bégam Chálida Zía v Bangladéši. Taktéž se ženou na pozici soudce je možné se v dnešní době běžně setkat.

13 Muslimové v Evropě

Je jisté, že pokud je islám považován za nejrychleji se šířící náboženství na světě, musí se tento stav odrazit také na poměrech v Evropě. V posledních letech je možné se běžně setkat s termínem „islamizace Evropy“, který dostatečně vystihuje to, jaká situace panuje na starém kontinentě. Počet muslimů roste nejen díky imigraci, ale také díky Evropanům, kteří k islámu konvertují – ať se jedná o ženy, které se provdají za muslima a chtějí přistoupit na jeho víru, nebo o lidi, kteří konvertují dobrovolně z jiných důvodů.

Co se týče samotného zastoupení muslimů v Evropě, lze mluvit o třech oblastech, na které se kontinent v tomto případě dělí. První je oblast postsovětských států východní Evropy, zejména pak Rusko, kde muslimská populace roste velmi rychle, a v současné době (2006) zde žije více než 27 milionů¹⁷¹ vyznavačů islámu. Druhý okruh představuje Balkán, kam se islám rozšířil již v období Osmanské říše v 15. století, kdy Osmanští Turci postupně obsadili celou oblast. Třetí část Evropy, tj. Západní Evropa, kam muslimové imigrovali za vidinou lepší životní úrovně, se s jejich výrazným nárůstem setkala až v posledních desetiletích. Nejpočetněji jsou zastoupeni ve Francii, Německu¹⁷², Velké Británii, Itálii a Nizozemí. Celkový počet muslimů žijících ve státech Evropské unie v roce 2006 přesahoval 12 milionů¹⁷³.

Některé státy se z důvodu vysokého počtu uchazečů o občanství dokonce rozhodly pro testy, které budou prověřovat znalosti jazyka a reálií cílové země. Ty státy, které k takovému kroku nepřistoupily, argumentují tím, že se jedná o akt, který diskriminuje přistěhovalce z Asie a Afriky. Ale uvedené testy se vyznačují ještě jednou důležitou charakteristikou –

¹⁷¹ Ahmad, F. E. *European Muslim Population* [online]. 2007, [cit. 2008-03-02]. <http://www.islamicpopulation.com/europe_islam.html>.

¹⁷² Předpokládá se, že v Německu bude za necelých 40 let více než polovina obyvatel patřit ke stoupencům islámu.

¹⁷³ *European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia. Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia*. [online]. 2006, [cit. 2008-03-02]. <http://eumc.europa.eu/eumc/material/pub/muslim/Manifestations_EN.pdf>.

stále častěji se v nich totiž objevují otázky, které zkoumají, do jaké míry jsou nově příchozí ochotni se asimilovat a respektovat zvyklosti a zákony dané země. Tento krok je pouze praktickým vyjádřením toho, co si asi myslí drtivá většina Evropy: "Nejezděte sem, pokud by vaše náboženské přesvědčení bylo v rozporu s životním stylem naší země!"¹⁷⁴

S přesídlováním muslimů do států Evropské unie se zvolna začalo v 50. a 60. letech 20. století, kdy Evropa v poválečném období potřebovala pracovní síly na nutné opravy a stavební práce. Muži byli tehdy najímáni na pozice dělníků i jiných manuálních pracovníků, hromadně bydleli v ubytovnách, výplaty posílali domů svým rodinám a po určité době se vraceli zpět do vlasti. Do jednotlivých evropských zemí přijížděli převážně ze stále stejných oblastí - do Francie Alžírané, Maročané a Tunisané; do Británie z Pákistánu, Indie; Turci často pracovali v Rakousku, Dánsku, Belgii nebo Nizozemí.

Situace se změnila v roce 1973 po arabsko-izraelské válce, kdy došlo k prudkému nárůstu cen ropy. Evropské země přestaly zaměstnávat další muslimské pracovníky, avšak povolily těm, kteří v zemi v té době byli, aby si přivezli ženy a děti. Mnohé rodiny se rozhodly v zemi usadit natrvalo. Začala vznikat sídliště, která se díky velkému procentu muslimské populace stala postupem času místem s nižší životní úrovní, nezaměstnaností a špatnými sociálními podmínkami. Muslimové se však tím více semkli, začali více dodržovat své tradice, stavěli mešity, otevírali islámská knihkupectví i kulturní centra; místo snah o asimilaci začaly tedy vznikat silné náboženské a kulturní komunity. Skutečnost, že místo integrace se komunity od zbytku země distancují, se však může stát velkým problémem – obavy i výtky jedné z muslimek na toto téma jsou v příloze č. 9.

Vzhledem k náboženské orientaci Evropy založily vrcholné evropské církevní instituce – katolická Rada evropských biskupských konferencí a protestantská a pravoslavná Konference evropských církví – v roce 1987

¹⁷⁴ Málková, L. *Muslimů bude v Německu víc než křesťanů* [online]. 2007, [cit. 2008-03-02]. < <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=334274> >.

společnou skupinu, nazvanou Výbor Islám v Evropě. Jejím úkolem bylo ulehčit soužití muslimů a křesťanů.

V celkovém přístupu k muslimům nejsou státy EU jednotné. Ve Francii získají občanství snáze než v Německu; v Nizozemí jsou k islámu místní úřady velmi tolerantní; Velká Británie upřednostňuje komunity, zatímco Francie by ráda muslimy co nejvíce asimilovala; oficiálně vyhlášený status má islám v Rakousku či Belgii; muslimové v Řecku se mohou za určitých okolností dokonce řídit šarí'ou, což není naopak možné ve Švédsku.

Velkým problémem je v zemích EU závoj – a to na veřejnosti i na školách. Dívky, které ho buď chtějí samy nosit, nebo jsou k tomu donuceny rodinou, to nemají lehké. Například Holandsko zakázalo nosit na veřejnosti závoj, který zakrývá celý obličej (burka); stejný zákaz platí i ve školách ve Francii¹⁷⁵, Belgii a některých školách v Německu; ve Velké Británii mohou ředitelé škol také zakázat nošení závoje; v Turecku nemohou dívky nosit závoj na univerzitách. Potíže nastávají také při tělesné výchově nebo plavání ve škole, kdy rodiče často vystupují proti tomu, aby se jejich dcery takových aktivit účastnily. Problém oblékání a zahalování však není pouze problémem islámských komunit a zbytku státu, tj. neislámské populace a úřadů, ale také problémem, který dělí samotné muslimy na dvě části – konzervativní a moderní, tedy ty, kteří v novém, neislámském prostředí po ženách nošení závoje nevyžadují a ty, kteří se snaží za každou cenu zachovat tradice.

13.1 Muslimové v ČR

O českých muslimech se toho mnoho neví – proti ničemu neprotestují, nijak se nedomáhají svých práv, nejsou příliš nábožensky aktivní, nijak nevyčnívají z davu; nejsou jednoduše „moc vidět“. Odhadem jich tu

¹⁷⁵ Francouzský zákon z roku 2004 zakazuje všeobecně nápadné náboženské symboly či oděvy – vedle muslimského šátku tedy i křesťanský kříž nebo židovskou kipu.

žije přes 10 tisíc¹⁷⁶, z nichž je více než 400 Čechů, tj. těch, kteří konvertovali, zbytek pak tvoří přistěhovalci (údaje z roku 2004).

První zmínka o muslimovi, který navštívil české území, pochází z 10. století, a jednalo se o Ibráhíma ibn Jákúba, obchodníka a cestovatele. Dalšími byli na konci 16. století Osmanští Turci, kteří se pokoušeli podrobit si dolní Moravu, rakouská vojska je však zatlačila na jih. V roce 1934 vznikla první muslimská společnost Moslimská náboženská obec pro Československo, která byla vedena českým novinářem Mohamedem Alláhem Brikciusem, na jejímž vzniku se podílely kromě českých konvertitů i zahraniční islámské instituce; po roce 1948 však byla rozpuštěna. Až v roce 1991 vzniklo Ústředí muslimských náboženských obcí¹⁷⁷, které zastřešuje Islámskou nadaci v Praze a Islámskou nadaci v Brně. Od roku 2004 je islám po několikaletém úsilí oficiálně registrován i státem, takže organizace může získávat i státní dotace.

V České republice existuje kromě již výše zmíněných ještě několik muslimských organizací, které byly zřízeny za účelem získání právní subjektivity - Muslimská unie, Liga českých muslimů a Islámský svaz - klub přátel islámské kultury. Vycházel také časopis Hlas a časopis určený ženám Al-Manára.¹⁷⁸ Cílem posledně jmenovaného bylo usnadnit ženám, které se vdaly za muslima - předtím než se podrobněji seznámily s jeho náboženstvím - pochopit islám a jeho učení. Obsahoval jednotlivé sůry z Koránu, Muhammadovy výroky, historii islámu i profily významných osobností. Informoval ženy o jejich úloze v rodině i společnosti a věnoval se i přípravám tradičním pokrmů. Fungují i internetové stránky¹⁷⁹ v češti-

¹⁷⁶ Topinka, D. (ed). *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt* [online]. 2006/2007, [cit. 2008-03-02]. <http://www.mvcr.cz/dokument/2007/integrace_muslimu.pdf>.

¹⁷⁷ Letos (2008) v březnu zemřel její předseda - Mohamed Ali Šilhavý, který byl jedním z prvních českých občanů, kteří konvertovali k islámu - stalo se tak před 70 lety. Mezi muslimy byl uznávaný a ctěný.

¹⁷⁸ Poslední aktivita časopisů je zaznamenána v roce 2003. Od té doby není ani na jedné webové stránce k dispozici žádné nové vydání časopisů, ani žádné jiné aktuality. Redakce Al-Manáry nereaguje na e-mailem položené dotazy.

¹⁷⁹ Když tato práce začala vznikat (2006), bylo možné najít na internetu více použitelných stránek v češtině, než kolik jich nyní (2008). Některé se sloučily s jinou stránkou, jiné se přestaly aktualizovat a jiné byly zcela zrušeny.

ně zabývající se islámem – mezi ty seriózní lze zařadit ‘pravdaoislamu.cz’ nebo ‘groups.msn.com/ISLAMICCOMMUNITYOFCZECHSISTERS’ – tento server je určen výhradně pro diskuze žen-muslimek a mezi jeho účely a cíle patří seznámit se blíže s učením islámu, navzájem si pomáhat a podporovat se, posilovat se ve víře, aktivně se podílet na utváření a posilování české a slovenské komunity, prohloubit znalosti a víru, opravit nepravdy o islámu či podělit se o své zážitky a zkušenosti.

Muslimská komunita jako taková je uvnitř rozdělena na dvě podskupiny. První tvoří aktivní, tj. praktikující muslimové, kteří se podílí na aktivitách ve prospěch muslimské obce, zapojují se do organizovaných forem života a tvoří jádro komunity. Do druhé spadají muslimové nepraktikující, tedy ti, kteří se za muslimy stále považují, ale nejsou nijak aktivní, nebo ti, kteří pochybují, zda se ještě mají za muslimy považovat; často se ani nestýkají s ostatními vyznavači islámu. Praktikujících muslimů je podstatně méně, v roce 2002 to bylo kolem 600 osob¹⁸⁰. Tato skupina muslimů je shromážděna zejména kolem Islámské nadace v Praze.

Islámská nadace v Praze vznikla na začátku 90. let a jedná se o neziskovou organizaci, která pomáhá muslimům v hlavním městě a okolí plnit jejich potřeby i požadavky, stará se o přístupnost mešity¹⁸¹ a věnuje se charitativní i osvětové činnosti (podávat veřejnosti pravdivé informace o muslimech), pečuje o muslimy v uprchlických táborech, zajišťuje chod knihovny a organizuje pravidelné páteční bohoslužby i různé přednášky, výuky arabštiny nebo vzdělávací programy pro děti. V prostorách Nadace je také možné zakoupit tradiční muslimský oděv, dárkové předměty nebo maso upravené tradičním způsobem, tj. maso ze zvířete zabitého správným způsobem.

Mezi aktivními členy komunity se kromě mužů-cizinců nejčastěji vyskytují také české a slovenské konvertitky. Jejich motivace ke konverzi

¹⁸⁰ Topinka, D. (ed). *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt* [online]. 2006/2007, [cit. 2008-03-02]. <http://www.mvcr.cz/dokument/2007/integrace_muslimu.pdf>.

¹⁸¹ První mešita byla v Brně – také díky snaze Mohameda Ali Šilhavého – otevřena v roce 1998; o rok později i v Praze.

byla různá, pocházejí z odlišných věkových i sociálních skupin, mají různé vzdělání, zaměstnání i rodinné zázemí. Mezi sebou udržují často úzké vztahy a kontakty¹⁸², a to protože je jejich okolí často odmítá. Nové konvertitky v Nadaci nacházejí vše, co potřebují k pochopení islámu, jeho pravidel, muslimských tradic i jazyka – výuku arabštiny, čtení Koránu, vykonávání náboženských rituálů, slavení muslimských svátků, realizování aktivit Nadace (téměř každé ženě totiž záleží na tom, aby byl islám prezentován veřejnosti ve správném světle a aby ony samy tak byly vnímány jako běžná součást společnosti, ve které žijí).

I když se konvertitky snaží všechna pravidla islámu naplňovat pozitivě a důkladně, od některých nařízení – jako nosit závoj – v české společnosti upouštějí; a tato „neposlušnost“ je komunitou akceptována. Přestože některé Češky-muslimky zastávají názor, že závoj je potřeba mít pouze „uvnitř“, zásada cudného odívání je samozřejmostí pro každou z nich, liší se pouze ve formě a míře. Nelze tedy říci, že by v České republice, stejně jako kdekoli jinde, kde žijí muslimky, existoval jediný model odívání. Víra a poslušnost žen vůči novému náboženství jde ale až tak daleko, že jsou mu některé ochotny obětovat například plavání, které vyžaduje speciální druh oděvu.¹⁸³

Jak píše Jana Al Oukla¹⁸⁴ (další žena, která má v knize 'Závoj a džínny' svoji kapitolu – tentokrát o muslimkách v České republice), sama konvertitka, česká společnost je prý velmi netolerantní. Pociťuje to hlavně v oblasti oblékání: „Zajímavé je, že lidem nejvíce vadí zahalení. Pokud prohlašujete, že jste muslimka, ale nechodíte zahalená, mají vás sice tak trochu za podivína, ale v zásadě vás nechávají na pokoji. Jakmile se však začnete na veřejnosti zahalovat, začíná lidově řečeno peklo. Lidé si přesta-

¹⁸² Toto však není pravidlem – existují i ženy, které se nechtějí sdružovat a udržovat styky s ostatními muslimkami. Důvody pro to mohou být časová vytíženost nebo nesympatie.

¹⁸³ Ačkoliv pro účely plavání tedy existuje speciální úbor, málokterá má odvahu obléknout se do něj a jít se koupat na přehradu mezi bezpočet Čechů oděných do klasických plavek. Na druhou stranu přístup do bazénu by jí byl tak jako tak automaticky odepřen, protože předpisy bazénů neumožňují mít na sobě něco jiného než plavky.

¹⁸⁴ Stejná žena, která působila (nebo působí) jako neoficiální šéfredaktorka časopisu Al-Manára.

nou brát servítky a nepříjemné incidenty začnou být téměř na denním pořádku.“¹⁸⁵ Jak již bylo napsáno výše, problém oblékání je tedy typický pro celou západní část Evropy. Vyprávění o zkušenostech jiné z českých konvertitek, která se zahaluje, je v příloze č. 10.

Ačkoliv českých muslimů je jen velice málo, některé české muslimky, kterým jejich víra nedovoluje provdat se za nemuslima, se chtějí stát manželkou pouze muslima-Čecha nebo alespoň muslima nearabského původu. Islámský sňatek v mešitě je však muslimům z komunity povolen pouze za předpokladu, že před tím uzavřeli také sňatek občanský.

Islámská nadace v Praze má ve svém čele správního ředitele – konvertitu – a sedmičlennou volenou radou. Přestože jsou v radě i ženy, ve struktuře organizace převládá arabská hierarchizace a tím i vzájemná konfrontace mezi dvěma skupinami: muži a českými konvertitkami. „Za prvé mají arabští muslimové i mezi ostatními rodilými muslimy jisté výsadní postavení větší kompetentnosti co se týče islámu a jeho ortopraxe. Za druhé jsou pak arabští muži zvyklí na určitou převahu ve věcech veřejných a české ženy zase na rovnocenné zapojování se. I když téměř všechny přijímají koncepci ostrého dělení mužských a ženských rolí, mají tento koncept přeci jen modifikovaný. V organizační rovině Nadace tedy mají pocit, že jsou oprávněny se také vyjadřovat, aktivně působit, případně mít své zastoupení. Všechna tato práva jim byla uznána, ale ženy údajně občas mají pocit přehlížení, pokud chtějí prosadit některé věci. Také se musely zasadit o to, aby se jednání o organizačních záležitostech v Nadaci vedla primárně v češtině a ne v arabštině.“¹⁸⁶

Islámská nadace v Brně, která vznikla taktéž v 90. letech, se začala formovat z řad zahraničních studentů, kteří se původně scházeli společně na vysokoškolských kolejích k pátečním modlitbám. Brněnská mešita, sloužící ke všem denním modlitbám, je otevřena nepřetržitě. Funguje také

¹⁸⁵ Frouzová M. (ed). *Závoj a džíny: ženy v islámském světě*, s. 90.

¹⁸⁶ Jindrová, K. *Malý průhled do komunity českých muslimek* [online]. 2006, [cit. 2008-03-02]. <http://www.padesatprocent.cz/?c_id=152>.

jako vzdělávací centrum nejen pro nemuslimy, kteří se chtějí dozvědět více, ale i pro muslimy i muslimky. Soboty jsou vyhrazeny mužům, kdy se věnují výkladu a čtení Koránu, výkladu práva a historii islámu. V neděli se ženy zabývají podobnými tématy jako muži a také se učí arabštinu. Nadace také organizovala¹⁸⁷ semináře a diskuze pro základní i střední školy a gymnázia se snahou rozšířit informovanost a zájem o islám u veřejnosti.

Ačkoliv muslimové v České republice prozatím tvoří poměrně klidnou náboženskou komunitu, jejich počet se bude bezesporu v následujících letech zvyšovat, což může časem vyvolat podobné potíže, jaké jsou v jiných státech Evropské unie. Do budoucna je tedy nutné, aby se občané této republiky a muslimové snažili žít vedle sebe v toleranci a vzájemném respektu.

¹⁸⁷ Taková byla situace v roce 2003; aktuálnější informace se nepodařilo zjistit.

14 Téma islámu ve vyučování

S tématem islámu se vyučující výchovy k občanství nebo základu společenských věd setká na základní i střední škole. Úkolem je v případě většiny náboženství ve stručnosti informovat žáky o jejich charakteristických rysech, základních poučkách či významných svátcích, avšak v toto případě patrně i zodpovědět jejich dotazy ohledně informací, která přinášejí média. Jedná se někdy o nepřesné nebo zavádějící informace, na základě kterých si lidé formují názor na muslimky i muslimy. Přestože většina faktů, které sdělovací prostředky přinášejí, je pravdivých, není možné si prostřednictvím těchto kusých zpráv vytvořit představu o celé islámské kultuře a společnosti. Tak jednoduché to není. Je žádoucí, aby se žáci během školní docházky naučili rozlišovat mezi informacemi, které lze přijmout, a mezi těmi, které potřebují blíže analyzovat či kriticky zhodnotit. Právě problematika islámu a sociálního postavení muslimek je složitější a žáci se potřebují v rámci porozumění tomuto tématu seznámit s náboženstvím a jeho pravidly a tradicemi podrobněji. Z toho důvodu je téměř nezbytné, aby byla této části předmětu věnována více než jedna hodina.

Cílem vyučujícího by mělo být seznámit žáky s obecnými prvky islámu – je možné zaměřit také pozornost na ty části, ve kterých se islám liší od křesťanství (jakožto náboženství, které je v České republice nejrozšířenější u lidí věřících a zároveň nejbližší ateistům). Snahou by také mělo být, aby žáci byli schopni rozlišit fakta od neúplných zpráv, aby byli seznámeni s islámem v co nejširším možném měřítku, tj. aby získali potřebné množství informací z různých oblastí daného tématu a aby získali určité povědomí o životě muslimů u nás.

Než se vyučující začne muslimské kultuře věnovat, je možné žáky na toto téma předem připravit a zadat jim nepsaný domácí úkol, aby si prohlédli časopisy, noviny nebo internet a přečetli nějaký článek o islámu a muslimských ženách. Poté je na úvod dobré připravit pár otázek o islámu (v jakých zemích náboženství převládá, kolik je muslimů celkem, kdy

toto náboženství vzniklo, co vědí žáci o Koránu, jaké příkazy a zákazy jsou pro islám typické, jaká pravidla platí pro ženy atd.; dobré je také zařadit otázku, co se žákům vybaví, když se řekne 'muslim' či 'islám') a nakopírovat, každý z žáků dostane ve třídě jednu kopii a vyplní. Lze však nechat tento úkol vypracovat i ve dvojicích. Vzhledem k náročnosti tématu by měly být u otázek, které to dovolují, možnosti na výběr, z nichž může být správně jedna či více odpovědí. Po zkontrolování správných odpovědí by měli být žáci vedeni k tomu, aby se zamysleli nad tím, kolik toho o islámu skutečně vědí, co pro ně bylo nové, která odpověď je překvapila, zarazila. Je užitečné se také zeptat, odkud čerpali informace o islámu a o muslimkách a zda věří v pravdivost toho, co se dočetli, popřípadě dozvěděli od někoho jiného.

Následující aktivita je ideální pro skupinovou práci. Žáci se rozdělí do několika skupin (jejich počet se bude odvíjet od počtu témat, která vyučující bude chtít zpracovávat – například vznik a počátky islámu, Muhammad, Korán, pilíře islámu, ženy v muslimské společnosti, společné znaky křesťanství a islámu, muslimové v České republice). Každá ze skupin dostane materiály (je ale možné žákům zadat témata předem, aby si sami mohli v rámci domácí přípravy nějaké informace vyhledat – musí však pocházet ze seriózních zdrojů) ke svému tématu a jejich úkolem bude zpracovat danou oblast tak, aby ji mohli prezentovat zbytku třídy. Vhodné je použít archy papíru, které budou sloužit skupinám jako předváděcí tabule.

I po této aktivitě je dobré položit žákům podobné dotazy jako v předešlé části a během prezentací jednotlivých skupin poskytnut prostor pro diskusi. Je důležité, aby vyučující nechal žáky vyjádřit svůj názor a poté se za pomoci pádných argumentů a faktů, které byly použity v prezentacích, pokusil případný chybný pohled na problematiku uvést na pravou míru. Bude-li to možné, mohou se o tento úkol pokusit sami žáci – ti, kteří mají o problematice větší povědomí a širší znalosti.

Pokud to podmínky dovolí, je vhodným doplněním celku návštěva mešity v Brně nebo v Praze či účast na nějaké akci pořádané muslimskou nadací. Pokud by se žáci měli možnost dozvědět o islámu a jeho tradicích od někoho kompetentnějšího než je vyučující, budou mít příležitost dozvědět se o problému z jiného pohledu. A čím více takových informací se jim dostane, tím spíše budou schopni porozumět chování muslimů a jejich zvykům. Osvěta je totiž jediná cesta, kterou se ze společnosti dá odstranit netolerance (o které mluví i Jana Al Oukla, výše zmiňovaná česká konvertitka) a naučit se přijímat neznámé s větším pochopením a snahou porozumět. Vzhledem k tomu, že se dá předpokládat, že v České republice se bude počet muslimů i muslimek v budoucnosti zvyšovat, lidé by si na tento fakt měli zvykat a učit se nevidět v každé zahalené ženě ženu utiskovanou, bitou, zbavenou svých práv a nucenou plnit veškeré požadavky svého manžela. Obrázek o takové ženě si mohou učinit až poté, kdy budou alespoň částečně chápat tradice a zákony islámu, nikoliv na základě kusých informací, která přinášejí média.

Závěr

Cílem této práce bylo ukázat islámský svět z více úhlů a pokusit se porozumět nejen jeho způsobu života, ale hlavně myšlení muslimů i muslimek, které vychází z hlavních charakteristik a principů islámu. Další snahou bylo zjistit, zda jsou informace, které se do západních zemí dostávají, zkreslené či pravdivé; pokud by byly pravdivé, tak objasnit důvody, které muslimy k jejich jednání a chování vůči muslimským ženám vedou.

Během psaní diplomové práce jsem čerpala z mnoha různých zdrojů – to jak z internetových, tak z tištěných publikací – které částečně vytyčený úkol komplikovaly. Nejenže se v některých z monografií objevovaly neúplné informace, ale bylo možné zaznamenat také v různých pramenech různá vysvětlení či fakta pojednávající o jedné konkrétní věci.

Další komplikací, která se v průběhu psaní vyskytla, byla pluralita názorů jednotlivých autorů tištěných publikací – a to ne pouze autorů českých nebo amerických, ale také těch z muslimských států. Již od začátku bylo jasné, že během psaní budou muset být navzájem konfrontovány jednotlivé myšlenky a názory autorů, ale předpoklad byl, že se to bude týkat pouze autorů ze západních zemí proti autorům z islámského světa. Překvapením bylo zjištění, že ani jedna skupina autorů není ve svých míměních jednotná. Mezi muslimskými byli nejen zastánci islámu a veškerých jeho typických znaků, ale i odpůrci, kteří chování mužů a v podstatě celé společnosti vůči ženám neschvalovali. Někteří autoři ze Západu se chování muslimských mužů snažili objektivně odůvodnit, avšak bylo zřejmé, že částečně jej schvalují, jiní je odsuzovali a kritizovali. Nejvíce překvapující bylo zjištění, že existuje nějaký muslim (tedy muž, od kterého se očekává, že se bude řídit pokyny svého náboženství a tradicemi své země) který s islámem nesouhlasí. Vystupoval proti stávajícímu postavení žen ve společnosti i proti tomu, na jakých základech stojí muslimská společnost a o co se opírá.

Přestože se práce snažila pojmout celý problém v co nejkomplexnější rovině, je otázkou, zda se podařilo odstranit ve čtenáři případný zkreslený pohled na danou problematiku, který se utvářel v minulosti. Není jednoduché odpoutat se od předsudků, které již člověk k nějakému tématu má. Jako autorka této diplomové práce musím přiznat, že vzhledem k tomu, jaké množství materiálů a tím i protichůdných názorů jsem prostudovala, nejsem schopna si nyní na tuto problematiku vytvořit objektivní názor. Postoj, který jsem na počátku zastávala, se nepodařilo příliš pozměnit. Pokud by bylo během psaní čerpáno pouze z jednoho proudu názorů – kupříkladu toho, který muslimům jejich chování vůči ženám vytýká, pak by pravděpodobně nebylo těžké se s daným míněním ztotožnit. V takovém případě by se ale nedalo mluvit o objektivitě práce a o snaze pochopit celou problematiku v její šíři.

Práce obsahuje veškeré podstatné informace týkající se základních charakteristik islámu a způsobu života muslimů. Během psaní bylo čerpáno z různorodých zdrojů, z nichž každý pohlížel na problematiku žen ze svého specifického úhlu a dospěl k samostatnému rozhodnutí či závěru. Čtenář nebyl tedy podporován v jednoznačném vnímání celé situace, ale byl vybídnut ohodnotit stav na základě individuálního posouzení; záměrem v žádném případě nebylo pokoušet se ovlivňovat názor čtenáře.

Na závěr je nutné konstatovat, že – byť z pohledu západních států je to vůči ženám nespravedlivé – muslimská společnost funguje na jistých principech, které v podstatě vycházejí z povinností a zásad formulovaných Koránem a šari'ou. Jde o zdroje, kterými by se muslimové ve svém životě měli řídit. Přestože se jimi v mnoha případech řídí, tj. neporušují normy a předpisy, plní své povinnosti, existují výjimky. Vzhledem k pluralitě názorů jednotlivých autorů je nemožné přesně určit oblasti, u kterých se teoretická rovina liší od skutečného života. Pokud by se ale nyní mělo vycházet pouze ze slov Hammudaha Abdalatiho, jakožto muslima, který by měl podávat informace nejpřesnější, a z příručky o lidských právech v islámu, tak je možné zaznamenat hned několik rozporů mezi tím,

co je zde napsáno a tím, co se v reálném světě děje. Pokud se vezmou v úvahu lidská práva, tak téměř každé, jež bylo v práci uvedeno, je v souvislosti se ženami porušováno. Dále dívky nemají často žádnou možnost ani právo vybrat si samy budoucího manžela; v oblasti vzdělávání a následného zaměstnání se ženy také nemohou svobodně rozhodnout, zda chtějí navštěvovat školu a chodit do práce.

Nelze změnit zvyklosti a tradice, které jsou pro islámský svět typické, ačkoliv jisté přeměny je ve společnosti možné pozorovat. Venkovské oblasti a města se od sebe odlišují v pracovních příležitostech pro ženy, oblékání i vzdělání. Zatímco smýšlení muslimů i muslimek ve městech se modernizuje a pozvolna se upouští od striktně dodržovaných zvyků, na venkově zůstávají zaběhnutá pravidla zachována. I když se západní státy snaží muslimským ženám pomoci dosáhnout lepší pozice ve společnosti nebo alespoň eliminovat špatné zacházení (ze západního pohledu) s nimi, je zřejmé, že v islámském světě nebude možné uplatňovat stejné zásady typické pro Západ. Obě kultury se od sebe příliš liší. Ani jedna z nich není ochotna a schopna plně porozumět té druhé. Kořeny tradic a způsobů myšlení v obou společnostech sahají hluboko do minulosti a jsou součástí životů lidí v západních státech i v muslimských zemích. Oba tyto na pohled odlišné světy by se měly snažit najít společnou řeč i cestu, měly by se snažit alespoň trochu pochopit druhou stranu a ne se ji snažit násilím změnit. Měly by usilovat o to, aby začaly tolerovat odlišnou kulturu, neboť vzájemná nesnášenlivost vede k problémům, které se dotýkají každého, a které stejně nic nevyřeší. Islámský i západní svět jsou v dnešní době stále více v kontaktu a mělo by být v jejich zájmu pokusit se o smír.

Použitá literatura

Monografie a články v časopisech

1. Abdalati, H. *Zaostřeno na islám*. I.I.F.S.O.: Novina Třebíč, 191 s.
2. Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 1999. 267 s. ISBN 80-7176-882-0.
3. *Cesta k prameni: fatwy islámských učenců k otázkám všedního dne*. Vyd. 1. Praha: Orientální ústav AV ČR, 2003. 172 s. ISBN 80-85425-53-X.
4. Cook, M. *Muhammad*. Vyd. 1. Praha: Odeon, 1994. 96 s. ISBN 80-207-0498-1.
5. Crofter, W. *Velká kniha islámu*. Vyd. 1. Čechtice: Nakladatelství BVD, 2006. 242 s. ISBN 80-903754-0-5.
6. Denny, F. *Islám a muslimská obec*. Vyd. 2. Praha: Prostor, 1999. 200 s. ISBN 80-85190-96-6.
7. Robinson, F. *Svět islámu: kulturní atlas*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 1996. 238 s. ISBN 80-7176-356-X.
8. Frouzová M. (ed). *Závoj a džíny: ženy v islámském světě*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 2006. 208 s. ISBN 80-7021-840-1.
9. Ibrahim, I.A. *Stručný průvodce k porozumění islámu*. Vyd. 1. Praha: Islámská nadace, 2003. 55 s. ISBN 80-903196-1-0.
10. Haeri, F. *Základy islámu: tradice, historie, vývoj, současnost*. Olomouc: Votobia, 1997. 235 s. ISBN 80-7198-212-1.
11. Chajrí, F. *Islám*. Vyd. 1. Praha: Ikar, 2001. 254 s. ISBN 80-7202-922-3.
12. Klímová-Pumerová, K. *Mužům vstup zakázán*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 223 s. ISBN 80-7178-995-X.

13. *Korán*. Vyd. 7. Praha: Academia, 2000. 797 s.
ISBN 80-7309-992-6.
14. Kovář, J. *Islám a muslimské země*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1984.
376 s.
15. Kropáček, L. *Duchovní cesty islámu*. Vyd. 3. Praha: Vyšehrad,
2003. 292 s. ISBN 80-7021-613-1.
16. Křikavová, A. aj. *Islám – ideál a skutečnost*. Vyd. 2. Praha: Baset,
2002. 311 s. ISBN 80-86223-71-X.
17. *Lidská práva v islámu*. Vyd. 1. Praha: NÚR, 2006. 47 s.
ISBN 80-903196-2-9.
18. Müller, Z. *Islám: historie a současnost*. Vyd. 1. Praha: NS Svobo-
da, 1997. 187 s. ISBN 80-205-0534-2.
19. Nosková, M. *Islám v České republice po roce 1989. Sacra aneb ru-
kověť religionistiky*, č. 1, 2003, s. 14-23.
20. Sardar, Z. - Malik, Z.A. *Seznamte se – islám*. Vyd. 1. Praha: Por-
tál, 2004. 175 s. ISBN 80-7178-882-1.
21. *Slovník: judaismus, křesťanství, islám*. Vyd. 1. Praha: Mladá fron-
ta, 1994. 470 s. ISBN 80-204-0440-6.
22. Spencer, R. *Islám bez závoje*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006. 236 s.
ISBN 80-7254-761-5.
23. Tauer, F. *Svět islámu: Jeho dějiny a kultura: Nástin politického., so-
ciálního, hospodářského a kulturního vývoje zemí, do nichž proniklo
učení arabského proroka, od jeho vystoupení do konce první světové
války*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1984. 301 s. 33-678-84.
24. *Variace na Korán, islám v diaspoře*. Vyd. 1. Praha: Orientální
ústav AV ČR, 1999. 174 s. ISBN 80-85425-34-3.
25. Warraq, I. *Proč nejsem muslim*. Olomouc: Votobia, 2005. 503 s.
ISBN 80-7220-234-0.

Internetové zdroje

1. Ahmad, F. E. *European Muslim Population* [online]. 2007, [cit. 2008-03-02].
<http://www.islamicpopulation.com/europe_islam.html>.
2. Al-Nasr, Michelle. *Závoj vysvobození "hidžáb"* [online]. 2005, [cit. 2006-04-05].
<<http://www.islamweb.cz/clanky/clanek.php?id=39>>.
3. Ali Ayaan Hirsi. *Muslimské ženy v Evropě* [online]. 2006, [cit. 2006-09-04].
<<http://info.pravdaoislamu.cz/index.php/2006/08/30/ayaan-hirsi-ali-o-muslimskych-zenach-v-evrope/>>.
4. Amnesty International. *Práva žen v arabském světě* [online]. 2007, [cit. 2007-11-12].
<<http://www.amnesty.cz/svaw/clanky/prava-arab-070604.htm>>.
5. Amnesty International. *Utrpení afghánských žen ignoruje rodina i stát* [online]. 2005, [cit. 2006-06-05].
<<http://www.amnesty.cz/svaw/zeme/afganistan.htm>>.
6. Černohorská, A. *Muslimka: Někdy si přeji být neviditelná* [online]. 2007, [cit. 2008-03-02].
<http://www.denik.cz/z_domova/muslimka_reportaz.html>.
7. Dr. Hamdan, Aisha. *Úžasné možnosti muslimských žen* [online]. 2005, [cit. 2006-05-04].
<<http://islamweb.cz/clanky/clanek.php?id=48>>.
8. Dvorská, A. *Ženy v islámu* [online]. 2005, [cit. 2007-02-20].
<<http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=269476>>.

9. *European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia. Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia.* [online]. 2006, [cit. 2008-03-02].
<http://eumc.europa.eu/eumc/material/pub/muslim/Manifestations_EN.pdf>.
10. http://www.padesatprocent.cz/?c_id=152.
11. Imane_cz000. *Práva manželu* [online]. 2005, [cit. 2006-04-04].
<http://groups.msn.com/islamiccommunityofczechsisters/rodina.msnw?action=get_message&mview=0&ID_Message=13835&LastModified=4675551872363432702>.
12. Imane_cz000. *Zasnuby v Islamu* [online]. 2005, [cit. 2006-10-03].
<http://groups.msn.com/islamiccommunityofczechsisters/rodina.msnw?action=get_message&mview=0&ID_Message=13288&LastModified=4675546550575759850>.
13. Imane_cz000. *Rodina v Islámu* [online]. 2005, [cit. 2006-04-04].
<http://groups.msn.com/islamiccommunityofczechsisters/rodina.msnw?action=get_message&mview=0&ID_Message=13282&LastModified=4675546548802838709>.
14. *Islamic community of Czech sisters*
<<http://groups.msn.com/ISLAMICCOMMUNITYOFCZECHSISTERS/otzkyaodpovedikekomunita.msnw>>.
15. *Islámská nadace v Praze.*
<<http://praha.muslim.cz/about.html>>.
16. Jindrová, K. *Malý průhled do komunity českých muslimek* [online]. 2006, [cit. 2008-03-02].
<http://www.padesatprocent.cz/?c_id=152>.
17. Kutilová, M. *Žena je jen polovina muže.* Reflex 35/2007 [online]. 2007, [cit. 2008-02-03]. <<http://reflex.cz/Clanek28730.html>>

18. Málková, L. *Muslimů bude v Německu víc než křesťanů* [online]. 2007, [cit. 2008-03-02].
<<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=334274>>.
19. Topinka, D. (ed). *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt* [online]. 2006/2007, [cit. 2008-03-02].
<http://www.mvcr.cz/dokument/2007/integrace_muslimu.pdf>.
20. Tým Budoucnost Evropy. *Budoucnost Evropy* [online]. 2005, [cit. 2007-06-20]. <<http://home.graffiti.net/budoucnost-evropy:graffiti.net/roz/islam.html>>.
21. Varianty, Člověk v tísní. *Muslimové v České republice* [online]. 2002, [cit. 2008-04-02].
<<http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly/b05cizinci/04/12.pdf>>.
22. Wikipedie: Otevřená encyklopedie: *Islám v Česku* [online]. 2007, [cit. 2008-03-02].
<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Isl%C3%A1m_v_%C4%8Cesku&oldid=2079092>.
23. *Ženy v islámu* [online]. 2000, [cit. 2007-01-11].
<<http://new.ecn.cz/soc/Texts/tema/Islam/Islam-index.html>>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Text ústavy ummy

Příloha č. 2 - Otevíratelka

Příloha č. 3 - Snaha o změnu zákona v Jordánsku

Příloha č. 4 - Případy z Pákistánu

Příloha č. 5 - Situace v Afghánistánu

Příloha č. 6 - Berberská lidová píseň

Příloha č. 7 - Ukázka oblékání

Příloha č. 8 - Kontrola oblékání v Íránu

Příloha č. 9 - Muslimky v Evropě

Příloha č. 10 - Zkušenosti české muslimky

Příloha č. 1 - Text ústavy ummy

„Ve jménu Boha milosrdného, slitovného. Toto je zápis Proroka Muhammada o vztahu mezi věřícími z řad Kurajšovců a Jathribem a těmi, kdo je následují, připojili se k nim a spolupracují s nimi. Všichni tvoří jedinou obec, odlišnou od ostatních lidí. Kurajšovští přesídlenci se budou řídit svými obyčeji a zavazují se platit v penězích za krev, kterou by mezi sebou prolili. Budou podle zvyku a spravedlnosti příslušející věřícím vykupovat své zajatce...

Věřící se nespolečí proti jinému věřícímu s jeho propuštěncem. Zbožný muslim se postaví proti rozbijákům a proti těm, kdo by mezi věřícími šířili nepravosti, hříchy, nepřátelství nebo rozklad. Ať se na takového oboří ruka každého, třebas šlo i o jeho syna. Věřící nesmí zabít věřícího kvůli nevěřícímu, ani nesmí pomáhat nevěřícímu proti věřícímu. Ochrana Boží patří všem. Věřící si jsou navzájem bratry s vyloučením ostatních.

Těm židům, kteří nás následují, přísluší pomoc a rovnoprávnost. Nebude jim křivděno a jejich nepřátelům nebude poskytnuta pomoc. Mír věřících je nedělitelný. Když věřící bojují za Boží věc, nebude uzavřen mír, leč za čestných a vůči všem spravedlivých podmínek. Při každém bojovém přepadu se věřící navzájem podporují. Věřící musí pomstít krev, kterou prolili jejich druzi v Božím boji. Bůh vede bohabojné muslimy nejlépe a nejpriznivěji. Žádný modloslužebník nebude chránit majetek nebo osoby nevěřících Kurajšovců a nezasáhne proti věřícímu. Kdokoli by zabil věřícího bez náležitého důvodu, bude sám na odplatu zabit, pokud se příbuzní zabitého nespokojí výkupným. Všichni věřící se proti němu postaví jako jeden muž a vykonají pomstu.

Věřícímu, který se hlásí k této smlouvě a věří v Boha a soudný den, není dovoleno pomáhat pachateli zla a poskytovat mu ochranu...

Jathrib ať je svatyní pro lid této smlouvy. Cizinec pod ochranou je jako domácí. Nebude jim ubližováno a sami zas nebudou páchat zlo. Ženě lze poskytnout ochranu jen se souhlasem její rodiny. A kdyby se mezi lidem této smlouvy vyskytly spory a nedorozumění, z nichž by mohlo vzéjít zlo, obraťte se s nimi na Boha, on je mocný a vznešený, a na Muhammada, ať mu Bůh žehná a dá mu mír. Bůh je ručitelem zbožného dodržování této smlouvy...

Tato smlouva nechrání nespravedlivé a hříšníky. Kdokoli odchází do boje a kdokoli zůstává doma v Jathribu, je bezpečný, pokud se nedopustí bezpráví nebo hříchu. Bůh je ochránce zbožných a bohabojných a Muhammad je Posel Boží.¹⁸⁸

¹⁸⁸ Kropáček, L. *Duchovní cesty islámu*, s. 16n.

Příloha č. 2 – Otevíratelka

„Ve jménu Boha milosrdného, slitovného,
Chvála Bohu, Pánu lidstva veškerého,
milosrdnému, slitovného, vládci dne soudného!
Tebe uctíváme. Tebe o pomoc žádáme,
ved' nás stezkou přímou, stezkou těch, jež zahrnuls milostí svou,
ne těch, na něž jsi rozhněván, ani těch, kdo v bludu jsou!“¹⁸⁹

¹⁸⁹ *Korán*, 1:1-7.

Příloha č. 3 – Snaha o změnu zákona v Jordánsku

„Nejvýznamnější boj za zlepšení práv žen zaznamenalo Jordánsko. Ženské hnutí a nevládní organizace zabývající se lidskými právy vedli dlouhou veřejnou diskusi ve snaze o zrušení článku 340 Jordánského trestního zákona. Tento článek stanovuje: ‘Ten, kdo najde svoji ženu nebo svoji ženskou příbuznou páchat cizoložství (s mužem) a zabije, lehce nebo těžce zraní jednoho nebo oba, je osvobozený od jakéhokoliv trestu.’ Jiné ustanovení říká: ‘Ten, kdo najde svoji ženu nebo svoji ženskou příbuznou s někým jiným páchat cizoložství a zabije, lehce nebo těžce zraní jednoho nebo oba, má výhodu snížení trestu.’

Král Abdalláh nedávno vyjádřil svou oficiální podporu novelizaci tohoto zákona. Jeho stanovisko nebylo na jordánské veřejnosti příliš populární. Průzkum, který vykonal The Jordan Times ukázal, že 62 % Jordánců je proti novelizaci tohoto článku 340. Většina respondentů vyhlásila, že by to vedlo k „morální korupci“.

Diskuze mezi režimem a islámským hnutím, které bylo proti novelizaci tohoto zákona, probíhala v jordánském tisku několik měsíců. Z tohoto důvodu králův poradce pro islámské záležitosti, šejk Izz Al-Din Al-Tamini vydal dokument se stanoviskem, že islám zakazuje brát zákon do vlastních rukou, i když je cizoložství dokázané. V takovém případě, vysvětluje šejk Al-Tamini, jediná osoba, která je pověřená „vykonáním trestu“ je specializovaný zaměstnanec, určený vládou po tom, kdy proběhl řádný soudní proces. Ilegální strana Islámského osvobození (Tahrir) odpověděla publikováním stránky v tisku, která vyzývala pak členy parlamentu, aby volili proti novelizaci zákona, vyhlašující, že ‘Islám vyzývá všechny muslimy, aby bránili svoji čest, i kdyby pro to měli zabít.’¹⁹⁰

¹⁹⁰ Amnesty International. *Práva žen v arabském světě* [online]. 2007, [cit. 2007-11-12]. <<http://www.amnesty.cz/svaw/clanky/prava-arab-070604.htm>>.

Příloha č. 4 – Případy z Pákistánu

„V roce 1977 se na základě vojenského puče ujal moci generál Ziaúľ Hak, který prohlásil, že islamizace postupuje příliš pomalu. Konečně našli Alláhové někoho, kdo byl ochoten jim naslouchat. Ziaúľ Hak zavedl stanné právo, totální cenzuru a začal vytvářet teokratický stát. Byl přesvědčen, že v Pákistánu by měl vládnout „duch islámu“. Zakázal ženám účastnit se sportovních soutěží a dokonce prosazoval půst o ramadánu za pomoci zbraní. Nijak se netajil tím, že mezi islámem a demokracií je rozpor. Zavedl islámské zákony a diskriminaci žen. Nejznámější z těchto zákonů byla *Nařízení o ziná a hudúdu*, které požadovaly amputaci rukou za krádež a ukamenování lidí žijících v manželství, kteří se provinili nedovoleným sexuálním stykem. Termín ziná označoval cizoložství, znásilnění, smilstvo a dokonce i prostituci. Za smilstvo byl nejvyšší trest veřejné bičování stovkou ran bičem a desetiletý žalář.

V praxi tyto zákony chrání násilníky, neboť znásilněná žena je často obviněna z cizoložství či smilstva. Aby byl někdo odsouzen za ziná, musí čtyři dospělí muslimové, kteří se těší dobré pověsti, osobně dosvědčit, že došlo k sexuálnímu spojení. V souladu s dobrou islámskou praxí dávají tyto zákony přednost svědectví mužů před svědectvím žen. Dohromady působí tyto zákony tak, že žena nemá šanci dokázat, že byla znásilněna. Místo toho bývá ona sama, která je obětí, obviněna z nedovolené soulože, zatímco násilník je osvobozen. Pokud žena při znásilnění otěhotní, považuje se to automaticky za důkaz cizoložství či smilstva, s nímž žena souhlasila, a nikoli za znásilnění...

Třináctiletá dívka byla unesena a znásilněna „rodinným přítelem“. Když ho otec zažaloval, uvěznili jeho dceru a obvinili ji ze ziná, tedy nedovoleného sexuálního styku. Otci se podařilo dostat ji na svobodu tím, že policii uplatil. Traumatizované dítě bylo pak zbito, neboť poskvřnilo čest rodiny.

Padesátiletá vdova Ahmedi Begum se rozhodla pronajmout nějaké pokoje svého domu v městě Láhauru dvěma mladým zahaleným ženám. Když jim chtěla pokoje ukázat, vpadla na dvůr domu policie a zatkla jednak ty dvě mladé ženy, jednak synovce oné vdovy, který tam pouze stál. Ahmedi Begum se později odpoledne vypravila na policejní stanici spolu se svým zetěm, aby se zeptala na svého synovce a ony dvě ženy. Policisté zatkli i Ahmedi. Zkonfiskovali jí šperky a zavřeli ji do jiné místnosti. Nějakou dobu tam čekala; pak tam policie přivedla ony dvě ženy, nahé a zakrvavené, a před vdovou je znovu znásilnili. Když si Ahmedi přikryla oči, policisté jí drželi ruce, aby se musela dívat. Pak ji různým způsobem ponižovali a nakonec ji svlékli a rovněž znásilnili. Poté ji vyvlekli ven a znovu bili. Jeden z důstojníků natřel pendrek chilli pastou, strčil jí ho do řitního otvoru a roztrhl ho. Ahmedi křičela v hrozných bolestech a omdlela. Probrala se ve vězení a byla obviněna ze ziná. Jejího případu se ujal advokát,

zabývající se lidskými právy. Po třech měsících ve vězení byla propuštěna na kauci. Kvůli této hanbě se její zeť s její dcerou rozvedl.

Byl to ojedinělý případ? Bohužel nikoli. Pákistánská komise pro lidská práva uvádí, že v Pákistánu dojde ke znásilnění každé tři hodiny. Přitom každá druhá oběť znásilnění je nezletilá. Podle Women's Action Forum (Fórum ženské sekce), organizace zabývající se právy žen, je 72% žen, které se dostanou do vazby, fyzicky a sexuálně zneužíváno. 75% žen, které jsou ve vězení, jsou tam kvůli obvinění ze zíná. Mnohé z těchto žen čekají ve vězení na soud po celá léta.

Jinak řečeno, jakýkoli muž, který se chce zbavit své ženy, ji může obvinít ze zíná. Žena je pak okamžitě zatčena a čeká ve vězení, někdy po léta. Než byly tyto zákony zavedeny, bylo celkem ve vězení 70 žen, nyní je jich více než 3000. Většina těchto žen byla obviněna na základě *Narřízení o zíná a hadúdu*.¹⁹¹

¹⁹¹ Warraq, I. *Proč nejsem muslim*, s. 446-448.

Příloha č. 5 – Situace v Afghánistánu

„AI [Amnesty International] ve své zprávě poukazuje na vzestup zdokumentovaných nucených sňatků, některé ženy z tohoto důvodu páchají sebevraždou. Děsivé je, že ženy v zoufalství volí jako způsob řešení svých problémů upálení. Jenom v období od 22. září 2003 do 19. dubna 2004 úřad v Herátu zdokumentoval 380 těchto případů, od září do prosince 2004 pak 80 případů upálených žen. Nelze navíc s jistotou říci, zda se všechny tyto ženy upálily samy, či zda se staly obětí zločinu.

Podle pracovníků Afghánské nezávislé komise pro lidská práva (AIHRC), kteří v Herátu pracovali, tento bolestivý způsob odchodu ze světa volí proto, aby ukázaly své zoufalství a rozsah utrpení. Na základě rozhovorů s ženami, které přežily, věří, že sebevražedkyně ve skutečnosti nechtějí zemřít, ale nemají jiný způsob, jak demonstrovat svou bezmoc. Většina z nich byla buď týrána v rodině nebo nesouhlasila se sňatkem, který jí domluvila rodina. Většina z nich také v průběhu pobytu v nemocnici změnila svou výpověď: poté, co se setkaly se svými příbuznými, začaly tvrdit, že se jim stala nehoda. Smutné je, že mužská část společnosti, včetně státních představitelů, případy upálení žen odůvodňuje např. vysokými materiálními požadavky žen vůči manželům, vlivu televizního vysílání nebo třeba odložení svatby na poslední chvíli. O naléhavé situaci v Herátu svědčí výpověď Dr. Nesara Ahmeda Ferehmada: 'V Kábulu možná ženy nemají tolik problémů, protože mají větší práva – společnost je přijímá, mohou pracovat a studovat. V Kandaháru ženy nemají žádná práva a smířily se s tím, že se nedostanou mimo zdi domova ani do práce. Ale v Herátu ženy usilují o rovnoprávnost, chtějí vycházet z domu, pracovat, a studovat, ale mužové v jejich rodině s tím mnohdy nesouhlasí. A to je problém.'¹⁹²

¹⁹² Amnesty International. *Utrpení afghánských žen ignoruje rodina i stát* [online]. 2005, [cit. 2006-06-05]. < <http://www.amnesty.cz/svaw/zeme/afganistan.htm> >.

Příloha č. 6 – Berberská lidová píseň

„Přijela cizinka. Má v domě své místo.
Její tetování je jiné než naše,
je však mladá a krásná, přesně taková, jak si můj muž přál.
Noci nejsou pro jejich hrátky dost dlouhé...
Od chvíle, co je tady, se dům změnil,
jako by práh i stěny trucovaly.
Možná jsem jediná, kdo si toho všiml,
jako mezek prázdného korýtko.
Musím ale přijmout svůj úděl,
vždyť můj muž je se svou novou ženou šťastný.
I já jsem bývala krásná, to však už je pryč.“¹⁹³

¹⁹³ Brooks, G. *Devět částí touhy: skrytý svět muslimských žen*, s. 83.

Příloha č. 7 – Ukázka oblékání

zdroj: Klímová-Pumerová, K. *Mužům vstup zakázán.*

Drahý jemný hižáb, volná abája, zlato vystavené na obdiv, to vše svědčí o tom, co se skrývá vespod: krátké výstřední společenské šaty. Takto vypadá žena, která odchází na společenskou událost určenou pouze pro ženy, na které si svlékne svrchní oděv.

Za nejvhodnější oblečení do kanceláře považují ženy dlouhý elegantní žilbáb, lehce probraný v pase, který se nosí s dlouhými kalhotami stejné barvy. Samozřejmostí je hižáb zakrývající i krk.

Dívka předvádějící módu mladých.

Několikeré vrstvy šatů z průsvitných závojų zdobené výšivkami a korálky je společenské oblečení vhodné na setkání s cizím mužem v soukromí, kterého chce žena okouzlit a přitom neporušit žádná pravidla své víry. Tento oděv však není vhodný na ulici – upoutával by příliš mnoho pozornosti.

Oděv určený k plavání.

zdroj: http://www.padesatprocent.cz/?c_id=152

zimní

zimní

letní tenký

Pod širokým černým hábitem nosí mnoho žen krátké rukávy, a tak tu část ruky, která by mohla být vidět, zakryjí nátepníčky.

žena v khemaru se spuštěnými závoji a rouškou

žena v khemaru s jedním závojem a rouškou

žena v khemaru s odhrnutým závojem i rouškou

Khemar je nejpočetnějším možným oděvem v Jordánsku.

Způsobů, jak aranžovat hižáb existuje opravdu mnoho. Lze pod ním nosit různé čelenky, uchycovat jej perleťovými špendlíčky, zdobit třpytivými sponami. Ať už je hižáb uvázaný jakkoliv, měl by však vždy zakrývat uši, krk a vlasy.

Příloha č. 8 – Kontrola oblékání v Íránu

„Jako každý všední den se chystá pětadvacetiletá Farzaneh na cestu do kanceláře, kde pracuje jako účetní. Oblékne si džíny a oranžové tričko bez rukávů. Džíny ohrne tak, aby byly vidět kotníky. Celé oblečení nakonec schová pod kabátek zvaný manto, který zakrývá paže, hrud' i pozadí. Farzaneh ho má ale tak těsný, že je nakonec sexy. Zvláštní péči věnuje obličej, neboť je jedinou částí jejího těla, jež zůstává nezakryta: 'Víru mám v srdci, a ne na hlavě. Halit se by měla být osobní volba.'

Jenže jako každá dívka starší devíti let si zahalit vlasy musí. Toto platí pro všechny bez ohledu na národnost či náboženské vyznání. Ženské vlasy jsou v islámských zemích považovány za symbol sexuality. Proto také dívky, které flirtují s kluky, vytahují zpod šátku právě pramen vlasů.

Zatímco Farzaneh řeší, zda si vezme šátek bíločervený, nebo lesklý zlatý, ty jsou letos v módě, přijde jí esemeska se zprávou, že je "zátah".

Čas od času provádí náboženská policie razie a kontroluje, zda jsou ženy správně zahaleny, vysvětluje Farzaneh a ubrouskem si stírá z tváře make-up, vlasy zakryje černým šátkem uvázaným na "babku", džíny spustí až na zem a těsný kabátek vymění za neforemný pytel. 'Nestojí mi to za problémy. Je nebezpečné na sebe upozorňovat.'

Ten den náboženská policie zatkla stovky mladých žen, jimž koukal kousek vlasů, kotník či měly příliš krátké manto, vysoké podpatky či mnoho make-upu. Tolerovány nejsou ani otevřené boty bez ponožek. Většina byla zatčena před nákupními centry v hlavním městě Teheránu.

„Třikrát mě za posledních čtrnáct dnů zadrželi za špatný hidžáb a sluneční brýle, které prý nejsou dost islámské. Jako cizinka mám štěstí, že mě zase rychle pustí, ale Íránky jsou na tom hůř,“ říká Zuzana, česká studentka perštiny žijící v Teheránu.¹⁹⁴

¹⁹⁴ Kutilová, M. *Žena je jen polovina muže*. Reflex 35/2007 [online]. 2007, [cit. 2008-02-03]. <<http://reflex.cz/Clanek28730.html>>.

Příloha č. 9 – Muslimky v Evropě

„Již po nějakou dobu tvrdím, že nejefektivnějším způsobem, jakým si Evropská unie může poradit s muslimskými menšinami, je posílení muslimských žen žijících v jejích hranicích. Nejlepším nástrojem pro jejich posílení je vzdělání. Vzdělávací systém v některých zemích Evropské unie přesto prochází krizí nedbalosti, obzvláště s ohledem na děti imigrantů. Platíme cenu za míchání vzdělání s ideologií. Budu se však držet důležitého tématu osvobození žen od pout nadpřirozené víry a kmenových zvyků.

Největší překážkou, která brání muslimským ženám vést důstojný a svobodný život, je násilí - fyzické, mentální a sexuální - páchané jejich blízkými rodinami. Zde je pouze několik příkladů násilí páchaného na dívkách a ženách v islámských kulturách:

- * Náctileté dívky jsou odebírány ze škol silou a jsou drženy doma, aby bylo zastaveno jejich vzdělávání, omezeno jejich myšlení a aby byla zadušena jejich vůle.

- * Oběti incestu a sexuálního zneužívání jsou bity, deportovány nebo zabíjeny, aby si nemohly stěžovat.

- * Některé těhotné oběti incestu nebo zneužívání jsou nuceny otci, staršími bratry a strýci k potratu, aby rodinná čest zůstala neposkvrněna.

- * Mnoho dívek a žen, které již nemohou utrpení snášet, si vezme život nebo podlehnou různým druhům mentálních nemocí včetně psychóz. Doslova jsou dohnány k šílenství.

- * Muslimským dívkám v Evropě hrozí větší riziko než dívkám z jiných náboženství, že budou rodiči přinuceny k manželství s cizincem. V takovém manželství - které, protože je vynucené, začíná podle definice znásilněním - rodí jedno dítě za druhým. Jsou otrockými dělohami. Mnoho z jejich dětí vyrosté v domácnostech s rodiči, kteří k nim nejsou vázáni láskou ani nemají zájem o jejich dobro. Dcery prožijí život v podřízenosti stejně jako jejich matky a synové se stanou - v Evropě - nedostudovanci, kteří jsou přitahováni k trávení volného času otálením na ulicích, zneužíváním drog nebo se přidávají k radikálním islámským fundamentalistům.

Evropští zákonodárci stále ještě nepochopili obrovský potenciál osvobození muslimských žen. Zahazují nejlepší možnost, kterou mají, jak dosáhnou úspěšné integrace muslimů během jedné generace. Vlády musí vymýtit násilí vůči muslimským ženám. To by fundamentalistům jasně ukázalo, že Evropané berou své ústavy vážně. Většina zneužívajících mužů si nyní myslí, že západní rétorika o rovnosti mužů a žen je zbabělá a pokrytecká, protože západní vlády tolerují zneužívání miliónů muslimek, když je jim řečeno, že se to děje v rámci svobody náboženství.¹⁹⁵

¹⁹⁵ Ali Ayaan Hirsi. *Muslimské ženy v Evropě* [online]. 2006, [cit. 2006-09-04].

<<http://info.pravdaoislam.cz/index.php/2006/08/30/ayaan-hirsi-ali-o-muslimskych-zenach-v-evrope/>>.

Příloha č. 10 – Zkušenosti české muslimky

BRNO - Redaktorka Brněnského deníku Rovnost sledovala, jak lidé v ulicích města Brna reagují na ženy v muslimském šátku.

Ráno si dá šátek na hlavu, aby jí skryl vlasy. Tak to říká korán a tak to i Sonya Nemšáková z Brna cítí. Lidé kolem ní si ale na to, že se stala muslimkou, nezvykli. 'Někdy jsou i hrubí,' říká matka dvouleté dcery Shazii. A tak jsem se rozhodla, že na vlastní kůži vyzkouším, co je to být muslimkou v brněnských ulicích.

Růžový tenký šátek mi Sonya uvazuje už v redakci v ulici Milady Horákové. Do centra vyrážíme i s kočárkem, ve kterém sedí malá Shazia.

Připadám si jako nahá. Pohledy lidí kolem jsou neodbytné. Sonya jde ulicí ke světelné křižovatce na Kolišti sebevědomě. Do šátku se halí čtyři roky.

'Žena by neměla být jen tak na ukázkou. Je to spíš degradace, než že by jí to dodávalo respekt, a už vůbec ne emancipaci,' říká muslimka. Lidé, kteří dvojici žen v muslimských šátcích mívají, jsou rozpačití. Na světelné křižovatce na ulici Milady Horákové, pod Janáčkovým divadlem, stojíme na červenou. Řidiči aut si dvě ženy, muslimky, prohlíží.

'V autech se lidé tolik nestydí za své pohledy. Horší je, když na mě zírají na ulici. Přitom podobně uvázané šátky mají i babičky na vesnicích a nikomu to nevadí. Je to jen kousek látky,' říká.

Sonya chce koupit pohled své mladší sestře, která žije v Itálii. Míříme proto na Českou ulici, do obchodního domu Vágner. Shazia má ale chuť na zmrzlinu. Zastavujeme v cukrárně na Jakubském náměstí. Vedle u stolu sedí asi třicetiletá matka se svou malou, asi desetiletou dcerou. Po chvíli se nás všimají.

'Dávej pozor, ať tak nedopadneš. To není normální,' říká žena dceři a vůbec se nesnaží šeptat. Dívá se na Sonyu a na malou Shaziu vrhá soucitné pohledy.

'Jsem na to zvyklá,' vykládá Sonya, když vidí, že mě reakce mladé ženy překvapila. 'Lidé se dívají vždycky. Někdy se ale stane, že i něco řeknou, třeba že jsem strašidlo,' povídá muslimka. 'Taky si o nás myslí, že jsme ženy teroristů,' vysvětluje polohlasně. 'Jak bude ale asi našim dětem, až začnou chápat, že nám lidé nadávají?' ptá se.

V době, kdy přijímala islám, byla na výměnném pobytu ve Spojených státech. 'Kuriozní bylo, že k tomu došlo právě jedenáctého září 2001. Reakce na to, že sympatizuji s islámem, se po tom radikálně změnily. Najednou byl s některými problém,' vzpomíná.

V obchodním domě v centru Brna už Sonyu znají. Žena, která obsluhuje výtah, se usmívá, pouští nás dovnitř a cestou do papírnictví v hor-

ním patře si povídá se Shaziou. Kupujeme přání k narozeninám. Bez zvědavých pohledů.

Na České směrem k náměstí Svobody je to ale zase jinak. 'No to snad ne. Za chvíli to ti teroristé rozjedou i tady,' říká své ženě starší muž, zřejmě důchodce, a otáčí se za námi. Zvědavá je i mladá žena. Kvůli dvěma muslimkám na ulici přestává pít vodu z umělohmotné láhve. Stojí a zírá. 'Dívají se soucitně, jako bych k tomu byla donucená, přitom šátek nosit nemusím. Není to protest nebo prezentace toho, že někam patřím. Kdyby mi zítra řekli, že musím do školy bez šátku, je to stejné, jako kdyby vám nařídili, ať jdete do práce ve spodním prádle,' směje se Sonya.

Před hlavní poštou nás řidič projíždějícího auta nepustil přes silnici. Zatvářil se znechuceně a nepříbrzdil. 'Stávají se horší věci. Čekala jsem na přechodu u Městských lázní, kde nás pouštěla tramvaj. Všichni přešli, jen já ne. Tramvaj se těsně přede mnou rozjela. Byla to nebezpečná situace. Stalo se mi to už dvakrát. Dokonce jsem si stěžovala na dopravním podniku. Ještě mi neodpověděli,' vypráví Sonya. Cesta Brnem pokračuje. Jede me autobusem do obchodního domu Ikea. Mladý muž nám ochotně pomáhá s kočárem, žena s asi dvouletou dcerou nabízí místo vedle sebe. Usmívá se. Když si myslí, že se nedíváme, mění se ale její přívětivý pohled v jakýsi soucit.

'Bývám z toho někdy unavená. Nemám to prostě jako ostatní, že bych šla svobodně ulicí. Jsem pod drobnohledem a to je těžké, obzvlášť když v anonymním davu potřebuju být i já chvíli neviditelná,' komentuje situaci Sonya.

Se svým mužem zařizují domek v Moravanech na Brněnsku. Procházíme proto odděleními nákupního domu Ikea a vybíráme, co by se jim do domácnosti hodilo.

Máme chvíli klid. Tady lidé muslimky nevnímají. Sedáme si do dětského koutku a chystáme se jíst. Shazia si běží hrát.

V křesílku před televizí sedí malý chlapec. Jakmile matka vidí, že přišlo dítě muslimů, nenápadně kývne na syna a z hracího koutu ho volá k sobě. Je to náhoda?

'Někdy mě napadne, že bych třeba měla zareagovat na to, co se děje, na pohledy, na reakce. Zajímalo by mě, co by ti lidé udělali. Ale ignoruji to a snažím se co nejrychleji zmizet,' říká Sonya.

Kolemjdoucí jsou mnohdy i agresivní. Už se také bála. 'Přišla ke mně starší žena a začala na mě na ulici křičet. Co to mám na sobě a jestli mně to tady není dost dobré. Měla jsem strach. Nabouralo mi to jistotu, od té doby se cítím na ulici víc ohrožená,' přiznává.

Lidé podle ní vidí jen to, co chtějí vidět. 'Jednou na mě muž volal, ať mu něco podám z auta. A druhý den povídala sousedka tatínkovi, že na mě štěká a já poslouchám jako hodinky. Kdyby to udělal Čech, tak jim to nepřijde.'

Vracíme se do centra. Autobusem. Sonya má předplaceno, já si jdu koupit lístek. Sonya zůstává vzadu. Žádám o jízdenku a čekám, až mi muž za volantem vrátí drobné. Důchodkyně na předním sedadle přede mnou plive na zem a něco si pro sebe mumlá. Její zlostný pohled mě doprovází až dozadu k Sonyi. Úplně jsem zapomněla, že mám na hlavě šátek a jsem muslimkou.

‘Je to boj. Někdy je toho moc,’ utěšuje mě Sonya. Na úřadech a v Moravanech, kde bydlí, jsou ale lidé jiní. ‘Přijali nás bez problémů, mají nás rádi.’

Na Cejlu Sonyu i se Shazií vyzvedává její muž. Vydávám se sama směrem k redakci. V šátku. Cestou mě několikrát napadne, že bych ho měla raději sundat. Pro jistotu.

Když jí bylo sedmnáct, stala se muslimkou. Sama od sebe. ‘Začala jsem se ještě na gymnáziu učit arabsky. Myslela jsem si, že bych mohla pracovat v cestovním ruchu,’ říká Sonya Nemšáková z Brna. Tak se poprvé tvrdá ateistka, jak o sobě sama říká, dostala do mešity. Jazykové školy tehdy arabštinu nevyučovaly.

‘Byl právě ramadán. Zajímalo mě to. Spíš z filozofických důvodů, o čem to je, jak se to dělá, a tak jsem začala chodit do vyučování a po nějaké době mi to skoro proti mé vůli začalo hlodat v hlavě,’ říká mladá muslimka. To, co se dozvěděla, jí připadalo racionální, bez nátlaku, logické. Bylo jí blízké i to, co spoustu žen od islámu odrazuje: přístup k ženám. ‘To, že žena by neměla být jen tak na ukázkou. Začala jsem přemýšlet o tom, že jestli je to pravda, žiji špatně a skončím špatně,’ vysvětluje. Nedalo se s tím nic dělat. Soňa se rozhodla, že se stane muslimkou.

S manželem se seznámila u známých v Brně. Potom, když ona byla ve Spojených státech a on v Kanadě, domluvili se, že jí pomůže, kdyby cokoliv potřebovala. ‘Opravdu jsem tam měla nějaké potíže, a tak jsem mu volala a potom jsme si volali jen tak. Vřelý vztah. Až později se z toho stalo něco víc. Bylo to neplánované. Chtěla jsem se totiž do Ameriky vrátit a studovat tam vysokou školu,’ vzpomíná Sonya. To se ale nestalo. Zůstala v Brně. Její kamarádky si nezvykly. Hledají modřiny a ptají se.

‘Ve srovnání s českými manželstvími jsme na tom mnohem líp. Muslimové se celý život připravují na to, že budou mít rodinu, a těší se na to. Proto jsou pořád aktivní, ne jako chlapi tady, kteří rychle zbačkorovají,’ říká Sonya.

Rodina stojí při ní. ‘Tatínek byl vychováván jako katolík, ale i s maminkou nás vychovávali ateisticky. Chtěl, abychom si vybraly samy,’ vypráví Sonya. Až dokončí studia, bude bakalářkou v oboru byznys management. Dál by chtěla studovat mezinárodní politiku a diplomacii.¹⁹⁶

¹⁹⁶ Černohorská, A. *Muslimka: Někdy si přejí být neviditelná* [online]. 2007, [cit. 2007-02-03]. <http://www.denik.cz/z_domova/muslimka_reportaz.html>.